

Betænkning om pensionsoverførsler

ex. 2

*Publikation kan købes hos
boghandleren eller hos*

STATENS INFORMATION

postboks 1103
1009 København K

Tlf. 33 37 29 28(9-16)

Fax 33 37 92 99

Tryk: Formula Graphie AS
© Industriministeriet
København, februar 1993
ISBN: 87-601-3610-3
Ha 00-522-bet

Indhold

Kapitel 1. Indledning	7	
1.1	Udvalgets kommissorium	7
1.2	Udvalgets sammensætning og hidtidige arbejde	8
1.3	Resumé	10
1.4	Betænkningens indhold og terminologi	13
1.5	Udvalgets videre arbejde	14
Kapitel 2. Lov- og regelgrundlag	15	
2.1	Forsikringsmæssige ordninger	15
2.1.1	Det eksisterende lovgrundlag for overførsler	17
2.1.2	De eksisterende overførselsregler i medfør af lov	17
2.1.3	Eksisterende overførsels aftaler i øvrigt	17
2.1.4	Øvrige overførsler	18
2.2	Beskrivelse af passiverne i forsikringsmæssige ordninger	18
2.2.1	Egenkapitalen	18
2.2.2	De forsikringsmæssige hensættelser	19
2.3	Basiskapitalen i forsikringsmæssige ordninger	20
Kapitel 3. Problemer i forbindelse med overførsler	23	
3.1	Forskelle i pensionsordninger	23
3.2	Forskelle i forrentningsprincipper	26
3.3	Omkostningsdækning og opbygning af de forsikringsmæssige hensættelser og egenkapitalen	28
3.4	Omkostninger ved overførsel	30
3.5	De skattemæssige konsekvenser	32
3.5.1	Oversigt over reglerne	33
3.5.2	Skattefri overførsler	33
3.5.3	Beskattede overførsler	35
3.5.4	Fradragsberettigede indbetalinger	36
3.5.5	Realrenteafgift	36
3.5.6	Virkningerne af pensionsbeskatningsloven	37
3.6	Helbred	37
3.6.1	Formålet med afgivelse af helbredsoplysninger	37
3.6.2	Nødvendigheden af risikobedømmelse	38
3.6.3	Helbredsbedømmelse og -krav i forhold til overførselsproblematikken ved jobskifte	39
3.6.4	Helbredsbedømmelse og -krav	41
3.7	Organisatoriske strukturer	41

Indhold

Kapitel 4. Løsninger på overførselsproblemerne i de danske arbejdsmarkedspensionsstrukturer.....	43
4.1 Sammenhængen mellem løsningsmuligheder og den organisatoriske struktur.....	43
4.2 Afgrænsningen af medlemsskaren i de gældende obligatoriske ordninger.....	44
4.3 Principperne for de mulige løsninger.....	45
4.4 Betingede overførsler.....	45
4.4.1 En udvidelse af området for det nuværende system.....	46
4.4.2 Ingen overførsel nødvendig: Fripolice.....	48
4.4.3 Ingen overførsel nødvendig: Forbliven i første ordning.....	49
4.4.4 Overførsel på baggrund af første helbredsbedømmelse (uden risikoudligning).....	49
4.4.5 Vægtet overførsel.....	50
4.4.6 Risikoudligning.....	50
4.4.7 Total risikoudligning.....	52
4.4.8 Udligning af usystematiske risici.....	52
4.4.9 Betydningen af grundydelse uden eller med overbygning.....	53
4.5 Frie overførsler.....	53
4.6 Konklusion.....	54
Kapitel 5. Ejendomsretten til midlerne.....	56
5.1 Fælles selskabsregler.....	56
5.1.1 Bonustildeling.....	56
5.1.2 Administration af en livsforsikringsbestand.....	56
5.1.3 Andre opløsningssituationer.....	57
5.1.4 De enkelte passiver.....	58
5.2 Livsforsikringsaktieselskaber.....	59
5.2.1 Udbetaling af udbytte og bonus.....	59
5.2.2 Aktionærernes midler.....	60
5.3 Gensidige livsforsikringselskaber og pensionskasser ..	60
5.4 Forretningsafdelinger for udenlandske livsforsikringselskaber.....	61
5.5 Konsekvenser af indgreb i basiskapitalen.....	61
5.5.1 Et ubetinget krav på basiskapitalen.....	62
5.5.2 Et betinget krav på basiskapitalen.....	62
5.5.3 En skønmæssig ydelse.....	62
5.6 De forsikredes retskrav.....	63

Indhold

Kapitel 6. Ufordelte og skjulte reserver.....	64
6.1 Erfaringer fra andre områder.....	65
6.2 Ufordelte reserver.....	66
6.3 Skjulte reserve.....	67
6.4 Sikring af adgang til fremtidig bonus.....	69
6.5 Pengeinstitutordninger.....	69
6.6 Konklusion.....	70
Kapitel 7. Overdragelse af bestande.....	72
Kapitel 8. Adgang til genkøb.....	75
8.1 Gældende regler.....	75
8.2 Hidtidige overvejelser.....	75
8.3 Udvalgets overvejelser.....	81
Kapitel 9. Tjenesteydelsesvirksomhed inden for EF.....	83
9.1 Indledning.....	83
9.2 EF's livsforsikringsdirektiver.....	83
9.3 Virkningen af et åbent marked.....	84
9.4 Privatretlig lovgivning.....	85
9.5 Offentligretlig lovgivning.....	85
9.6 Arbejdsmarkedspensioner tegnet i udlandet.....	86
9.7 Udtræden af pensionsordninger.....	87
9.8 Risikoudligning.....	88
9.9 Udviklingen inden for EF.....	88
Kapitel 10. Etableringsproblemer for nye ordninger.....	90
10.1 Opbygning af nye ordninger.....	90
10.2 Forholdet til de eksisterende ordninger.....	90
Anvendte forkortelser.....	91

Bilag:

1. Overførselsregler og -aftaler.....	92
2. Pressemeddelelse af 25. januar 1989.....	105
3. Skrivelse af 18. november 1987 fra Forsikrings- tilsynet til Industriministeriet.....	106
4. Udvalgets skrivelse af 25. januar 1991.....	120
5. Omkostningsbelastning ved udtræden i de forskellige pensionsinstitutter.....	133

Kapitel I. Indledning

I.1 Udvalgets kommissorium.

I arbejdsmarkedspensionsudvalgets rapport fra 1988 er det anført, at "afhjælpning af overførselsproblemerne er af væsentlig betydning for en fortsat udbredelse af arbejdsmarkedspensioner. Hovedudvalget finder derfor, at der snarest må ske en yderligere afhjælpning af overførselsproblemerne om nødvendigt via lovgivningen".

Industriministeren nedsatte den 9. februar 1989 et sagkyndigt udvalg, der - med udgangspunkt i den beskrivelse af den nuværende retstilstand og problemer, der gives i redegørelsen fra arbejdsmarkedspensionsudvalgets underudvalg c - skulle anvisе løsninger på nogle spørgsmål.

Disse spørgsmål var følgende:

- Hvordan sikres samme overflytningsregler og -omkostninger ved overflytning til/fra individuelle ordninger som for kollektive ordninger? Hvordan kan reglerne udstrækkes til at gælde andre situationer end jobskifte?
- Hvordan sikres at samme (summeriske) helbredsoplysninger kan anvendes ved indtræden og overflytning mellem alle arbejdsmarkedspensionsordninger?
- Hvordan sikres udtrædende medlemmer en andel af de ufordelte reserver?
- Hvordan sikres udtrædende medlemmer en andel af skjulte reserver eller tab?
- Hvordan sikres at udtrædende medlemmer tilskrives bonus frem til udtrædelsestidspunktet?
- Hvordan sikres en harmonisering af reglerne for udtræden i utide, herunder fælles regler for kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse?
- Hvorvidt er der behov for en regulering af udtrædelsesgodtgørelser eller genkøb?

Nærværende betænkning vedrører disse spørgsmål.

Udvalget har endvidere i henhold til kommissoriet fungeret som lovforberedende udvalg for Industriministeriet i forbindelse med udarbejdelse af lovgivning om gennemførelse af direktiv 86/378 af 24. juli 1986 om ligebehandling af mænd og kvinder inden for de erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger.

Endelig skal udvalget ifølge et tillægskommissorium af 14. december 1989 overveje, om der fortsat er behov for en lovgivning om bevarelse af enkepensionsret ved separation og skilsmisse, jf. lov nr. 102 af 14. marts 1941 med senere ændringer, og i givet fald udarbejde udkast til sådanne lovændringer, som udvalgets overvejelser måtte give anledning **til**.

1.2 Udvalgets sammensætning og hidtidige arbejde.

Udvalget har haft følgende sammensætning:

Afdelingschef C. Boye Jacobsen, Industriministeriet (formand),
Kontorchef, chefaktuar Klaus Grünbaum, Finanstilsynet,
Advokat Susse Meedom, Dansk Arbejdsgiverforening (udtrådt af udvalget den 10. juli 1990),
Underdirektør Jørgen Rønnest, Dansk Arbejdsgiverforening (indtrådt i udvalget den 15. januar 1990),
Kontorchef Ole M. Olsen, Dansk Arbejdsgiverforening (indtrådt i udvalget den 10. juli 1990),
Økonom Henrik Bjerre-Nielsen, Landsorganisationen i Danmark,
Økonom Winnie Jørgensen, Landsorganisationen i Danmark (udtrådt af udvalget den 26. september 1990),
Cand. jur. Evelyn Jørgensen, Landsorganisationen i Danmark (indtrådt i udvalget den 26. september 1990),
Direktør Poul Erik Knudsen, for Funktionærernes- og Tjenestemændenes Fællesråd (udtrådt af udvalget den 28. januar 1992),
Direktør Anne Flindt, for Funktionærernes- og Tjenestemændenes Fællesråd, (indtrådt i udvalget den 28. januar 1992),
Direktør Jørgen Friis Christensen, Akademikernes Centralorganisation,
Underdirektør Hans Wallind, Assurandør-Societetet (udtrådt af udvalget den 12. juli 1990),
Underdirektør Erik Adolphsen, Assurandør-Societetet (indtrådt i udvalget den 12. juli 1990),
Aktuar Kirsten West Andersen, for Pensionskasserådet,
Underdirektør Lars Allan Christensen, Den Danske Bankforening (udtrådt

af udvalget den 10. juli 1990),
Underdirektør Carsten Andersen, Finansrådet, indtil 10. juli 1990 Danmarks Sparekasseforening,
Aktuar Mogens Andersen, Den Danske Aktuarforening,
Direktør Birte Toft Nielsen, for Kommunernes Landsforening,
Sekretariatschef L. O. Bogstad, Amtsrådsforeningen,
Direktør I. M. Sletting, for Foreningen af Firmapensionskasser (udtrådt af udvalget den 17. august 1990),
Personalechef Jette Nielsen, for Foreningen af Firmapensionskasser (indtrådt i udvalget den 17. august 1990),
Kontorchef John Frederiksen, Budgetdepartementet (udtrådt af udvalget den 4. september 1991),
Fuldmægtig Claus Blendstrup, Budgetdepartementet (indtrådt i udvalget den 4. september 1991),
Kontorchef Lene Larsen, Administrations- og Personaledepartementet,
Fuldmægtig Ellen Eff, Socialministeriet (udtrådt af udvalget den 9. november 1990),
Fuldmægtig Peter Uldall, Socialministeriet (indtrådt i udvalget den 9. november 1990, udtrådt af udvalget den 17. december 1991),
Fuldmægtig Anne Thuen, Socialministeriet (indtrådt i udvalget den 17. december 1991),
Fuldmægtig Margrete Kiil, Skatteministeriet (udtrådt af udvalget den 18. september 1991),
Fuldmægtig Ivar Nordland, Skatteministeriet (indtrådt i udvalget den 18. september 1991, udtrådt af udvalget den 7. september 1992),
Fuldmægtig Jakob Smith, Skatteministeriet (indtrådt i udvalget den 7. september 1992),
Fuldmægtig Karen Vibeke Müller, Arbejdsministeriet.

Sekretariat:

Konsulent Frank Rasmussen, Finanstilsynet,
Fuldmægtig Gitte Axelsen, Finanstilsynet (udtrådt den 1. august 1991),
Fuldmægtig Jette Vorstrup, Industriministeriet (indtrådt den 21. august 1991, udtrådt den 15. januar 1992),
Fuldmægtig Lene Ptak, Industriministeriet (indtrådt den 15. januar 1992, udtrådt den 10. september 1992),
Fuldmægtig Torben Garne, Industriministeriet (indtrådt den 10. september 1992).

Udvalget har indtil den 16. december 1992 afholdt 42 møder. I perioden frem til eftersommeren 1990 drøftede udvalget overførselsproblemer generelt. Derefter begyndte udvalget drøftelsen af førnævnte ligebehandlingsdirektiv. I perioden oktober 1990 - januar 1991 drøftede udvalget på 5 møder nogle skriftlige spørgsmål fra finansministeren vedrørende behov for lovændringer forud for overenskomstforhandlingerne i foråret 1991 af hensyn til udbredelsen af arbejdsmarkedspension, jf. bilag 4. Udvalget afholdt 14 møder om direktivet om ligebehandling. Udvalget afsluttede denne del af sine drøftelser den 3. oktober 1991, og afgav delbetænkning herom: "Pensionsmæssig ligebehandling af mænd og kvinder", Betænkning nr. 1228, Industriministeriet, oktober 1991. Herefter vendte udvalget tilbage til arbejdet med nærværende betænkning.

1.3 Resumé.

Vilkårene for flytning af pensionsordninger har været genstand for megen debat de seneste år. Den stigende interesse for, at pensionsopsparingen giver det bedst mulige afkast, har helt naturligt ført til en kraftig fokusering på muligheden for at flytte en pensionsordning, hvis man f.eks. er utilfreds med afkastets størrelse.

Det spørgsmål, der da melder sig som det helt centrale, er, hvad det bør koste at flytte sin pensionsordning? Bliver det for dyrt, vil det fungere som stavnsbinding og af mange opfattes som en hæmsko for konkurrencen og dermed for, at pensionsinstitutterne anstrenger sig for at opnå, et maksimalt afkast. Bliver det for billigt, er der visse omkostninger, der ikke bliver dækket af den, der flytter. Det bliver da de tilbageblevne, der kommer til at betale for, at andre kan flytte rundt på deres pensionsordninger.

En af Finanstilsynets opgaver vil være, som såkaldt rimelighedstilsyn, at påse, at de flytteregler, der opstilles, yder alle parter retfærdighed. Varetagelsen af forbrugerbeskyttelsen må nemlig gælde både for dem, der ønsker at flytte, og dem, der vælger at blive.

At der uden for jobskiftesituationen normalt skal betales mere end blot et transaktionsgebyr ved flytning hænger sammen med omkostningsstrukturen i de forsikringsmæssige ordninger. Der kan være betydelige startomkostninger bl.a. i form af provision og udgifter til helbredsbedømmelse. Disse omkostninger betaler man i det gældende system løbende af på, så længe man har forsikringen. Hvis man vælger at udtræde af ordningen før

det i kontrakten aftalte tidspunkt, resterer der derfor normalt ubetalte omkostninger. For at sikre, at de forsikringstagere, der forbliver i ordningen, ikke kommer til at betale disse endnu ikke tilbagebetalte startomkostninger for de forsikringstagere, der forlader ordningen "i utide", foretages der en reduktionen af opsparingen. Det er i de senere år blevet fremført, at reduktionen yderligere har den effekt, at den virker som et kursværn mod spekulation. Den for øjeblikket typiske reduktionsssats er på 7%, men den varierer fra 0% til 10%. I bilag 5 er nærmere angivet, hvad de enkelte pensionsinstitutter opkræver, når pensionsopsparingen flyttes.

Disse satser er meget gennemsnitlige satser, og Finanstilsynet har i en nylig afgørelse besluttet, at systemet inden 1. januar 1994 skal revideres, således at der skabes sammenhæng i omkostningsbelastningen ved ind- og udtræden, og således at et eventuelt kursværn udformes på en sådan måde, at det kun træder i kraft, når det er velbegrundet og nødvendigt, og at det ikke fastlægges uafhængigt af de aktuelle kursforhold og ens for alle selskaber. Finanstilsynet vil optage forhandlinger herom med de berørte parter med henblik på, at der skabes sammenhæng i omkostningsbelastningen ved ind- og udtræden. Udvalget har med tilfredshed noteret sig dette.

Det er imidlertid ikke i alle flyttesituationer, at der er et problem. Allerede i 1987 blev der, hvad angår de jobskiftebetingede overførsler, indført lovbestemt krav om overførselsregler for livsforsikringselskaber og tværgående pensionskasser. Disse regler har sikret, at størsteparten af overførsler kan ske omkostningsfrit, uden tab af pensionsrettigheder. Lovreglerne blev i 1989 udvidet til også at dække firmapensionskasser. Udvalget foreslår, at disse regler nu udvides til at dække alle arbejdsmarkedspensionsordninger, men peger dog på, at der kan være jobskiftesituationer, hvor de tilknyttede pensionsordninger er så forskellige, at skatte- eller risikomæssige (helbred) forhold kan medføre, at bevarelse af pensionsrettighederne bedst sikres, hvis man bevarer den hidtidige pensionsopsparing i den gamle ordning. En sådan udvidelse af de gældende overførselsregler vil kræve et helt nyt regelsæt for firmapensionskasser og tjenestemandspensionssystemet. De gældende overførselsregler og -aftaler er gengivet i bilag 1. De er beskrevet i afsnit 2.1, og en teknisk gennemgang af baggrunden for reglerne ses i kapitel 3.

Problemet vil hermed være løst i alle de situationer, hvor flytning skyldes, at man skal skifte pensionsordning som følge af jobskifte. De udestående problemer er herefter alene problemerne ved de individuelle frivillige over-

førsier, som forventes løst inden 1. januar 1994. Omkostninger i de forsikringsmæssige ordninger er beskrevet nærmere i afsnit 3.3 og 3.4.

Pengeinstitutterne anvender ligeledes, i de former for pensionsopsparing de udbyder, en omkostningsbelastning, der er ensartet og uafhængig af den enkelte opsparings karakteristika med hensyn til administrationsomkostninger. Pengeinstitutordninger ses beskrevet i afsnit 3.1, 3.2 og 6.5.

I diskussionen om bevarelse af pensionsrettigheder har man endvidere rejst det spørgsmål, om der kunne stilles krav om udbetaling af yderligere beløb fra en pensionsordning end de beløb, der modsvarer værdien af forsikringsmæssige forpligtelser reduceret med ovennævnte fradrag til omkostningsdækning. Der tænkes her på det i ordningen opnåede overskud, som endnu ikke er fordelt i form af bonus, samt ikke bogførte merværdier af aktiverne (ufordelte og skjulte reserver). Ved en sammenligning med udenlandske forsikringsordninger må man konstatere, at opnået overskud i Danmark i langt højere grad leveres tilbage løbende i form af bonus, mens man i nogle andre lande først får andel i en væsentlig del af overskuddet ved forsikringens udløb, og at denne mistes, hvis man forlader ordningen i utide. Det kan konstateres, at de ufordelte reserver er af så lille en størrelse, at der ikke er behov for lovregulering på dette område. Vedrørende de skjulte reserver finder udvalget, at bogføringsprincipperne hænger sammen med forrentningsprincipperne med en garanteret grundlagsrente, hvilket nødvendiggør en forsigtig værdiansættelse. Det findes derfor ikke i det eksisterende system rimeligt at give andel i disse merværdier ved udtræden. Et mindretal i udvalget mener dog, at der ved udtræden bør gives andel i de ufordelte og skjulte reserver, såfremt disse ikke har nogenlunde samme omfang i alle ordninger. De ufordelte og skjulte reserver beskrives nærmere i kapitel 5 og 6.

I 1988 fremsatte den daværende regering et lovforslag om begrænsning i adgangen til kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser fra pensionskasser og livsforsikringsselskaber. Forslaget blev imidlertid trukket tilbage, og man bad nærværende udvalg overveje sagen nærmere. Udvalget finder, at pensionsopsparingen bør tilgodese pensionsformålet. Dette kan ske gennem lov, aftale eller pensionsregulativer. Der var i udvalget forskellige meninger om, hvilke tiltag der er nødvendige og ønskelige. Udvalgets overvejelser angående dette findes i afsnit 8.3.

Betænkningen indeholder desuden i kapitel 3 en teknisk gennemgang af

forskellene mellem de forskellige typer af pensionsordninger med hensyn til ydelser, forrentningsprincipper, omkostninger, beskatning, helbredsforhold og organisatorisk struktur.

Alternative løsningsmuligheder på overførselsproblematikken gennemgås i kapitel 4, og de særlige forhold, der vedrører overførsel af samlede bestande, beskrives i kapitel 7.

EF-regler, der vedrører pensionsordninger, beskrives i kapitel 9. Efter fællesskabsretten er det muligt for selskaber, der er undergivet en anden medlemsstats tilsynslovgivning, at tegne pensionsforsikring for personer bosiddende i Danmark. I det omfang, overførselsregler er en del af hjemlandets tilsynslovgivning, gælder disse regler også for her bosiddende forsikringstagere.

14 Betænkningens indhold og terminologi.

I denne betænkning gøres rede for det eksisterende lov- og regelgrundlag vedrørende (individuelle) overførsler af pensionsordninger imellem forskellige pensionsinstitutter samt vedrørende aktiverne og passiverne i pensionsordningerne og ejerforholdet til aktiverne.

Betænkningen behandler problemer i forbindelse med overførsel af pensionstilsagn fra én pensionsordning til en anden samt spørgsmålet om, hvilket beløb man skal have med sig ved udtræden. Spørgsmålet om adgang til total udtræden af pensionsordninger (genkøb) behandles særskilt i kapitel 8.

Betænkningen beskæftiger sig primært med overførsler af enkeltpersoners pensionsordninger. Overførsel af bestande behandles særskilt i kapitel 7.

Som konsekvens af, at betænkningen primært beskæftiger sig med problemstillinger i relation til enkeltpersoners udtræden, beskrives og behandles problemstillingerne ud fra den forudsætning, at der er tale om pensionsinstitutter i virksomhed (going-concern).

Vedrørende overførsler af enkeltpersoners pensionsordninger sondres der i betænkningen mellem frie og betingede overførsler. Generelt betegnes ved betingede overførsler de overførsler, som kun kan foretages betinget af en ydre omstændighed. Specielt anvendes begrebet betingede overførsler ved individuelle overførsler i forbindelse med jobskifte. Da sådanne jobskifte-

betingede individuelle overførsler ikke er forårsaget af et ønske om at skifte pensionsinstitut, men på grund af skift mellem arbejdspladser, der anvender forskellige pensionsinstitutter, kan der antages i vid udstrækning at være balance imellem overførsler fra og til en ordning. Dette behandles nærmere i afsnit 3.4. Ved frie overførsler forstås overførsler, som sker helt på pågældende persons eget initiativ og efter eget ønske.

Overdragelse af bestande fra ét pensionsinstitut til et andet behandles ikke under de betingede overførsler, selv om de sker betinget af ydre omstændigheder, men beskrives under overførsel af bestande i kapitel 7. Ved sådanne samlede overførsler af større grupper kan man ikke i samme grad forvente, at der er balance.

En mellemting mellem frie og betingede overførsler findes ved de jobskifteoverførsler, hvor der er valgsituationer, f.eks. hvor det er muligt at vælge mellem et (begrænset) antal pensionsinstitutter, jf. afsnit 3.4.

Betænkningen skal i øvrigt ses som en videreudbygning af dele af "Pensionsoverførsler - redegørelse fra arbejdsmarkedspensionsudvalgets underudvalg c", Industriministeriet, august 1988 - herefter kaldet c-rapporten.

I betænkningen beskrives først den gældende retstilstand for pensionsordninger og begrundelsen for de gældende regler. Derefter vurderes alternative muligheder og endelig konkluderes og opstilles løsningsmuligheder.

1.5 Udvalgets videre arbejde.

Udvalget vil herefter tage fat på arbejdet med tillægskommissoriet vedrørende lov om bevarelse af enkepensionsret ved separation og skilsmisse. Ved behandlingen af dette emne tiltrædes udvalget af et yderligere medlem, der indstilles af Justitsministeriet.

Kapitel 2.

Lov- og regelgrundlag

Pensionsopsparring kan foretages i livsforsikringsselskaber, tværgående pensionskasser, firmapensionskasser og i pengeinstitutter. Den væsentlige lovgivning vedrørende pensionsopsparring findes i lov om forsikringsvirksomhed, lov om tilsyn med firmapensionskasser, lov om banker og sparekasser m.v. og lov om beskatningen af pensionsordninger m.v.

I pengeinstitutordningerne sker der en "ren" pensionsopsparring uden forsikringselementer. De forskellige typer pensionsopsparring i pengeinstitutter er gennemgået i afsnit 6.5.

I de forsikringsmæssige ordninger - ordningerne i livsforsikringsselskaber og pensionskasser - er der forsikringselementer, hvilket vil sige, at udbetalingerne fra ordningerne er betinget af forsikringsbegivenheder som død, invaliditet og opnåelse af pensionsalder.

Udover de forsikringsmæssige ordninger i livsforsikringsselskaber og pensionskasser kommer der også pensionsudbetalinger betinget af forsikringsbegivenheder fra tjenestemandspensionssystemet. Tjenestemandspensionssystemet adskiller sig fra de øvrige pensionsordninger bl.a. ved, at der ikke opbygges kapital svarende til forpligtelserne.

2.1 Forsikringsmæssige ordninger.

I forsikringsmæssige pensionsordninger skal der afsættes midler til dækning af forpligtelserne med en margen af hensyn til usikkerhed bl.a. vedrørende forsikringsbegivenhedernes indtræden. Der optræder såvel implicitte som eksplicitte margener. De implicitte margener fås ved, at elementerne i beregningsgrundlaget (omkostnings-, rente- og risikoelementer) er fastsat forsigtigt, og en eksplicit margen fås via krav til basiskapitalen.

Basiskapitalen har en fastsat mindstestørrelse - den såkaldte solvensmargen. Solvensmargenen fastsættes under hensyntagen til de risici, der ligger i en pensionsordning i form af forsikrings- og renterisici. Renterisiko foreligger, når der opereres med en garanteret rente, som man lover mindst at forrente de indbetalte midler med. En sådan mindsterente skal som nævnt være fastsat forsigtigt, altså med en implicit margen, der gør det usandsynligt, at den ikke kan holde selv på de meget lange kontrakter, der er tale om ved pensionsordninger. Der vil derfor normalt opstå overskud, der skal fordeles som bonus. I de ekstreme tilfælde, hvor de implicitte margener ikke holder, f.eks. ved at man ikke kan forrente midlerne med den lovede mindsterente, har man egenkapitalen som sikkerhed. Egenkapitalen må dog

ikke på noget tidspunkt blive mindre end solvensmargenen. Sker det, vil det medføre indgreb fra Finanstilsynet efter lov om forsikringsvirksomhed § 249, jf. afsnit 2.3. Kun i en opløsningssituation kan midlerne til dækning af solvensmargenen røres.

Aktiverne i pensionsordningerne er som hovedregel ikke øremærkede i forhold til de enkelte passiver. Aktiverne ejes af selskabet/pensionskassen. De krav, et medlem har i kraft af forsikringsaftalen, kan således normalt ikke henføres til specifikke aktiver. Undtaget herfra er de såkaldte investeringslivsforsikringselskaber, jf. afsnit 3.2.

Ved overførsel af pensionsordninger er det af væsentlig betydning, hvilket beløb man kan få med ud af den ordning, man forlader. De nugældende regler, jf. lov om forsikringsvirksomhed (LFV) § 30, stk. 1, nr. 10, og lov om tilsyn med firmapensionskasser (FPL) § 12, nr. 6, der dækker overførsler mellem obligatoriske pensionsordninger med løbende udbetalinger i forbindelse med jobskifte, sikrer, at man i jobskiftesituationen kan få overført (netto)livsforsikringshensættelserne (i pensionskasser: pensionshensættelserne) uden reduktion, dog kan der tages et mindre gebyr til dækning af transaktionsomkostningerne.

Øvrige midler i pensionsinstituttet får man ikke del i ved udtræden.

I forbindelse med overvejelser om, hvilket beløb der efter en rimelighedsbetragtning bør udbetales ved udtræden, må der skeles til det betalingsforløb, der ville forekomme, såfremt den pågældende forblev i pensionsordningen. Et udtrædende medlem bør i forbindelse med udtræden hverken stilles bedre eller ringere end de øvrige medlemmer. Tilsvarende gælder i forhold til medlemmerne i den ordning, man indtræder i. Man bør således ikke på de øvrige medlemmers bekostning kunne få en økonomisk gevinst ved at skifte mellem forskellige pensionsordninger.

Overførsel kræver accept fra det enkelte medlem. I livsforsikringselskaber og tværgående pensionskasser kan man i stedet vælge at bibeholde sin pensionsordning i det gamle pensionsinstitut (fripolice), således at kun nye indbetalinger kommer i det nye pensionsinstitut. I firmapensionskasser afhænger det af de enkelte pensionsregulativer, hvorvidt denne mulighed er til stede.

Lovgrundlaget, der regulerer overførsler, vil i dette afsnit blive beskrevet,

og de eksisterende overførselsregler og -aftaler vil blive gennemgået. Disse regler og aftaler er gengivet i bilag 1.

2.1.1 Det eksisterende lovgrundlag for overførsler.

Overførsler mellem pensionsordninger med løbende udbetalinger er reguleret ved § 30, stk. 1, nr. 10, i LFV samt § 12, nr. 6 i FPL. De nævnte to love bestemmer fastslår, at et forsikringselskab eller en pensionskasse skal have godkendt regler, hvorefter pensionsordninger med løbende udbetalinger tegnet eller aftalt som obligatoriske ordninger¹⁾ i et forsikringselskab eller en pensionskasse kan overføres fra og til selskabet/pensionskassen i forbindelse med overgang til anden ansættelse.

Herudover angiver pensionsbeskatningsloven en række regler af betydning for overførsler (se afsnit 3.5).

2.1.2 De eksisterende overførselsregler i medfør af lov.

Overførselsregler gældende for livsforsikringselskaber samt for de tværgående pensionskasser, der også er underlagt lov om forsikringsvirksomhed, er blevet godkendt af Finanstilsynet.

Oprindeligt omfattede disse overførselsregler kun overførsler imellem institutter under tilsyn efter lov om forsikringsvirksomhed, da denne lovs § 30, stk. 1, nr. 10, kun krævede dette, men ved en ændring, der blev vedtaget i maj 1989, blev overførselsreglerne udvidet til også at omfatte firmapensionskasserne. Samtidig stilledes tilsvarende krav om overførselsregler i lov om tilsyn med firmapensionskasser.

2.1.3 Eksisterende overførselsaftaler i øvrigt.

De lovbestemte overførselsregler omfatter som nævnt kun overførsler mellem obligatoriske pensionsordninger med løbende udbetalinger tegnet i institutter under tilsyn efter lov om forsikringsvirksomhed eller lov om tilsyn med firmapensionskasser, og de gælder kun overførsler i forbindelse med overgang til anden ansættelse.

¹⁾ *En obligatorisk pensionsordning i et livsforsikringselskab eller et pengeinstitut består i, at en arbejdsgiver eller en arbejdstagerorganisation efter fastsatte kriterier, f.eks. aftalt i faglige overenskomster, tegner pensionsordninger for sine medarbejdere/medlemmer i henhold til kontrakt med forsikringselskabet eller pengeinstituttet.*

Som supplement hertil er der med Finanstilsynets godkendelse indgået en overførselsaftale mellem de fleste livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser, som udvider de lovbestemte overførselsregler til at dække overførsel (stadig kun ved jobskifte) mellem alle typer obligatoriske pensionsordninger tegnet i livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser, d.v.s. indskrænkningen til pensionsordninger med løbende ydelser er fjernet. I øjeblikket forhandles der med Finanstilsynet om at udvide denne overførselsaftale til også at kunne dække firmapensionskasser samt visse typer frivillige arbejdsmarkedspensionsordninger i livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser.

Herudover har Assurandør-Societetet udarbejdet en ny overførselsaftale, der for frie overførsler nedsætter genkøbs- og indskudsfradraget, hvis der overføres mellem selskaber, der anvender beregningsgrundlaget G82, jf. afsnit 3.4 og bilag 1.

2.1.4 Øvrige overførsler.

I andre overførselssituationer end dem, der er dækket af de ovennævnte overførselsregler, vil der normalt blive foretaget en reduktion til dækning af de ubetalte omkostninger, der primært hidrører fra forsikringstegningen, og som efter forudsætningerne skulle "afdrages" gennem hele præmiebetalingsperioden. I disse situationer vil man normalt i livsforsikringsselskaber få udbetalt (netto)livsforsikringshensættelserne minus 7%. Denne reduktion aftrappes dog efter alder 53 med 1 % om året, således at reduktionen er 6 % i alder 54 og 0 % i alder 60 og derover. I pensionskasser foretages en reduktion på mellem 0% og 10%. Herved dækkes endvidere transaktionsomkostningerne ved overførslen. Der skal i øvrigt henvises til afsnit 3.4 vedrørende omkostninger ved overførsel.

2.2 Beskrivelse af passiverne i forsikringsmæssige ordninger.

Bekendtgørelse nr. 724 af 27. november 1989 om livsforsikringsselskabers og pensionskassers årsregnskaber (regnskabsbekendtgørelsen) opdeler i kapitel 2 et selskabs passiver i egenkapital, forsikringsmæssige hensættelser, andre hensættelser og gæld.

2.2.1 Egenkapitalen.

Egenkapitalen fremkommer, som i alle andre erhvervsdrivende virksomheder, og i overensstemmelse med lovgivningens regler om værdiansættelse af aktiver, hensættelser og gæld, som de samlede aktiver minus hensættelser og gæld.

Egenkapitalen for pensionsinstitutter omfattet af lov om forsikringsvirksomhed, kan omfatte aktiekapital, garantikapital, grundfond, beløb, der opnås ved udstedelse af aktier til overkurs (LFV § 60), sikkerhedsfond og en særlig fond ved nedsættelse af aktiekapitalen (LFV § 38) samt øvrige reserver og overført overskud eller tab.

2.2.2 De forsikringsmæssige hensættelser.

De forsikringsmæssige hensættelser udgøres af livsforsikringshensættelserne, bonusudjævningshensættelserne og erstatningshensættelserne.

De regnskabsmæssige *livsforsikringshensættelser* inkl. fordelt bonus består af nettoreserven (summen af de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser), der modsvarer selskabets forsikringsmæssige forpligtelser, og af administrationsreserven samt et eventuelt fradrag for afholdte, men endnu ikke amortiserede, erhvervsomkostninger, jf. § 43, stk. 4, i regnskabsbekendtgørelsen. Livsforsikringshensættelserne opgøres, jf. § 42 i regnskabsbekendtgørelsen, af selskabets/pensionskassens aktuar i overensstemmelse med det tekniske grundlag. Der skal gøres opmærksom på, at når der tales om den enkelte forsikringstagers (netto)livsforsikringshensættelser, er der kun tale om den del af livsforsikringshensættelserne, der modsvarer forsikringsselskabets forsikringsmæssige forpligtelser over for forsikringstageren til dækning af de udbetalinger, som forfalder ved forsikringsbegivenhederne (nettolivsforsikringshensættelserne).

Da de regnskabsmæssige livsforsikringshensættelser således fås ved at tage summen af de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser, lægge administrationsreserven til og trække fradraget for afholdte, ikke amortiserede, erhvervsomkostninger fra, kan de regnskabsmæssige livsforsikringshensættelser både være større end eller mindre end summen af de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser. Det vil afhænge af, om størrelsen af det nævnte fradrag for afholdte, men endnu ikke amortiserede, erhvervsomkostninger er mindre end hhv. større end administrationsreserven. De samlede regnskabsmæssige livsforsikringshensættelser skal dog mindst være lig med summen af genkøbsværdierne, der beregnes som de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser med et fradrag, der typisk er på 7 % med den under afsnit 2.1.4 nævnte aftrapning.

Bonusudjævningshensættelserne er hensat, men endnu ikke fordelt bonus. Disse hensættelser har til opgave at udjævne for store (tilfældige)

svingninger i det beløb, selskabet årligt kan fordele som bonus, samt til at styrke den fremtidige bonusevne.

Erstatningshensættelserne omfatter ubetalte forfaldne forsikringsydelse samt andre ubetalte forsikringsydelse, der vedrører begivenheder indtruffet i regnskabsåret eller tidligere.

2.3 Basiskapitalen i forsikringsmæssige ordninger.

Krav om en basiskapital i livsforsikringsselskaber er fastlagt i EF's 1. direktiv om livsforsikring.

Basiskapitalen skal efter § 3 i bekendtgørelse nr. 456 af 10. september 1981 om solvensmargen og kapitalgrundlag for livsforsikringsvirksomhed (solvensbekendtgørelsen) mindst have en størrelse svarende til en beregnet solvensmargen. Bekendtgørelsen indeholder de bestemmelser om den nødvendige størrelse af basiskapital, som blev fastsat i 1. livsforsikringsdirektiv (79/267). Solvensmargenen beregnes på grundlag af selskabets livsforsikringshensættelser og risikosummer og er typisk ca. 5% af livsforsikringshensættelserne. For pensionskasser er solvensmargenen 3% af pensionshensættelserne. Der gælder dog et mindstebeløb for solvensmargen, idet basiskapitalen for et aktieselskab ikke må være under ca. 6,3 mio. kr. og ca. 4,7 mio. kr. for et gensidigt selskab. Basiskapitalens størrelse i procent af solvensmargen udgjorde i 1991 for livsforsikringsselskaber 174% og i de tværgående pensionskasser 168%.

Den beregnede solvensmargen er et minimumskrav til basiskapitalens størrelse. Denne minimumsstørrelse og de fastsatte mindstebeløb for solvensmargenen er grænsen for, hvornår Finanstilsynet skal gribe ind, jf. LFV § 249. Et indgreb fra Finanstilsynet kan i værste fald ende med, at forsikringsbestanden tages under administration, jf. LFV § 250, stk. 3.

En basiskapital, der kun lige svarer til den beregnede solvensmargen, er ikke i praksis tilstrækkelig til at drive selskabet. Selskabets ledelse må sørge for, at basiskapitalen altid er væsentlig større end den beregnede solvensmargen, således at udsving i værdien af selskabets aktiver kan opfanges uden, at basiskapitalen reduceres til den grænse, hvor Finanstilsynet skal gribe ind. Især aktivernes sammensætning har betydning for de faktiske krav til basiskapital, da de forskellige typer aktiver har forskellig kursrisiko.

Selskabets basiskapital udgøres af dets egenkapital efter, at enhver påregnelig forpligtelse er fradraget, og uden immaterielle værdier, jf. § 4 i solvensbekendtgørelsen. Vedrørende de i § 4, stk. 1, opremsede dele skal det dog nævnes, at bonusudligningsfonden, nu bonusudjævningshensættelserne, efter regnskabsbekendtgørelsen henregnes under de forsikringsmæssige hensættelser og ikke længere under egenkapitalen, hvorfor bonusudjævningshensættelserne ikke længere kan anvendes til dækning af basiskapitalen.

Udover egenkapitalen kan der til dækning af basiskapital efter tilladelse af Finanstilsynet medregnes beløb, der ikke står på status. Efter § 4 i solvensbekendtgørelsen kan således medregnes indtil halvdelen af fremtidigt overskud og den del af fradraget i hensættelserne efter § 43, stk. 4, i regnskabsbekendtgørelsen, der ikke måtte være optaget på selskabets status. I praksis kan fremtidigt overskud dog ikke medregnes i det omfang, der via bonusprognoser allerede er disponeret over det.

Basiskapitalen er således en beregningsteknisk størrelse, der ikke er en post på balancen.

Basiskapital skal under hensyntagen til virksomhedens art og omfang sikre forsikringstagerne mod tab i tilfælde af afvigelser fra beregningsgrundlagets garanterede forudsætninger vedrørende rente, risiko og administration. Endvidere skal den del af basiskapitalen, der overstiger solvensmargenen, opfange årlige tilfældige udsving i værdien af selskabets aktiver samt opfange tab på enkelte investeringer. Et selskab behøver desuden en anlægs- og driftskapital til dækning af stiftelses- og organisationsomkostninger samt engangsudgifter.

Forretningsafdelingen for et udenlandsk livsforsikringselskab med hjemsted inden for EF skal ikke have en basiskapital her i landet, og man kan ikke stille et sådant krav. EF-domstolen fastslog i Co-assurancesagerne (1986), at 1. livsforsikringsdirektiv gør udtømmende op med, i hvilket omfang der kan stilles krav om basiskapital. Efter direktivet afgøres spørgsmålet om basiskapitalen af loven og tilsynet i det land, hvor det selskab, som filialen er en del af, har sin koncession. Kontrol med beregning af solvensmargen og konstatering af, om den nødvendige basiskapital er til stede, henhører under tilsynsmyndigheden i den medlemsstat, hvor forsikringselskabet har sit hjemsted, og omfatter selskabets samlede virksomhed, herunder dets virksomhed her i landet.

Forretningsafdelingen for et udenlandsk livsforsikringselskab med vedtægtsmæssig hjemsted uden for EF skal have et kapitalgrundlag, der alene vedrører virksomheden her i landet. Ved forretningsafdelingens kapitalgrundlag forstås de under afdelingen hørende aktiver med fradrag af de tilsvarende tekniske reserver og andre forpligtelser her i landet. Beregning af solvensmargenen sker på samme måde som for danske selskaber. EF-direktiverne sætter endvidere regler for lokalisering af aktiverne. Kapitalgrundlaget for et udenlandsk livsforsikringselskab fremkommer således som en residual mellem aktiverne og forpligtelserne på samme måde som egenkapitalen i et dansk livsforsikringselskab.

Kapitel 3.

Problemer i forbindelse med overførsler

De forskelle, der er mellem de forskellige typer pensionsordninger, er med til at skabe problemer i forbindelse med overførsler - såvel indenfor hovedgrupperne (livsforsikringsselskaber/tværgående pensionskasser, firmapensionskasser og tjenestemandordninger og pengeinstitutordninger) som imellem disse.

Overførselsproblemerne vil i de følgende afsnit blive behandlet under overskrifterne

- forskelle i pensionsordningerne
- forskelle i forrentningsprincipper
- omkostningsdækning og opbygning af de forsikringsmæssige hensættelser og egenkapitalen
- omkostninger ved overførsel
- de skattemæssige konsekvenser
- helbred
- organisatoriske strukturer

3.1 Forskelle i pensionsordninger.

En pensionsordning med løbende ydelser i et livsforsikringsselskab eller i en pensionskasse består typisk af en alders- og invalidepension, ægtefællepension og børnepension. Herudover kan der være en begrænset ret til udbetaling af engangsydelser, oftest i forbindelse med pensionering og dødsfald. Endvidere ydes der præmiefritagelse ved invaliditet.

To ordninger, der består af samme slags ydelser f.eks. alders-, invalide-, ægtefælle- og børnepension, kan alligevel være forskellige, idet det indbyrdes forhold mellem størrelserne af de enkelte pensionsdele kan være forskellige. Ved overførsel kan man således få et andet forhold mellem størrelsen og arten af f.eks. alders- og ægtefællepension. Hvad angår engangsydelser er der store forskelle mellem de enkelte ordninger.

I livsforsikringsselskaber kan desuden tegnes kapital- og ratepensionsforsikringer. Pensionsydelse består her af en engangsudbetaling ved pensionering eller ved død forinden henholdsvis rateudbetalinger over mindst ti år begyndende ved pensioneringen eller ved død forinden. Der er knyttet præmiefritagelse ved invaliditet og ofte tillige en invaliditetsydelse til forsikringen.

De forsikringsmæssige pensionsordninger kan opdeles i to forskellige typer

ordninger: De ydelsesdefinerede ordninger og de bidragsdefinerede ordninger.

De ydelsesdefinerede ordninger (tilsagnsordningerne) er karakteriseret ved, at man først fastlægger, hvor stort pensionstilsagnet skal være. Dette tilsagn kan være givet som et beløb eller som en nærmere defineret - f.eks. anciennitets- eller aldersafhængig - procentandel af slutlønnen. Bidragene fastsættes herefter. Tilsagnsordninger anvendes i Danmark navnlig i firmapensionskasserne, som udgør en meget lille del af pensionsområdet, mens tilsagnsordninger er det mest almindelige i de øvrige EF-lande.

Den anden type af ordninger, de bidragsdefinerede ordninger, er karakteriseret ved, at der sædvanligvis indbetales et fast bidrag - det kan være en fast procentdel af lønnen eller et fast beløb - til pensionsordningen. Pensionstilsagnet fremkommer herefter matematisk beregnet som en følge af hvor mange penge, der indbetales til ordningen. De bidragsdefinerede ordninger er de mest udbredte i Danmark, idet de anvendes i livsforsikringselskaberne og de fleste tværgående pensionskasser.

De forsikringsmæssige pensionsordninger - såvel de ydelsesdefinerede som de bidragsdefinerede - er tariffordninger (for firmapensionskasserne er dette først blevet et krav efter 1989), d.v.s. der er en eksakt, matematisk givet sammenhæng mellem de indbetalte præmier og pensionstilsagnet. Ved "præmier" skal der i denne fremstilling forstås "præmier og eventuelle indskud".

Denne sammenhæng opnås ved, at man beregningsmæssigt følger det såkaldte ækvivalensprincip, hvorefter den løbende pensionspræmie og det hertil hørende pensionstilsagn skal afpasses således til hinanden ved tilsagnets etablering, at kapitalværdien af præmierne på ethvert tidspunkt skal balancere (ækvivalere) med kapitalværdien af pensionsforpligtelserne.

Beregningerne hviler på forudsætninger om tre forhold, nemlig risiko, rente og omkostning. Præmien kan skematisk opdeles i tre elementer: "Sparepræmie" (hensættes til eventuelle senere pensionsudbetalinger), risiko-præmie og omkostningstillæg. Forenklet kan disse beskrives således:

"Sparepræmien" akkumuleres gennem forsikringstiden til en kapitalværdi, der på alderspensioneringstidspunktet har samme størrelse som kapitalværdien af pensionen. Risikopræmien er udtryk for, hvad pensionsinstituttet

forventer at skulle bruge til betaling af dødsfaldsydelser (f.eks. til ægtefælle og børn), erstatninger ved tab af arbejdsevne og præmiefritagelse, reduceret med den dødelighedsarv, som opstår ved dødsfald, hvorved de til pensionsudbetalinger hensatte "sparepræmier" fordeles på de overlevende medlemmer af pensionsordningen.

Risikopræmien og "sparepræmien" kaldes tilsammen for nettopræmien, d.v.s. nettopræmie = risikopræmie + "sparepræmie". Nettopræmien indeholder herved det, der skal bruges til den egentlige forsikringsdækning, såvel her og nu i tilfælde af en forsikringsbegivenheds uventede indtræffen som senere ved almindelig udbetaling af alderspension. I nettopræmien er ikke medregnet de administrationsomkostninger, pensionsinstituttet har i forbindelse med sin virksomhed.

Bruttopræmien, som skal betales for pensionsforsikringen, skal imidlertid også dække omkostningerne, hvorfor nettopræmien forøges med et omkostningstillæg.

Hensættelserne kan opgøres på to forskellige måder: Som den retrospektive og som den prospektive nettoreserve.

Den retrospektive nettoreserve bestemmes som summen af allerede indbetalte ordinære nettopræmier med tillæg af rente og rentes rente og med fradrag af afløben forsikringsrisiko.

Den prospektive nettoreserve bestemmes som forskellen mellem kapitalværdien af de fremtidige pensionsforpligtelser og kapitalværdien af de fremtidige ordinære nettopræmier.

De to reserver vil kun i tarifordninger være identiske. Det skal derfor i non-tarif-ordninger, som er almindelige i udlandet, fastlægges, hvad der skal overføres i en overførselsituation: Pensionstilsagnet (den prospektive reserve) eller den "opsparede" (retrospektive) reserve?

I pengeinstitutter kan der tegnes kapital- og rateopsparingsordninger i pensionsøjemed. Ydelserne består her af engangsudbetalinger henholdsvis rateudbetalinger. Der er imidlertid ikke - som i de forsikringsmæssige ordninger - nogen risikodækning eller rentegaranti i forbindelse med disse ordninger. Der er tale om ren opsparing, og ydelserne fremkommer som de forrentede indbetalinger minus administrationsomkostningerne.

Indenfor tjenestemandspensionsområdet er der tale om pensionstilsagn, der er løn- og anciennitetsafhængige. Der foretages ikke indbetaling af bidrag.

Alt i alt er der tale om meget forskellige typer pensionstilsagn (ydelsestyper og -størrelse) i de forskellige ordninger. Ved skift mellem forskellige pensionsordninger kan der således ske store ændringer i sammensætningen af pensionsordningerne, f.eks. fra en ordning med livsvarige ydelser til en ordning med engangs-/rateudbetalinger (uanset om disse kommer fra en forsikrings- eller en opsparingsordning) - eller omvendt. For de forsikringsmæssige ordninger kan der yderligere ske ændringer i forbindelse med overførsel mellem to ordninger med samme ydelsessammensætning, idet beregningsgrundlaget kan være forskelligt. De fleste livsforsikringselskaber anvender dog stort set det samme grundlag (det såkaldte G82-grundlag), mens der ses større forskelle i pensionskassernes grundlag. Endelig kan der være forskelle imellem pensionsinstitutternes administrationsomkostninger og evne til at forvalte pensionsformuen, og der kan være systematiske forskelle i risikoforløbene, jf. afsnit 3.6 om helbredsspørgsmålet.

I det følgende beskrives nogle af forskellene mellem pensionsordningerne m.h.t. forrentning, omkostninger, risiko og den skattemæssige behandling nærmere.

3.2 Forskelle i forrentningsprincipper.

I de af Finanstilsynet godkendte beregningsgrundlag for livsforsikringselskaber og pensionskasser er der fastsat en grundlagsrente, som anvendes ved beregningen af sammenhængen mellem præmier og ydelser, jf. afsnit 3.1 ovenfor. Grundlagsrenten er en garanteret forrentning, som selskabet eller kassen er forpligtet til at forrente de opsparede reserver med. Grundlagsrenten er/bliver derfor sat tilpas lavt - på "den sikre side" - således at der ikke bør kunne forekomme renteunderskud. Eventuelt renteoverskud kan udloddes som bonus eller henlægges som ufordelt bonus i en bonusudligningsfond. Endvidere vil en vis del af overskuddet - oftest begrænset i vedtægtsbestemmelserne - blive udloddet til ejerne i aktieselskaber.

Grundlagsrenten er i dag typisk fra 2,5 % til 4,5 %, afhængigt af det enkelte selskabs forhold. Et nystartet selskab med nytegnede forsikringer kan i dag ikke forvente at få godkendt en grundlagsrente på mere end ca. 3 %, mens G82-grundlaget for "ældre" selskaber anvender en grundlagsrente (til forrentning) på 4,5 %.

Aktiverne til dækning af forsikringsforpligtelserne ejes af livsforsikrings-selskabet eller pensionskassen og er normalt ikke opdelt på den enkelte forsikringstager eller på den enkelte pensionsordning, men er én aktivpulje, hvis afkast alle er "fælles" om. Den enkeltes opsparede reserve forrentes herved med en gennemsnitsrente baseret på afkastet af selskabets samlede investeringer. Overgangsreglen i realrenteafgiftsloven har dog forårsaget, at der må anvendes to gennemsnitsrenter, én til de for realrenteafgift friholdte reserver og én for de resterende.

Undtaget fra gennemsnitsrenteprincippet er de såkaldte investeringspuljer, hvor forrentningen knyttes til afkastet af bestemte puljer, hvorpå de opsparede reserver er fordelt, f.eks. aktiepulje, pulje med nominelle obligationer og pulje med indeksobligationer. Der er i dag to selskaber, der har koncession til at tegne sådanne forsikringer, de såkaldte klasse III- eller "unit-link"-forsikringer.

I pengeinstitutterne opereres med individuelle ordninger samt puljeordninger. De individuelle ordninger kan bestå af en kontant konto, hvor indskuddet typisk forrentes med højeste indlånsrente, eller af et individuelt pensionsdepot. Ved det individuelle depot placeres midlerne i værdipapirer, og forrentningen afhænger af markedsrenten for de værdipapirer, kunden har valgt. Ved puljeordningerne forrentes midlerne med afkastet af en særlig udskilt portefølje af værdipapirer. Forrentningen inkluderer således både realiserede og urealiserede kursgevinster og -tab. I enkelte år med store kurstab kan det forekomme, at den samlede rente i en puljeordning bliver negativ.

I en overførselssituation kan der blive skiftet mellem et gennemsnitsrenteprincip og et nyplaceringsrenteprincip. I en periode med relativ lav markedsrente vil gennemsnitsrenten være større end nyplaceringsrenten og omvendt ved en relativ høj markedsrente. Forrentningen på lang sigt - som jo er den interessante for pensionsopsparing - vil imidlertid ikke nødvendigvis være forskellig.

Det bør endvidere nævnes, at der i forsikringsordninger kan være ufordelte reserver bestående af noget af renteoverskuddet, som er hensat i en bonusudjævningshensættelse. Frem for straks at udlodde hele renteoverskuddet som bonus sker sådanne henlæggelser af en del af renteoverskuddet for at kunne udjævne bonusudlodningen fra år til år, og herved skabes i øvrigt også en ekstra sikkerhed.

Spørgsmålet om, hvorledes den enkelte kan sikres en passende andel af ufordelte/skjulte reserver i en overførselssituation samt hvad, der er en passende andel, behandles i kapitel 6.

3.3 Omkostningsdækning og opbygning af de forsikringsmæssige hensættelser og egenkapitalen.

De indbetalte præmier og indskud anvendes såvel til dækning af de forsikringsmæssige forpligtelser som til omkostningerne ved forsikringen og opbygning af øvrige nødvendige reserver. I de forsikringsmæssige pensionsordninger beregner pensionsinstitutterne de garanterede ydelser på et forsigtigt grundlag, det såkaldte tegningsgrundlag eller 1. ordensgrundlaget.

Af bruttopræmien til pensionsinstituttet anvendes den såkaldte nettopræmie til risikodækning og til- afsættelse af de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser, der modsvarer forsikringsselskabets forsikringsmæssige forpligtelser over for forsikringstagerne (nettoreserven). I det 1. ordensgrundlag, de fleste livsforsikringsselskaber anvender, andrager nettopræmien 89 % af bruttopræmien. I de tværgående pensionskasser ses større variation; typisk andrager nettopræmien 92% til 97% af bruttopræmien. Den resterende del af bruttopræmien anvendes til afsættelse af en administrationsreserve, der som regel mindst udgør 1% af nettoreserven, samt til udgifter til tegning, administration, inkasso samt bidrager eventuelt til opbygning af selskabets øvrige reserver, som sammen med aktiekapitalen eller garantikapitalen udgør selskabets egenkapital. For private pensionsordninger i forsikringsselskaber og visse arbejdsgiverordninger betales endvidere årligt nogle tillæg, som i 1992 tilsammen er på 304,- kr.

Af éngangsindskud anvendes nettoindskuddet, som i livsforsikringsselskaber typisk er på 93% af indskuddet, til de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser, der modsvarer forsikringsselskabets forsikringsmæssige forpligtelser over for forsikringstagerne (nettoreserven), mens de resterende 7% anvendes til afsættelse af en administrationsreserve, der som regel mindst udgør 1% af nettoreserven, samt til udgifterne til tegning m.v. Ved jobskiftebetingede overførsler fra en obligatorisk pensionsordning med løbende udbetalinger, omfattet af LFV eller FPL, til en tilsvarende pensionsordning anvendes hele indskuddet som nettoindskud.

Da det ovennævnte er baseret på det forsigtige 1. ordensgrundlag, viser det sig i praksis, at en del af de 11% henholdsvis 7% kan leveres tilbage til for-

sikringstagerne/medlemmerne i form af omkostningsbonus til omkostningsbillige ordninger.

Igennem de seneste år er der sket en kraftig udbygning af bonussystemer henimod meget differentierede omkostningsbonussystemer, således at den del af præmier og indskud, forsikringstagerne her betaler til omkostningsdækning (efter bonus), varierer mellem 4% og 11%, afhængigt af hvor omkostningskrævende ordningen er.

Det, der ikke anvendes til henlæggelse til de forsikringsmæssige hensættelser (bl.a. i form af bonus) eller til dækning af årets øvrige udgifter, anvendes til forøgelse af selskabets egenkapital. Det er en af Finanstilsynets hovedopgaver som "rimelighedstilsyn" at påse, at den del af et forsikrings-selskabs indtjening, der hidrører fra forsikringstagernes opsparing og præmiebetaling, kommer forsikringstagerne til gode.

Stigningen i basiskapitalen kan dels tilvejebringes ved forhøjelse af aktie- eller garantikapitalen og dels som anført ovenfor ved andel af præmier og indskud og ved det overskud, der er tilbage efter opbygning af livsforsikringshensættelserne i form af fordelt og ufordelt bonus.

Basiskapitalen er selskabets arbejdskapital, uden hvilken selskabet ikke kan eksistere. Så længe selskabet er i drift, skal der være en basiskapital, der som det absolutte minimum skal svare til en beregnede solvensmargen, jf. afsnit 2.3. Basiskapitalen er grundlaget for selskabets virksomhed, og den del af basiskapitalen, der modsvarer solvensmargenen, kan, set ud fra denne synsvinkel, siges at være tilknyttet kollektivet af forsikringstagere og kan siges at gå i "arv", idet det, der bliver frigjort fra en udtrådt forsikringstager, kan anvendes til dækning af den basiskapital, som de bestående forsikringer kræver ifølge solvensmargenreglerne. Når man alligevel har fastsat de 11% henholdsvis 7% blandt andet for at kunne dække den nødvendige basiskapital, er det for at være på den sikre side - som med alle forsikringselementerne - idet et selskab i vækst har brug for at opbygge yderligere basiskapital. I de selskaber, der ikke er i vækst og derfor ikke har behov for at opbygge yderligere basiskapital, vil der opstå overskud som følge af, at der ikke anvendes noget af de 11% henholdsvis 7% til basiskapitalen. Dette overskud vil indgå i den almindelige overskudsfordeling og blive fordelt til forsikringstagerne og egenkapitalen på linie med øvrigt overskud.

3.4 Omkostninger ved overførsel.

En overførsel forårsager forskellige former for omkostninger. De omkostninger, der kan være tale om i forbindelse med overførsel af pensionsordninger, er dels de omkostninger, der er direkte knyttet til administrationen af overførslen, og dels de tidligere omkostninger, den forsikrede har givet anledning til, og som endnu ikke fuldt ud er betalt.

I dag er den almindelige regel for livs- og pensionsforsikringselskaber og tværgående pensionskasser ved *overførsler, der ikke er omfattet af de gældende overførselsregler og -aftaler*, at det afgivende pensionsinstitut beregner en genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse lig den prospektive reserve reduceret med et beløb, der dels skal dække afholdte, men endnu ikke amortiserede udgifter, dels den selektionsrisiko, der er ved, at udtrædelser ikke sker "tilfældigt". Endvidere virker reduktionen som et såkaldt kursværn, der skal sikre mod spekulation i kursforskelle, når aktivernes bogførte værdier er højere end markedsværdierne, jf. afsnit 3.2.

Reduktionen er godkendt som en del af beregningsgrundlaget og andrager på det i øjeblikket hyppigst benyttede tegningsgrundlag 7% af reserven (med aftrapning efter alder 53, jf. afsnit 2.1.4), for tværgående pensionskasser fra 0% til 10%. I bilag 5 gives en oversigt over reduktionen i de forskellige livsforsikringselskaber og tværgående pensionskasser. Reduktionen er uafhængig af den konkrete forsikring, idet den er fastsat ud fra gennemsnitsbetragtninger. For nogle forsikringer vil de faktisk afholdte, men endnu ikke amortiserede udgifter derfor overstige de anvendte reduktionssatser, mens udgifterne for andre forsikringer vil være mindre.

Det modtagende selskab anvender beløbet som bruttoindskud, hvorved det, som nævnt i afsnit 3.3, (atter) reduceres med 7% til dækning af bl.a. tegningsomkostninger og eventuelt til forøget solvenskrav, jf. i øvrigt kapitel vedrørende ufordelte/skjulte reserver. En del af disse 7% gives dog i nogle selskaber tilbage i form af omkostningsbonus, jf. afsnit 3.3. I tværgående pensionskasser er reduktionen ved indskud fra 0% til 6%. Et optjent pensionslignende reduceres således ved overførsel.

Ved *overførsler, der er omfattet af de gældende overførselsregler*, må det modtagende selskab normalt ikke beregne omkostninger i forbindelse med overførsel, mens det afgivende selskab må foretage et fradrag på 1050 kr., dog højst 70 promille af reserven. Ingen livsforsikringselskaber og kun

meget få tværgående pensionskasser benytter sig dog af denne ret til at foretage et fradrag.

Ideen om normalt højt at foretage fradrag svarende til administrationen af selve overførslen udspringer af et politisk ønske om ikke væsentligt at forringe pensionstilsagnene for folk i forbindelse med overførsler ved jobskifte for derved at sikre mobiliteten på arbejdsmarkedet.

Den tekniske begrundelse, for at man kan undlade at foretage de sædvanlige fradrag ved overførsler knyttet til jobskifte, er, at det må antages, at der i almindelighed er balance pensionsinstitutterne imellem ved disse betingede overførsler. Ved ubalance er der i lovbemærkningerne til § 30, stk. 1, nr. 10 i lov om forsikringsvirksomhed vedrørende overførselsreglerne åbnet mulighed for at indføre (yderligere) fradrag, der kan beregnes på procentbasis.

For pensionsordninger i ansættelsesforhold, hvor den ansatte kan vælge mellem et antal pensionsinstitutter, kan man ikke være sikker på, at der vil være denne balance ved overførsler, og det vil i sådanne ordninger ofte være nødvendigt med (yderligere) fradrag for at sikre de øvrige medlemmer i ordninger, der forlades.

I det eksisterende overførselssystem kan der dog opstå ubalance, idet overførsel kun kan ske med forsikringstagerens accept. Den enkelte har således valget mellem at have en fripolice i den gamle ordning eller at få overført livsforsikringshensættelsen. Forskelle i ordningernes risikoforhold eller i ydelsessammensætningen, herunder f.eks. mulighed for valg eller fravalg af ægtefællepension, kan medføre ubalance i valget mellem overførsel eller fripolice. Endvidere vil der kunne opstå ubalance mellem enkelte pensionsordninger, hvor medlemsskaren er uddannelsesmæssigt afgrænset, og hvor medlemmerne flytter fra én ordning til en anden på grund af videreuddannelse, mens overførsler den modsatte vej sjældent vil ske. Lovgivningsmagten har dog ved indførelsen af lovreglerne i 1987 skønnet, at der ikke vil opstå væsentlige problemer hermed, idet aktuarerne i ordningerne løbende skal overvåge situationen, og skulle der opstå problemer med hensyn til balance i et pensionsinstitut, vil overførselsreglerne for det pågældende pensionsinstitut skulle tages op til nyvurdering med henblik på at kunne opkræve et gebyr ved overførsler. Udvalget råder ikke over oplysninger, der tillader at vurdere disse antagelser.

Tænkes der udformet overførselsregler, som skal gælde for frie overførsler, skal man være opmærksom på, at der ikke kan forventes balance. Nogle forhold, der kan forårsage ubalance ved fri flyttemulighed, vil f.eks. være forskelle i omfanget og behandlingen af helbredsoplysninger samt renteforskelle, der måske mere skyldes forskelle i forrentningsprincipper (jf. afsnit 3.2) end reelle forskelle i forrentningen på lang sigt. Den tilbageblevne forsikringsbestand vil komme til at betale for de omkostninger, en frit flyttet forsikringstager efterlader ubetalte, såfremt denne ikke selv betaler ved overførslen. Med det eksisterende omkostningssystem kan man således ikke ved frie overførsler undlade gebyrer. Det er netop spørgsmålet, i hvilket omfang de øvrige medlemmer af en ordning er pligtige til at/bør betale for den overførte.

Ved frie overførsler, der er omfattet af Assurandør-Societetets nye overførselsaftale, jf. afsnit 2.1.3 og bilag 1, er genkøbs- og indskudsfradraget mindre end de to gange 7% og bygger stadig på gennemsnitsbetragtninger, som er ens for alle. Begrundelsen for, at genkøbsfradraget ved disse overførsler kan være mindre, er, at der ved overførsler mellem selskaber, der anvender gennemsnitsrenteprikket, kun i mindre omfang anses at være behov for et kursværn.

Det gennemsnitsbaserede genkøbsfradrag ved udtræden sammenholdt med den gennem de seneste år mere og mere differentierede omkostningsbelastning ved indtræden har tydeliggjort visse mangler i de nuværende omkostningssystemer. Finanstilsynet har derfor i forbindelse med godkendelse af Assurandør-Societetets nye overførselsaftale pålagt livsforsikringsselskaberne inden den 1. januar 1994 at få rettet op på dette, så der skabes bedre sammenhæng mellem omkostningsbelastningen ved ind- og udtræden.

I *pengeinstitutterne* pålægges der normalt ikke kunden nogen form for udgift i forbindelse med overførsel af konti, det være sig til andre pengeinstitutter eller til forsikringsselskaber. For puljebaserede ordninger gælder normalt et kort opsigelsesvarsel, ligesom nogle pengeinstitutter generelt betinger sig et opsigelsesvarsel (typisk 6 eller 12 måneder) forud for overførsel. Hvis aftalen opsiges uden respekt af opsigelsesvarsel, kan der blive tale om en rentedekort. Der skal endvidere henvises til afsnit 6.5 vedrørende omkostningsbelastning i pengeinstitutordninger.

3.5 De skattemæssige konsekvenser.

Efter skattereglerne givet i pensionsbeskatningsloven har det i visse tilfæl-

de betydelige skattemæssige konsekvenser at foretage overførsler mellem forskellige typer pensionsordninger.

3.5.1 Oversigt over reglerne.

Reglerne om den skattemæssige behandling af pensionsordninger findes i lov om beskatningen af pensionsordninger m.v. (pensionsbeskatningsloven). Heri findes således også de skattemæssige regler om overførsel mellem pensionsordninger med løbende udbetalinger, ratepensionsordninger og kapitalpensionsordninger.

Pensionsordninger med løbende udbetalinger har karakter af alderspension med udbetaling af en løbende ydelse tidligst ved det fyldte 60. år, invalidepension, ægtefællepension eller børnepension. Ydelserne fra ordningerne bortfalder ved de berettigedes død. Som eksempler kan nævnes tjenestemandspension og Arbejdsmarkedets Tillægspension samt ordninger med løbende udbetalinger i pensionskasser og forsikringsselskaber her i landet.

Ratepensionsordninger har karakter af kapitalforsikring eller kapitalopsparing med ratevis udbetaling. En rateordning kan oprettes i et forsikringsselskab (rateforsikring i pensionsøjemed) eller i et pengeinstitut (rateopsparing i pensionsøjemed). Den skal være oprettet inden det fyldte 55. år.

Udbetalingerne skal ske ratevis over et aftalt åremål på mindst 10 år. Udbetalingerne kan tidligst begynde ved det fyldte 60. år eller ved død eller invaliditet før denne alder. Sidste rate kan senest udbetales ved det fyldte 80. år.

Kapitalpensionsordninger kan oprettes i et forsikringsselskab (kapitalforsikring i pensionsøjemed) og i et pengeinstitut (opsparing i pensionsøjemed). De skal være oprettet inden det fyldte 60. år. Udbetalingen sker på én gang på et aftalt tidspunkt, dog tidligst ved det fyldte 60. år eller ved invaliditet og senest ved det fyldte 70. år. Der kan højst indbetales 29.000 kr. pr. år (1992). Beløbsgrænsen reguleres hvert år.

For alle de nævnte pensionsordninger gælder, at indbetalinger, der foretages af arbejdsgiveren, er skattefrie. For tilsvarende privatoprettede pensionsordninger er der i øvrigt fradragsret for indbetalingerne.

3.5.2 Skattefrie overførsler.

Pensionsbeskatningsloven har i § 41 regler om, at der uden skatte- og

afgiftsmæssige virkninger kan ske overførsel af beløb mellem visse pensionsordninger. Disse overførsler gennemgås nedenfor, mens de overførsler, der ikke kan ske uden skatte- og afgiftsmæssige virkninger, gennemgås i afsnit 3.5.2.

Det er en betingelse, at overførslen sker mellem ordninger, som tilhører samme person. Overførslen skal ske, inden der er indtrådt skatte- eller afgiftspligt for beløbet. Det vil sige, at beløbet ikke før overførslen må være udbetalt til den pågældendes rådighed. Beløbets overførsel betragtes ikke som en indbetaling til den ordning, hvortil det overføres. Det opnås derfor ikke yderligere fradragsret for det overførte beløb.

Efter reglerne i pensionsbeskatningslovens § 41 kan der ske overførsel mellem pensionsordninger med løbende udbetalinger, det vil sige mellem pensionskasseordninger, mellem livrenteforsikringer eller fra en pensionskasseordning til en livrenteforsikring eller omvendt.

Rateforsikring eller rateopsparing i pensionsøjemed kan overføres til en pensionsordning med løbende udbetalinger eller til en anden rateforsikring eller rateopsparing i pensionsøjemed. Der kan ikke overføres beløb fra en rateforsikring eller rateopsparingsordning til en kapitalpensionsordning.

Nye rateforsikringer eller rateopsparingsordninger kan oprettes efter det fyldte 55. år ved overførsel fra rateforsikringer eller rateopsparingsordninger, der er oprettet før denne alder.

Kapitalforsikring eller opsparing i pensionsøjemed kan overføres til en pensionsordning med løbende udbetalinger eller til en anden kapitalforsikring eller opsparing i pensionsøjemed. Endvidere kan der indtil det 55. år overføres beløb fra en kapitalforsikring eller opsparing i pensionsøjemed til en rateforsikring eller en rateopsparing i pensionsøjemed.

Nye kapitalpensionsordninger i forsikringsselskaber eller pengeinstitutter kan oprettes efter det fyldte 60. år ved overførsel fra kapitalpensionsordninger, der er oprettet før denne alder.

I visse tilfælde er en person, der forlader en pensionskasse, ifølge pensionskassens vedtægter eller regulativ forpligtet til at indskyde en udtrædelsesgodtgørelse fra pensionskassen i en ny pensionsordning, og ofte vil det være et krav, at den ny pensionsordning har tilsvarende ydelsessammensæt-

ning. Hvis der ikke er nogen ny pensionsordning, og kravet om genplace-
ring derfor ikke kan opfyldes, kan beløbet overføres til en særlig konto, jf.
pensionsbeskatningslovens § 42. Reglerne i pensionsbeskatningslovens §
41 finder anvendelse på overførslen. Det vil sige, at beløb, der indestår på
en sådan særlig konto, kan overføres til en pensionsordning med løbende
udbetalinger. Af andre udbetalinger skal der betales indkomstskat.

Ved midlertidig eller vedvarende ophør med indbetalinger til en pensions-
ordning, der er oprettet i et ansættelsesforhold, er der i øvrigt ingen beskat-
ning, medmindre der samtidig udbetales fra ordningen før pensionerings-
tidspunktet.

3.5.3 Beskattede overførsler.

Reglen i pensionsbeskatningslovens § 41, om at der uden skattemæssige
virkninger kan ske overførsel af beløb mellem pensionsordninger, omfatter
ikke alle overførsler.

Bestemmelsen omfatter således ikke overførsel af beløb

- 1) fra ratepensionsordninger til kapitalpensionsordninger,
- 2) fra pensionsordninger med løbende udbetalinger til kapitalpensi-
onsordninger og
- 3) fra pensionsordninger med løbende udbetalinger til ratepensions-
ordninger.

Hvis der foretages en af de nævnte overførsler, anses det for en skatte- og
afgiftspligtig hævning fra den oprindelige ordning.

At de under 1) og 2) nævnte overførsler ikke er skattefrie, skyldes, at udbe-
talinger fra pensionsordninger med løbende udbetalinger og rateordninger i
forbindelse med pensionering er indkomstskattepligtige, mens der ved
udbetalinger fra kapitalordninger i forbindelse med pensionering kun beta-
les 40% i afgift.

At overførsel af beløb fra en ordning med løbende udbetalinger til en rate-
ordning ikke er skattefri, er begrundet i selve pensionsformålet, idet man
ved overførsel fra en ordning med løbende udbetalinger til en rateordning
mister den livsvarige pensionsdækning.

Den skattemæssige behandling af såvel indbetalinger som udbetalinger er imidlertid den samme for rateordninger som for ordninger med løbende udbetalinger. Ved valg af pensionsordning påvirkes valget mellem en rateordning og en ordning med løbende udbetalinger således ikke af skattereglerne, hvorimod overførsel af en ordning med løbende udbetalinger til en rateordning skattemæssigt behandles som ophævelse i utide af ordningen med løbende udbetalinger og nyttegning af rateordningen.

3.5.4 Fradragsberettigede indbetalinger.

Når ordninger med løbende udbetalinger og rateordninger er oprettet i ansættelsesforhold, er der ingen beløbsgrænse for de fradragsberettigede indbetalinger, mens der for indbetalinger til kapitalpensionsordninger er en beløbsgrænse. I indkomståret 1992 kan der således højst indbetales 29.000 kr. Denne særlige regel på indbetalingssiden er indført ved skattereformen fra og med 1987.

Inden for de forskellige typer af pensionsordninger er der en nøje sammenhæng mellem den måde, hvorpå henholdsvis indbetalinger og udbetalinger behandles rent skattemæssigt. Hvis der åbnes mulighed for uden skattemæssige virkninger at overføre beløb fra ordninger med løbende udbetalinger eller rateordninger til kapitalpensionsordninger, vil denne sammenhæng blive brudt.

En udvidet adgang til overførsel vil betyde, at man kan starte med en pensionsordning med løbende udbetalinger eller en rateordning. Herved får man mulighed for at benytte reglen om fradragsret for indbetalinger uanset beløbsstørrelse. Man undgår således 29.000 kr.'s grænse. Når udbetalings-tidspunktet nærmer sig, kunne man herefter overføre de opsparede midler til en kapitalpensionsordning, således at udbetalingerne bliver beskattet med 40% i stedet for efter de almindelige indkomstskatteregel med op til 68%.

3.5.5 Realrenteafgift.

Ved realrenteafgiftslovens vedtagelse i juni 1983 blev afkast af pensionsopsparing pålagt en særlig afgift (realrenteafgift).

Realrenteafgiften påhviler i princippet al pensionsopsparing her i landet, der er foretaget efter den 1. januar 1983.

Loven indeholder i § 8 en overgangsordning, hvorefter der i kraft af et

særligt overgangsfradrag tages hensyn til afkastet af de indbetalinger, der er foretaget før udgangen af 1982.

Ved overførsel af opsparede pensionsmidler fra en ordning til en anden efter reglerne i pensionsbeskatningslovens § 41 videreføres overgangsfradraget til den nye pensionsopsparingsordning.

3.5.6 Virkningerne af pensionsbeskatningsloven.

Beskatningsreglerne i pensionsbeskatningsloven bevirker således, at der ved overførsel imellem visse typer pensionsordninger udløses afgift og indkomstskat. Det gælder i de tilfælde, hvor en overførsel i skattemæssig henseende anses for udtræden i utide.

Skatte- og afgiftsbestemmelserne kan indvirke på, om de nævnte beskattede overførsler finder sted, men det er vanskeligt at vurdere i hvilket omfang.

Selv om den afgift og ekstra indkomstskat, der udløses ved udtræden i utide, principielt modsvares af fradraget for indskud i den nye ordning, vil de likviditets- og rentemæssige konsekvenser af en sådan adfærd i realiteten ofte kunne hindre overførsel.

3.6 Helbred.

Helbreds spørgsmålet er af central betydning for forsikringsmæssige pensionsordninger, idet deres funktion jo netop er at afdække risici, som er knyttet til den forsikredes liv. Derfor skal der i det tekniske grundlag - og eventuelt tillige i den enkelte pensionsaftale - tages stilling til antagelser om helbred.

Derimod indgår helbredsspørgsmålet overhovedet ikke ved pensionsopsparing i pengeinstitutter, idet der her ikke er forsikringsrisici, der skal afdækkes.

3.6.1 Formålet med afgivelse af helbredsoplysninger.

Ved tegning af en forsikringsmæssig pensionsordning beregnes ydelserne bl.a. under hensyntagen til de antagelser om sandsynligheder for dødsfald og invaliditet, der er givet i det til ordningen godkendte tekniske grundlag. Disse grundlagselementer vil være godkendt ud fra, at de passer til personer med "normalt" helbred. Ved hjælp af helbredsoplysninger søger man at identificere de personer, der påfører ordningen større risiko end "normalt",

og klassificere dem i tilhørende risikoklasser, således at den forsikrede i princippet kun deler risiko med "ligestillede". Størrelsen af præmien vil afhænge af risikoklassen. Ved kravene om helbredsoplysninger skal man herved sikre, at ingen kan spekulere i viden om eget helbred til ugunst for de øvrige forsikringstagere.

Forskellige ordninger kan have forskellig definition af "normalt" helbred ved, at personer med en given risikobedømmelse i nogle ordninger vil blive indplaceret som "normal" og i andre ordninger som havende "mindre godt helbred".

Endvidere kan forskellige ordninger, knyttet til forskellige erhverv, udvise store forskelle i både dødeligheds- og invaliditetsniveau.

3.6.2 Nødvendigheden af risikobedømmelse.

Risikobedømmelse ved hjælp af helbredsoplysninger om den enkelte er ikke lige nødvendig i alle pensionsordninger. Der må her først og fremmest skelnes imellem obligatoriske og frivillige pensionsordninger.

I en obligatorisk pensionsordning kan man gå ud fra, at deltagerkaren i gennemsnit er af en "normaltype", idet ingen har mulighed for at vælge sig ind eller ud af ordningen ud fra overvejelser om ens eget helbred sammenlignet med ordningens "normale". Helbredsoplysninger er derfor ikke så nødvendige som ved frivillige ordninger, hvor det nævnte "spekulationsmoment" er realistisk. Samtidig må man forvente, at en ordning med obligatorisk medlemskab kan bære en større omfordeling end en ordning med frivilligt medlemskab og derfor udvise en større bredde med hensyn til hvad, man vil behandle som "normalt" helbred.

Helbredsoplysninger om den enkelte er endvidere af større betydning for små ordninger end for store. En pensionsordning med få medlemmer vil være mere følsom overfor en forhøjet risiko, der udløser udbetaling af forsikringsydelse, end en stor ordning. De eksisterende regler for afgivelse af helbredsoplysninger tager højde for, om ordningen er stor eller lille, og om den er obligatorisk eller frivillig.

Ydelsessammensætningen i en pensionsordning har også betydning for, hvor vigtig risikobedømmelsen er. Tænker man sig en ordning, der kun indeholder alderspension (uden præmiefritagelse ved invaliditet), vil der ikke være grund til at foretage helbredsbedømmelse, idet en forøget døds-

faldsrisiko her er en såkaldt negativ risiko, da et tidligt dødsfald blot betyder, at der skal udbetales pension i kortere tid end ellers. Er der derimod også tale om ægtefællepension, er det af betydning at få bedømt dødsfaldsrisikoen, ligesom det er relevant at få bedømt invaliditetsrisikoen i ordninger med invalidepension og hvor, der er præmiefritagelse ved invaliditet.

Finanstilsynet påser, at pensionsordningernes regler for afgivelse af helbredsoplysninger harmonerer med ordningernes størrelse, risikoforhold (ydelsessammensætning) samt muligheder for spekulation (obligatorisk eller frivillig ordning).

Mange af de nye pensionsordninger, etableret efter de seneste overenskomstforhandlinger, er store obligatoriske ordninger, og de har i overensstemmelse med ovennævnte betragtninger kunnet etableres uden krav om afgivelse af helbredsoplysninger.

3.6.3 Helbredsbedømmelse og -krav i forhold til overførselsproblematikken ved jobskifte²⁾.

Forskelle i risikobedømmelsen i de forskellige ordninger har stor betydning i overførselssituationen. Nogle ordninger foretager ingen helbredsbedømmelse, mens andre kræver personlig helbredserklæring og andre igen en helbredsattest, der bygger på en læges undersøgelse.

Det vil være hensigtsmæssigt i relation til ønsket om at sikre mobiliteten på arbejdsmarkedet, at en eventuel risikobedømmelse sker ved indtræden i en persons første pensionsordning, og at denne risikobedømmelse kan lægges til grund ved jobskiftebetingede overførsler. Det vil være mobilitetshæmmende, hvis der skal foretages ny bedømmelse, hvorved pensionsrettighederne vil kunne blive kraftigt forringet i tilfælde af et med årene forringet helbred.

Ved overførsel imellem obligatoriske ordninger med forskellige helbredskrav ved optagelsen kan det imidlertid synes urimeligt, hvis der skal hjemles en ret til at blive overført til en anden ordning, hvor helbredskravene er væsentligt strengere.

²⁾ *Afsnittet omhandler ikke den specielle problematik i visse firmapensionskasser og i tjenestemandspensionssystemet, hvor job skifte medfører obligatorisk udtræden. Dette omtales i afsnit 4.4.1.*

Hvis man frit kan vælge ordning, vil det for en person med godt helbred være fordelagtigt at vælge en ordning med store krav til helbredsbedømmelse, idet de andre i ordningen ligeledes enten er blevet optaget med godt helbred eller er blevet optaget på skærpet grundlag med højere præmie, hvorved der er taget højde for de forventede merudgifter. For en person med dårligt helbred vil det derimod være fordelagtigt at vælge en ordning, hvor der ikke foretages helbredsbedømmelse, således at optagelsen kan ske på normale vilkår uden præmieforhøjelse, hvilket vil sige, at der ikke betales ekstra for den større risiko, det dårligere helbred medfører.

Hvis indtræden i en ordning sker på et forkert grundlag, vil det skade de øvrige i ordningen. Hvis sådanne frie overførsler er mulige uden ny bedømmelse, vil det kunne forrykke bestandssammensætningen i ordningerne, sådan at ordninger med stor invalidepension vil tiltrække personer med stor invaliditetssandsynlighed.

Ved betingede overførsler må man forvente, at det i almindelighed "går lige op" mellem de forskellige ordninger.

Skulle man fremover ønske en ensartet afgivelse af helbredsoplysninger, kan det ske på den måde, at der første gang, man optages i en pensionsordning, afgives de helbredsoplysninger, der maksimalt må kræves, og hvis så den ordning, der søges optagelse i, ikke kræver disse oplysninger, kan oplysningerne deponeres til eventuel senere brug i forbindelse med en overførsel. Herved sikres, at der ved enhver overførsel foreligger tilstrækkelige helbredsoplysninger, og at et med tiden forringet helbred ikke giver en dårligere pensionsdækning da det er de oprindelige helbredsoplysninger, der lægges til grund.

En ulempe vil være, at omkostningerne herved generelt forøges med udgifterne til eventuelle lægeundersøgelser osv., som måske aldrig vil blive anvendt. F.eks. vil personer, der udelukkende kommer i forbindelse med ordninger i pengeinstitutter, obligatoriske ordninger i livsforsikringsselskaber (bortset fra ordninger med meget få deltagere og stor risikosum), visse tværgående pensionskasser og en stor del af firmapensionskasserne, have kunnet nøjes med meget færre - om slet ingen - helbredsoplysninger. Et sådant system vil i øvrigt kunne give overgangsproblemer i en årrække, samt særlige problemer for små ordninger.

3.6.4 Helbredsbedømmelse og -krav.

Bedømmelse af de afgivne helbredsoplysninger sker som tidligere nævnt for at få identificeret og klassificeret de personer, der ikke kan optages på normale vilkår, d.v.s. de personer, der påfører ordningen en risiko, der afviger fra det i grundlaget forudsatte på en sådan måde, at det vil være nødvendigt, at man i den givne ordning for disse personer kræver højere præmier. I dag er de fleste livsforsikringsselskaber medlemmer af Foreningen til bedømmelse af Personforsikringsrisiko (Bedømmelsesforeningen). Selskaberne følger Bedømmelsesforeningens retningslinier med hensyn til bedømmelsen af de forsikringstagere, der ikke kan optages på normale vilkår, bortset fra de obligatoriske ordninger. Herved sikres, at bedømmelsen af de afgivne helbredsoplysninger for individuelle forsikringer foregår på en ensartet måde uafhængigt af de enkelte selskaber. Helbredsbedømmelsen er således ikke en konkurrenceparameter.

For pensionskasserne eksisterer der ikke et obligatorisk fælles bedømmelsessystem. Der kan derfor i de forskellige pensionskasser være forskel på, hvordan personer med et givet helbred eller en given helbredsbedømmelse behandles. I praksis er bedømmelsen, hvor den sker, ens i de fleste pensionskasser, men konsekvenserne kan være forskellige.

I en overførselssituation vil forskel i behandlingen af helbredsoplysninger kunne medføre ændringer i pensionstilsagnet, selv om forsikringstageren oprindeligt er blevet bedømt, og de oprindelige helbredsoplysninger også lægges til grund i den nye ordning.

3.7 Organisatoriske strukturer.

Den organisatoriske struktur på arbejdsmarkedspensionsområdet har stor betydning for omfanget af overførselsproblemerne. Lovgivningen (lov om forsikringsvirksomhed, lov om tilsyn med firmapensionskasser, lov om banker og sparekasser m.v. og lov om beskatningen af pensionsordninger m.v.) giver ganske vide muligheder for at skabe pensionsordninger, der er tilpasset de enkelte-større eller mindre- grupperes behov.

Afgørende for, i hvilket omfang stilling s skift tilskynder til eller nødvendig-gør skift af pensionsordning, er, på hvilken måde de enkelte ordninger er afgrænset i forhold til hinanden.

Hovedkriteriet for medlemskab af en obligatorisk pensionsordning er i dag afhængigt af, hvilke ordninger det drejer sig om, jf. afsnit 4.2.

Antallet af overførsler bestemmes først og fremmest ved valg af afgrænsningskriterium af medlemskaren. På det samlede arbejdsmarked er strukturen en blanding af disse forskellige typer ordninger med deres forskellige afgrænsninger.

Kapitel 4.

Løsninger på overførselsproblemerne i de danske arbejdsmarkedspensionsstrukturer

4.1 Sammenhængen mellem løsningsmuligheder og den organisatoriske struktur.

Omfanget af overførselsproblemerne som helhed og størrelsen af den enkelte overførselsproblem afhænger som beskrevet i kapitel 3 af den organisatoriske struktur på arbejdsmarkedspensionsområdet og af den ydelsesmæssige struktur i de enkelte ordninger. Løsninger på overførselsproblemerne vil derfor ligeledes afhænge af de organisatoriske strukturer og ydelsessammensætninger, der er på markedet for arbejdsmarkedspensioner.

I forbindelse med overvejelser om hvilke tiltag, der er passende til løsning af overførselsproblemerne, er det væsentligt samtidig at betragte hvor stor en del af markedet, der er omfattet af de eksisterende overførselsregler, og hvor stor en del af markedet, der falder udenfor.

Ved overenskomstforhandlingerne i 1991 blev der aftalt arbejdsmarkedspensionsordninger på mere end 80% af DA/LO-området. Herefter er ca. 2/3 af arbejdsmarkedet dækket af arbejdsmarkedspensionsordninger. På det resterende arbejdsmarked står nogle personer helt uden arbejdsmarkedspensionsordning, mens andre i henhold til deres ansættelsesvilkår først er dækket af pensionsordninger efter en vis ansættelsesperiode og/eller efter en vis alder. Ved jobskifte vil disse personer kunne skifte mellem at være dækket og ikke dækket pensionsmæssigt.

De nye arbejdsmarkedspensionsordninger, aftalt i 1991, er primært etableret i livsforsikringselskaber og tværgående pensionskasser, der er dækket af de eksisterende overførselsregler. Det kan yderligere tænkes, at arbejdspladser, hvor man tidligere havde pensionsordninger, der var etableret i et regi, hvor de faldt uden for overførselsregler, nu vælger at disse opsparede pensionsmidler kan indgå i nye overenskomstbaserede arbejdsmarkedspensionsordninger, som er dækket af overførselsreglerne, under forudsætning af den enkelte forsikredes accept. Herved mindskes omfanget af de resterende overførselsproblemer.

Det kan også tænkes, at præmiebetalingen til den "gamle" pensionsforsikring nedbringes med den præmie, som virksomheden er tvunget til at betale til den nye, overenskomstbestemte arbejdsmarkedspension.

Alt i alt dækker de eksisterende overførselsregler således det meste af arbejdsmarkedspensionsområdet. Det bør derfor tilstræbes, at løsningsmo-

deller til de resterende overførselsproblemer ikke kræver, at der etableres et stort og administrativt tungt apparat på hele arbejdsmarkedspensionsområdet.

På denne baggrund har udvalget fundet det forsvarligt at lægge denne struktur til grund for sine overvejelser i det følgende. Det er ligeledes lagt til grund, at pensionsydelse i det væsentlige er løbende, livsvarige ydelser, sådan som de skal være i pensionskasser, og sådan som man i de fleste ordninger i livsforsikringsselskaber har valgt dem.

4.2 Afgrænsningen af medlemsskaren i de gældende obligatoriske ordninger.

Afgørende for, i hvilket omfang stillingsskift tilskynder til eller nødvendiggør skift af pensionsordning, er, på hvilken måde de enkelte ordninger afgrænses i forhold til hinanden.

Hovedkriteriet for medlemskab af en obligatorisk pensionsordning er i dag afhængigt af, hvilke ordninger det drejer sig om.

I tværgående pensionskasser og nogle livsforsikringsselskaber afgrænses medlemsskaren via de lønoverenskomster, der foreskriver medlemskab af den pågældende pensionsordning. Afgrænsningen er i en del tilfælde branche- eller uddannelsestilknyttet.

Dette afgrænsningskriterium, der efter overenskomstforhandlingerne i 1991 er det dominerende, medfører en væsentlig begrænsning i antallet af nødvendige pensionsoverførsler ved stillingsskift i forhold til afgrænsningskriterier knyttet til det enkelte ansættelsessted. Overførsel kan kun blive aktuell, hvis man skifter til en stilling uden for ens branche/uddannelsesområde eller overenskomstområde.

Nogle af disse overenskomstbaserede ordninger samarbejder i øvrigt på en måde, der mindsker forskellene imellem dem, hvorved problemerne ved de overførsler, der finder sted, mindskes.

I de virksomhedstilknyttede obligatoriske ordninger, der er oprettet i livsforsikringsselskaber eller pengeinstitutter, afgrænses medlemsskaren i henhold til en pensionsaftale, der indgås imellem arbejdsgiveren og livsforsikringsselskabet eller pengeinstituttet. I firmapensionskasser afgrænses med-

lemsskaren typisk til at være (visse) funktionærgrupper, ansat i virksomheden. De virksomhedstilknyttede ordninger vil føre til pensionsskift ved næsten ethvert stillingsskift.

4.3 Principperne for de mulige løsninger.

Når det skal overvejes at løse overførselsproblemerne, må man bl.a. tilstræbe, at såvel medlemmerne i den overtagende ordning som de tilbageblevne i den afgivende ordning samt de overførte selv bliver rimeligt behandlet. Grundproblemet er at opgøre og fordele de omkostninger m.v., som nødvendigvis må betales ved overførsler. Det drejer sig om egentlige overførselsomkostninger, jf. afsnit 3.4, om eventuelle tab ved udækkede omkostninger, om risikoførelse ved tilførsel af "dårlige liv" samt om spekulation ved ugunstige kursforhold.

De mulige betalere, af omkostningerne er

- de overførte selv,
- de øvrige i den gamle ordning,
- de øvrige i den nye ordning,
- alle forsikrede via en udligningsordning,
- arbejdsgiverne eller
- samfundet gennem skat eller parafiskale afgifter.

Når man ved jobskifteoverførsler ønsker lempelige overførselsregler, skyldes det et politisk ønske om at sikre mobiliteten på arbejdsmarkedet. Den tekniske begrundelse for, at det kan lade sig gøre med lempelige vilkår i jobskiftesituationen, baseres på en antagelse om balance mellem pensionsinstitutterne. Som nævnt side 31, vil reglerne skulle ændres, hvis der viser sig at være ubalance i et omfang, der skaber problemer. I lighed hermed er det ved en udvidelse af overførselsmulighederne vigtigt at undgå, at der kan opstå egentlig spekulation mod ordningerne.

I de følgende afsnit (4.4 og 4.5) uddybes forholdene vedrørende overførselsregler for betingede henholdsvis frie overførsler, hvorefter overførselsregler for overdragelse af bestande gennemgås i kapitel 7.

4.4 Betingede overførsler.

For de betingede overførsler er det vigtigt, at der skabes overførselsregler, der ikke hæmmer mobiliteten på arbejdsmarkedet. Problemet ved overførslerne i de forsikringsmæssige ordninger er primært helbredsproblemet. I

det følgende gennemgås løsningsmodeller samt en analyse af fordele og ulemper ved modellerne.

4.4.1 En udvidelse af området for det nuværende system.

De nuværende lempelige overførselsregler dækker som nævnt i afsnit 2.1.1 jobskifteoverførsler af obligatoriske ordninger med løbende ydelser. Hvis området for disse overførselsregler kan udvides, sådan at de gælder alle jobskiftebetingede overførsler mellem alle pensionsinstitutter, vil den del af overførselsproblematikken, der knytter sig til at bevare værdien af pensions-tilsagnet, kunne løses.

De nugældende overførselsregler sikrer, at mobiliteten ikke hæmmes på grund af pensionsforholdene, idet en person ved jobskifte kan optages i ny pensionsordning og få overført hele reserven fra den gamle ordning, uanset at helbredet eventuelt er forringet siden optagelsen i den gamle ordning, hvis blot risikoforholdene og kravene til helbredsbedømmelse ikke er væsentlig anderledes i den nye ordning.

Der er dog ikke tale om, at man bevarer eksakt de samme pensionsrettigheder, herunder ydelsessammensætningen, ved overførslen, men kapitalværdien ændres ikke, så i al væsentlighed må værdien af pensionstilsagnet siges at være sikret.

I det tilfælde, at man ikke kan optages på samme vilkår i ny ordning, vil man ofte kunne forblive i gammel ordning med nye indbetalinger, hvorved pensionsrettighederne selvsagt bevares. Af lovbemærkningerne til § 30, stk. 1, nr. 10, i lov om forsikringsvirksomhed, fremgår, at den, der på grund af forringet helbred ikke ved jobskifte kan optages i den ny ordning på mindst samme vilkår, skal kunne forblive i den gamle ordning med fortsat bidragsbetaling. Udvalget finder det hensigtsmæssigt, at denne mulighed bliver indarbejdet direkte i lovtæksten.

En udvidelse af overførselsreglerne vil kræve ny lovgivning for firmapensionskasser og for tjenestemandspensionssystemet.

Fortsat bidragsbetaling er med den nugældende lovgivning ikke muligt i firmapensionskasser eller inden for tjenestemandspensionssystemet. At man ikke har givet mulighed for fortsat bidragsbetaling i firmapensionskasser, skyldes, at man ikke ønsker, at personer, der har skiftet til et andet job uden for virksomheden, anerkendes som aktive medlemmer.

Det må formodes at være forholdsvis få personer i firmapensionskasser, der berøres af dette, idet det både kræver forringet helbred og overførsel til en ordning med større krav til helbredsoplysninger eller med væsentlig forøget risikodækning. Derfor kan spørgsmålet om aktive medlemmer ansat uden for virksomheden ikke være så problematisk, at det skulle udelukke muligheden for en udvidelse af overførselsreglerne til også at gælde firmapensionskasserne.

På statstjenestemandspensionsområdet er der med Finansministeriets bekendtgørelse nr. 238 af 14. april 1989 skabt mulighed for, at der i tilfælde af jobskifte ud af tjenestemandssystemet kan udbetales en fratrædelsesgodtgørelse, hvis overførslen sker til en anden pensionsordning med løbende ydelser. Tilsvarende mulighed er senere tilvejebragt inden for det (amts)kommunale tjenestemandsområde. Ved indtræden i tjenestemandssystemet kan man overføre pensionsbeløb opsparet i en pensionsordning i tilknytning til overenskomstmæssig offentlig ansættelse og dermed "købe" pensionsgivende anciennitet. Dette kan dog ikke ske ved overgang fra privat ansættelse, da der ikke gives mulighed for overførsel ved overgang fra privat ansættelse til tjenestemandsansættelse. Der er heller ikke mulighed for fortsat bidragsbetaling til tjenestemandspensionssystemet efter udtræden.

En udvidelse af de eksisterende lempelige overførselsregler vil dog ikke løse overførselsproblemerne i relation til spørgsmålene vedrørende helbredsoplysninger, idet en væsentlig ændring i risikoforholdene som følge af en eventuel ændret ydelsessammensætning kan udløse krav om fornyede helbredsoplysninger ved overførsler, jf. bilag 1. Dette giver som nævnt problemer i tjenestemandspensionssystemet og i firmapensionskasserne, hvor man ikke har mulighed for fortsat bidragsbetaling. En ændring på dette punkt vil give administrative, organisatoriske og økonomiske problemer. Desuden kan der i disse ordninger være problemer med at definere hvilke ydelser, der kan opnås for de fortsatte bidrag. Dette kræver i påkommende tilfælde en særskilt udredning. Endvidere kan der, f.eks. ved overførsel fra en pengeinstitutordning til en forsikringsordning, være krav om helbredsoplysninger, og i tilfælde af dårligt helbred kan man blive afskåret fra den nye ordnings risikodækning.

De eksisterende overførselsregler løser endvidere ikke problemer i relation til overførsler mellem ordninger med forskellige skattemæssig behandling, jf. afsnit 3.5 om skattereglerne.

4.4.2 Ingen overførsel nødvendig: Fripolice.

En løsning af overførselsproblemerne ville naturligvis opnås ved helt at undgå overførsler. Man kan undgå overførsler på flere måder.

En måde er, at man ved skift af pensionsordning i stedet for at medtage den i den hidtidige ordning opsparer reserve og opretter en fripolice svarende til størrelsen af den opsparede reserve, samt at man endvidere har mulighed for fortsat bidragsbetaling i den hidtidige ordning, såfremt man af helbreds-mæssige årsager ikke kan optages i den nye ordning på mindst samme vilkår. Herefter kan man eventuelt aftale at lade den enkeltes "hovedpensionsordning" administrere fripolicerne, d.v.s. tage sig af "skadesbehandlingen" samt koordinere samtlige pensionsudbetalinger fra fripolicerne, når pensioneringen indtræder. Dog kan man etablere en aftale mellem pensionsinstitutterne, således at man kan overføre småbeløb fra helt små ordninger til denne "hovedpensionsordning" for at undgå administration af alt for små fripolicer. En sådan grænse kunne ligge på 6000 kr. i årlig pension i overensstemmelse med de overvejelser, der blev gjort omkring firmapensionskasseloven. Et lignende system, dog med en central administrationsinstans, haves i Finland. En beskrivelse heraf findes i bilag 4 i c-rapporten. Fripolicer er i dag muligt i betydeligt omfang.

Firmapensionskasser har først med den nye lov om tilsyn med firmapensionskasser fået mulighed for at have fripolicer, men kun hvis kassen selv ønsker det. Kasser, der ikke ønsker fripolicer, vil således give problemer i forhold til en "fripolice-løsning".

Ved en sådan "fripolice-løsning" vil der ved jobskifte, hvor der i det nye job er tilknyttet en anden pensionsordning, være tale om nyoptagelse i den nye pensionsordning. Denne løsning vil således give flere problemer med hensyn til helbredsbedømmelse end ved en udvidelse af de nugældende overførselsregler. Systemet med en hovedpensionsordning, der administrerer fripolicer, har endvidere kun mening for ordninger med løbende ydelser, og kun de forsikringsmæssige ordninger er i besiddelse af det nødvendige apparat til skadesbehandlingen. Pengeinstitutter vil således ikke kunne være "hovedpensionsordning", og de nuværende tjenestemandordninger er vanskelige overhovedet at indpasse i et sådant system. Derudover gælder de samme bemærkninger vedrørende den organisatoriske struktur, som anført under afsnit 4.4.1.

4.4.3 Ingen overførsel nødvendig: Forbliven i første ordning.

En anden måde at undgå overførsler vil være, at man skal blive i sit første pensionsinstitut med fortsat bidragsbetaling fra alle senere pensionsordninger. Hvis der, som antaget, er balance ved de betingede skift af pensionsordninger (jf. side 31), vil der også med denne løsning være balance mellem pensionsinstitutterne.

En sådan løsning bevirker, at man er bundet af sit første pensionsinstitut både organisatorisk og med hensyn til ydelsessammensætningen. I forhold til den eksisterende struktur på pensionsområdet vil dette kunne medføre en del problemer, idet mange overenskomster foreskriver et navngivent pensionsinstitut, og idet overenskomstparterne er med til at bestemme ydelsessammensætningen.

Da der ingen overførsler sker, vil løsningen omkostningsmæssigt være billig, og den stiller ingen særlige krav til organisationen. Man må dog anføre, at virksomhedstilknyttede ordninger (inkl. tjenestemandspensionssystemet) næppe vil være forenelige med denne model, da folk bliver i ordningerne uafhængigt af stillingsskift.

Derimod passer ordningen godt sammen med ordninger i brancher med mange jobskift og ved overgang til selvstændig. Ordningen kan dog næppe alene løse overførselsproblemerne, men kan overvejes som løsning, hvor de eksisterende overførselsregler ikke kan anvendes.

4.4.4 Overførsel på baggrund af første helbredsbedømmelse (uden risikoudligning).

På baggrund af det i afsnit anførte kan der tænkes løsninger, der tilgodeser muligheder for overførsler uden afgivelse af nye helbredsoplysninger. I alle løsninger - bortset fra en løsning, hvor ingen foretager helbredsbedømmelse overhovedet - må der første gang, man optages i en pensionsordning, afgives tilstrækkelige helbredsoplysninger til at en helbredsbedømmelse kan foretages. Denne model vil forudsætte en central bedømmelsesinstans til at foretage helbredsbedømmelsen og indplaceringen i en risikogruppe. Det er herefter op til den enkelte pensionsordning - efter ønske og behov - at anvende helbredsbedømmelsen.

Et system, hvor der anvendes samme helbredsoplysninger ved indtræden i og ved overførsler mellem alle arbejdsmarkedspensionsordninger, kræver, at der i forbindelse med et eventuelt omvalg ikke er for store forskelle mel-

lem ordningerne, da der ved store skift i risikoforholdene som følge af ændringer i ydelsessammensætningerne er behov for fornyede helbredsoplysninger. Denne løsning passer således kun sammen med ydelsessammensætninger, der er nogenlunde ens. Dette vil samtidig medføre, at der ingen skatteproblemer er. Organisatorisk er der ingen specielle krav, men betragtningerne, der er anført i afsnit 4.4.1, er også her gældende.

Sammenlignet med forholdene i dag er denne løsning dyr, da den forudsætter helbredsbedømmelse i alle pensionsordninger, d.v.s. også i ordninger, hvor der ikke i dag kræves helbredsbedømmelse. Den vil således også give overgangsvanskeligheder.

4.4.5 Vægtet overførsel.

En løsning til overførselsproblematikken, der gør det muligt at opretholde forskelle i risikoforhold og helbredsbedømmelse mellem ordningerne, vil være en model, hvor man fastsætter en faktor (større eller mindre end 1), fastsat ud fra både den afgivende og modtagende ordnings forhold omkring helbredsoplysninger, -bedømmelse og risikoforhold i ydelsessammensætningen. Denne faktor ganges på den enkeltes overførselsbeløb beregnet som i dag, hvorefter man har det faktisk overførte beløb.

En model af denne art stiller store krav med hensyn til at udtænke en objektiv metode til fastsættelse af faktorerne. Der er endvidere det problem, at nogle ordninger på grund af deres forhold i de fleste tilfælde vil skulle overføre større beløb ud af ordningen end der egentlig er hensat som pensionsansættelse. Yderligere vil disse ordninger oftest modtage overførselsbeløb, der er mindre end de beløb, der skal lægges til grund som nettoindskud for de modtagne personer. Alt i alt vil dette i disse ordninger kræve, at der i ordningerne er en ekstrareserve til fri rådighed. Da denne vel kun kan hidrøre fra deltagerne i ordningen, vil den foreslåede løsning være ækvivalent med, at ekstrareserven indregnes i et skærpet beregningsgrundlag, således at beregningsgrundlaget svarer til ordningens faktiske risikoforhold.

Modellen stiller ingen særlige krav til organisation eller ydelsessammensætning, omend den formentlig vil fungere bedst i et system med obligatoriske overførsler. Skattemæssigt vil problemerne afhænge af mangfoldigheden i ydelsessammensætningerne.

4.4.6 Risikoudligning.

Et centralt problem ved overførsler er spørgsmålet om helbredsbedømmel-

se og økonomisk dækning af de forskelle i risici, som følger af helbredsfor- skelle. En generel løsning på helbredsproblemet ville derfor gøre overfør- selsproblematikken langt mere overskuelig, idet der så blot er tilbage at løse omkostningsproblemet.

En løsning på helbredsproblemet er at etablere et risikoudligningssystem ("risikopooling"). Denne løsning vil kunne kombineres med flere af de andre modeller. Ideen er, at alle pensionsordningerne i fællesskab dækker risiciene ved, at risikounderskud i en pensionsordning dækkes af risiko- overskud i andre ordninger. Til dette formål må der oprettes en fælles instans til administration af risikoudligningen og til skadesbehandlingen.

Med risikoudligning må alle ordninger have et betydeligt element af, at det er *obligatorisk* at være medlem af en eller anden (evt. frit valgt) pensions- ordning, idet folk, der forventer at skulle bidrage til risikooverskud, ellers kunne have incitament til at holde sig udenfor.

I et system af denne art skal der imidlertid stadig fastsættes en risiko- præmie i hver ordning. Risikopræmien afhænger af det godkendte grund- lag. En ordning, der - alt andet lige - i forhold til andre ordninger vælger et sikrere grundlag, vil have større risikopræmier og vil derfor have en mindre sandsynlighed for at få et risikounderskud og kan derfor komme til at betale for det risikounderskud, der opstår i andre ordninger med mindre forsigtige grundlag.

I et system med risikoudligning kræves derfor *identiske risikoforudsætning- er* i beregningsgrundlaget, herunder *ensartet ydelsessammensætning*, jf. afsnit 4.4.9. Hver ordning kan have sine egne risikoforudsætninger, men så skal man løbende foretage en overordnet vurdering og stærk styring af det grundlag, den enkelte ordning må anvende. Dette vil i øvrigt også være en forudsætning for at kunne genforsikre de "usystematiske" risici. Endelig vil et sådant system kræve *ensartede regler om skadesbehandlingen*.

Risikoudligning vil kunne foretages totalt eller ved udligning af usystema- tiske risici som beskrevet i de følgende afsnit.

Et risikoudligningssystem vil i øvrigt kunne give problemer i forhold til EF-regler, jf. kapitel 9. Et spørgsmål er derfor, om overførselsproblemerne er af en sådan størrelse, at der er behov og begrundelse for et sådant system af den grund.

4.4.7 Total risikoudligning.

Hvis man vælger, at alle ordninger skal have *samme risikoforudsætninger i beregningsgrundlaget*, skal risikoudligningen dække såvel systematiske som tilfældige forskelle i de enkelte ordningers risikoforløb. Herved skal risikounderskud for en erhvervsgruppe med f.eks. stor invaliditetsrisiko dækkes af andre ordninger med overskud. Dette vil forudsætte accept af, at sådanne omfordelinger forekommer. Systemet er teoretisk forholdsvis simpelt, og overførsler vil hverken være til ulempe eller til urimelig gunst for den overførte person eller den afgivende eller modtagende ordning. Da modellen fordrer ensartet ydelsessammensætning, vil der ingen skattemæssige problemer være.

Til gengæld vil ordningen medføre et brud på det eksisterende system, og den vil sætte meget snævre grænser for parternes aftalefrihed på pensionsområdet, da ændringer i ydelsessammensætningen vil kræve centrale forhandlinger. Samfundsøkonomisk er der betydelige udgifter til administrationen af ordningen.

4.4.8 Udligning af usystematiske risici.

Vælger man den anden løsning inden for risikoudligning med *stærk styring af hvilket beregningsgrundlag, den enkelte ordning må anvende*, skal risikoudligningen derimod kun dække de tilfældige afvigelser, der måtte opstå, fra det i den specifikke ordning forventede risikoforløb (f.eks. m.h.t. invaliditet, levealder, børn og ægteskabshyppighed). Et risikoudligningsystem af denne art kan opfattes som et tvungent gensidigt genforsikringsystem, hvor ordningerne "genforsikrer" hinanden. Der vil her være et problem i forbindelse med fastlæggelse af hvilket grundlag, der er det rigtige for en given ordning.

Endvidere vil et sådant system med forskellige grundlag kun kunne fungere med obligatoriske pensionsordninger, idet det ved frit valg af pensionsordning vil kunne betale sig at vælge de ordninger, hvor sandsynlighederne for forsikringsbegivenhederne er sat lavt. Med en given præmie går der nemlig i disse ordninger en mindre del af indbetalingen til risikodækning, og opsparingen vil derfor blive større.

Da der kun er tale om udligning af usystematiske risici, er der ikke af risikomæssige årsager som i den totale udligningsordning behov for ens ydelsessammensætning, men der kan derimod opstå skattemæssige problemer ved overførsler mellem forskellige typer af ordninger. Løsningen vil betyde

mest for små ordninger, idet de usystematiske afvigelser for disse er relativt størst. De samfundsøkonomiske konsekvenser ligger i administrationen af udligningsordningen samt i den stramme tilsynsmæssige kontrol med beregningsgrundlagene. Ligeledes må det bemærkes, at man ved at lave sådanne bestemmelser for det danske pensionsmarked gør det attraktivt at søge pensionsdækning i selskaber, der er undergivet lovgivningen i et af de øvrige EF-lande, jf. kapitel 9.

4.4.9 Betydningen af grundydelse uden eller med overbygning.

I det foregående er der for det meste forudsat et system af arbejdsmarkeds-pensionsordninger, hvor ydelserne i alle ordningerne omfatter *en række ens grundydelse*, såsom alders-, invalide- og børnepension, i form af løbende ydelser. Da ydelsessammensætningen er nogenlunde ensartet, vil der, såfremt der stilles de samme helbredskrav i alle ordningerne, normalt ikke være nogle helbredsproblemer ved overførsler.

Man vil eventuelt helt kunne undvære helbredsoplysninger.

Imidlertid er der en vis tendens til mere fleksible systemer med grundydelse med overbygning, d.v.s. med en arbejdsmarkedspensionsordning bestående af en grundpension og en overbygning, hvor en væsentlig andel af bidraget anvendes til grundpensionen, der består af *en række ens grundydelse*, ens for alle ordningerne, og hvor man for resten af bidragene kan få *en overbygning*, der kan- men ikke behøver - bestå af andre ydelser, f.eks. ægtefællepension. Den andel af bidraget, der mindst skal anvendes til grundpension, skal være ens for alle ordninger, f.eks. 70% af det samlede bidrag, hvorved der er 30% tilbage til f.eks. ægtefælledækning eller andre ydelser inden for afgrænsede rammer.

I en sådan model vil man kunne have ens krav til helbredsoplysninger, ved at de afgives ved optagelse i første pensionsinstitut og lægges til grund ved eventuelle senere overførsler. Der vil dog kunne opstå problemer ved eventuel ændring af overbygningens sammensætning ved skift af pensionsordning. Ved som ovenfor nævnt at have en fælles grundpension og kun tillade, at en begrænset del af bidraget går til overbygningen, kan man begrænse de risikospring, en ændring af overbygningen fører med sig, således at der normalt ikke bliver behov for fornyede helbredsoplysninger.

4.5 Frie overførsler.

For frie overførsler (jf. afsnit 1.4) vil lempeligere overførselsregler kun

kunne anbefales, hvis der derved ikke skabes mulighed for spekulation og derved ubalance mellem pensionsinstitutterne. Udvalget finder, at hvad angår frie overførsler, bør de enkelte, der flytter, "betale for sig selv", således at der ikke påløber omkostninger til skade for dem, der forbliver i ordningerne.

Det skal i denne sammenhæng understreges, at man i forbindelse med en vurdering af de reelle omkostninger (jf. afsnit 4.3), som den enkelte bør betale i forbindelse med overførsel, må tage hensyn til de store forskelle i omkostningsstruktur og forrentningsprincipper, der eksisterer mellem de forskellige typer pensionsinstitutter, jf. afsnit 3.2-3.4. Af hensyn til konkurrencen bør der endvidere sikres en gennemsigtighed i ordningerne.

Ved tilsynet med de tekniske grundlag for de forsikringsmæssige ordninger under lov om forsikringsvirksomhed og lov om tilsyn med firmapensionskasser påser Finanstilsynet, at den enkelte pensionsforsikrede igennem forsikringsforløbet i princippet betaler "for sig selv", d.v.s. betaler for den risiko og de omkostninger, den enkelte belaster ordningen med, samt at den enkelte pensionsforsikrede oppebærer den andel af forsikrings-selskabets/pensionskassens afkast (grundlagsrente og overrente), som tilkommer ham.

I de udtrædelsessituationer, som ikke dækkes af de nugældende overførselsregler ved jobskifte, betaler de overførte, ved at der foretages den i afsnit 3.4 beskrevne reduktion. Betalingen er således i dag baseret på nogle gennemsnitsbetragtninger. Herved tilstræbes, at overførslerne ikke går økonomisk ud over de øvrige i den afgivende eller modtagende ordning, selv om de overførte kun i gennemsnit kommer til at betale deres egne ubetalte omkostninger. Som nævnt i afsnit 3.4 er der dog problemer med hensyn til sammenhæng mellem omkostningsbelastningen med ind- og udtræden, men disse problemer forventes løst inden den 1. januar 1994. Omkostningsbelastningen ved udtræden af pengeinstitutordninger er betydeligt lempeligere end ved udtræden af ordninger i livsforsikringsselskaber og de fleste tværgående pensionskasser, jf. i øvrigt afsnit 3.4 og bilag 5.

4.6 Konklusion.

Udvalgets *konklusion* er, at en udvidelse af området for de nugældende overførselsregler, som beskrevet i afsnit 4.4.1, i al overvejende grad vil løse overførselsproblemerne. Man finder, at de eksisterende overførselsregler, der er gældende for pensionsinstitutterne under lov om forsikringsvirksom-

hed, fungerer udmærket, idet de i videst muligt omfang sikrer, at pensionsrettigheder kan bevares ved jobskifte, og mobiliteten på arbejdsmarkedet sikres herved i relation til pensionsforholdene.

Som nævnt i afsnit 3.4 har Finanstilsynet med visse ændringer godkendt en af Assurandør-Societet udarbejdet overførselsaftale, hvorefter reduktionen ved frie overførsler er nedsat væsentligt. Endvidere har Finanstilsynet krævet, at livsforsikringsselskaberne tilretter deres omkostningssystemer, så der skabes bedre sammenhæng i omkostningsbelastningen ved ind- og udtræden. Pensionskasserådet har udtalt, at man er af den opfattelse, at man ved overførsel af enhver type pensionsordning som udgangspunkt bør kunne medtage hele nettoreserven, dog bør der sikres mod spekulation.

Udvalgets medlemmer peger endvidere på helbredsproblemerne, som kan afhjælpes, såfremt der i alle ordninger skabes mulighed for fortsat bidragsbetaling i tilfælde af forringet helbred.

Lene Larsen, Claus Blendstrup, Jette Nielsen, Kirsten West Andersen, L. O. Bogstad og Birte Toft Nielsen peger på, at tilsagnsordninger i firmapensionskasser og tjenestemandspensionssystemet i dag er uden sådanne regler, jf. afsnit 4.4.1. L. O. Bogstad og Birte Toft Nielsen udtaler endvidere, at en ændring vil give visse problemer, der i påkommende tilfælde kræver særlig udredning.

Ingen af udvalgets medlemmer peger på *risikoudligning* som en generel løsning på overførselsproblematikken.

Kapitel 5.

Ejendomsretten til midlerne

Når en person udtræder af en pensionsordning, eventuelt i forbindelse med overførsel, skal det bestemmes, hvilket beløb vedkommende skal have udbetalt fra pensionsordningen. I den forbindelse er det relevant at stille spørgsmålet, hvem der ejer midlerne i pensionsordningerne, og hvem der har ret til afkastet af midlerne.

Finanstilsynets praksis ved behandling af spørgsmål om ejendomsretten til de midler, der modsvarer værdien af de forskellige passiver, har fulgt nogle principper, der blev godkendt af Forsikringsrådet den 17. november 1987 (bilag 3).

5.1 Fælles selskabsregier.

Efter de almindelige selskabsretlige regler gælder et krav om en mindstekapital. Denne grundkapital skal altid respekteres, hvilket bl.a. medfører, at kapitalen ikke kan nedsættes til under dette beløb, heller ikke ved udlodning.

Selskabskapitalen ejes af selskabets aktionærer eller anpartshavere. Aktierne eller anparterne er frit omsættelige og ikke indløselige, medmindre andet er bestemt i vedtægterne eller loven. Særlige regler fastsat i loven om kapitalens overgang gælder f.eks. for tilfælde, hvor et moderselskab kan kræve indløsning af minoritetsaktionærer eller -anpartshavere i et datterselskab eller omvendt (aktionærerne kan kræve indløsning af moderselskabet).

5.1.1 Bonustildeling.

Regler for beregning og fordeling af bonus (bonusregulativ) indgår som en del af selskabets tekniske grundlag. Finanstilsynet påser, at det tekniske grundlag m.v. er betryggende, såvel ud fra en solvens- som en rimelighedstilsynssynsvinkel. Det kan i den forbindelse nævnes, at Finanstilsynet herved også sikrer, at man ved udtræden får udbetalt bonus for tiden fra sidste ordinære bonustildeling og frem til udtrædelsestidspunktet (delbonus). Lovbestemmelserne indeholder ikke nærmere kriterier for, hvilke krav der kan sættes.

5.1.2 Administration af en livsforsikringsbestand.

Når et livsforsikringsselskabs bestand af livsforsikringer tages under administration, tilbagekaldes selskabets koncession, og Finanstilsynet handler herefter på administrationsboets vegne. Finanstilsynet tager samtlige værdipapirer, der er registreret til dækning af de forsikringsmæssige hensættelser

eller sikkerhedsfonden, i besiddelse. Tilsynet kan udover, hvad det måtte mangle i livsforsikringshensættelserne, på et administrationsbos³) vegne kræve, hvad der svarer til den for selskabet beregnede solvensmargen, som måtte være i behold ifølge en status opgjort ved administrationsboets begyndelse.

Finanstilsynet har således i en specialsituation udtrykkelig hjemmel til på forsikringstagernes vegne at kræve den basiskapital, der modsvarer den beregnede solvensmargen, udbetalt til administrationsboet, men ikke til de enkelte forsikringstagere.

Begrundelsen for denne adgang er, at det forbedrer muligheden for at overdrage forsikringsbestanden eller stifte et nyt selskab, når der til bestanden knyttes den dertil beregnede basiskapital. Den udvidede adgang til at udtage midler kan også forsvares ved, at der ikke i denne situation er så stort et hensyn at tage til ejerne.

Da bestemmelsen positivt opremser, hvad Finanstilsynet kan kræve på administrationsboets vegne, må det modsætningsvis antages, at Finanstilsynet ikke kan kræve yderligere aktiver.

Reglerne om administration giver ikke forsikringstagerne en ret til andel af egenkapitalen. Finanstilsynets hjemmel går som nævnt på, at der skal sikres en basiskapital, det vil sige en arbejdskapital, så selskabet enten kan fusionere eller fortsætte som selvstændigt selskab.

5.1.3 Andre opløsningssituationer.

I LFV § 168, specielt stk. 2, sammenholdt med LFV § 137, stk. 1, er anført regler om frivillig opløsning ved likvidation af et livsforsikringsselskab. Herefter forudsætter en likvidation enten et samtykke fra hver enkelt forsikringstager til opløsningen, at hele forsikringsbestanden er overdraget til et andet selskab, eller at forsikringsbestanden er taget under administration. Bestemmelserne fastslår således ikke, hvad der kan udloddes til aktionærene, men sætter i nogle situationer visse grænser for, hvor meget der kan udloddes. Rådigheden over midlerne ligger således hos generalforsamlingen og/eller Finanstilsynet.

³) *Administrationsboet består af forsikringsbestanden med de dertil hørende aktiver og passiver.*

5.1.4 De enkelte passiver.

Hvor stor en andel af aktiverne, de forskellige parter kan siges at have krav på, må vurderes på grundlag af, hvilke betingelser der vedtægtsmæssigt eller lovmæssigt er knyttet til de passiver, som aktiverne totalt set modsvarer.

Til de regnskabsmæssige passiver kan bemærkes følgende:

De *forsikringsmæssige hensættelser* modsvarer forsikringstagernes krav på selskabet. Forsikringstagerne har, som beskrevet i afsnit 2.2.2, efter LJV alene et krav mod de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser, som er den reserve, der modsvarer de forsikringsmæssige forpligtelser.

For *sikkerhedsfondens* vedkommende er det i LJV § 141, stk. 2 anført, at midler, der er henlagt til sikkerhedsfonden, ikke kan fraføres denne, og at der ikke kan foretages vedtægtsændringer med den virkning, at midler, der allerede er henlagt til sikkerhedsfonden, kan fraføres denne. Hvis sikkerhedsfonden overstiger den beregnede solvensmargin, kan det overskydende beløb dog i stedet henlægges til de forsikringsmæssige hensættelser, men ikke til anden brug.

Det må fremhæves, at grundlaget for sikkerhedsfonden har været, at der var skattefradrag for midler, der henlagdes hertil. Dette var betinget af, at sikkerhedsfonden kun kunne anvendes til fordel for de forsikrede. Fradragsretten er dog fjernet fra og med indkomståret 1990 for at undgå skattetænkning i form af akkumulering af ubeskattede midler, jf. bemærkningerne til lovforslag L 88, fremsat den 6. december 1989 og vedtaget den 28. december 1989. Heri anføres:

"Sikkerhedsfonden er en frivillig reserve, der udgør en del af selskabets egenkapital. Reserven modsvarer således ikke forpligtelser over for de forsikrede. Den eneste betingelse for henlæggelse med fradragsvirkning er en vedtægtsmæssig klausul om, at beløbet kun kan anvendes til fordel for de forsikrede. Der er ingen begrænsninger i henlæggelsesadgangen og ingen betingelser om, at beløbet rent faktisk anvendes til fordel for de forsikrede og ikke i stedet blot akkumuleres.

Idet fradraget for henlæggelser til sikkerhedsfondens er et særligt fradrag, som andre lignende virksomheder ikke har, og idet det må

anses for at være i strid med de normale skattemæssige principper, at et selskab har adgang til skattemæssigt fradrag for henlæggelser til egenkapital, foreslås det, at dette fradrag ophæves med virkning fra og med indkomståret 1990 (skatteåret 1991-92)."

Ud fra disse bemærkninger til lovforslag L 88 og ud fra den betragtning, at sikkerhedsfonde ikke modsvares af kendte forpligtelser, må sikkerhedsfonde betragtes som egenkapital.

Sikkerhedsfonden har i livsforsikringselskaberne i årene 1989, 1990 og 1991 udgjort henholdsvis 3,7%, 3,4% og 3,1% af de samlede passiver, og henholdsvis 50,1%, 49,0% og 41,3% af egenkapitalen.

5.2 Livsforsikringsaktieselskaber.

Livsforsikringsaktieselskaberne funderes på en aktiekapital, som ejes af selskabets aktionærer. Aktionærerne er ejere af selskabet og har via generalforsamlingen den bestemmende indflydelse på selskabet. Forsikringstagerne har ingen formel indflydelse på selskabet, men et krav på selskabet, der er bestemt af den enkelte forsikringsaftale, forsikringsaftaleloven og det godkendte grundlag.

Spørgsmålet om, hvem der kan siges at have et krav på afkastet i et livsforsikringsaktieselskab - aktionærerne eller kollektivet af forsikrede - kan belyses ved at se på reglerne for udbetaling af udbytte sammenholdt med reglerne for bonusudbetaling samt reglerne for administration af en forsikringsbestand m.v.

5.2.1 Udbetaling af udbytte og bonus.

Udbyttebetalingen reguleres af bestemmelserne i LFV §§ 135-139, hvoraf det fremgår, at udbetaling sker på grundlag af overskud og fri reserver efter diverse fradrag, herunder henlæggelse til de forsikringsmæssige hensættelser: Livsforsikringshensættelserne, bonusudjævningshensættelserne og erstatningshensættelserne.

Den praksis, der ligger til grund for tilsynet med bonustildeling i forsikringsaktieselskaber, kan karakteriseres ved, at det er søgt tilstræbt, at forrentningen af aktionærernes henholdsvis forsikringstageres midler står i et rimeligt forhold til hinanden. Endvidere påser Finanstilsynet, at administrationsaftaler er udformet, således at der ikke sker en skjult udbyttebetaling i form af for høje administrationsomkostninger, der betales til et modersel-

skab i en koncern, hvor moderselskabet har påtaget sig administrationen for datterselskaberne.

Finanstilsynets administrative praksis vedrørende bonustildeling sætter således grænser for udbyttebetalingen og opbygning af de frie reserver, men konkurrencen på markedet må dog anses for at være den væsentligste begrænsende faktor for udbyttebetalingen og opbygningen af de frie reserver.

5.2.2 Aktionærernes midler.

Spørgsmålet om hvilke midler, der ud over aktiekapitalen tilhører aktionærerne, må bestemmes på grundlag af selskabsrettens almindelige regler, suppleret med de specielle regler angående bonusudbetaling og administration af livsforsikringsbestande.

Vedrørende sikkerhedsfonden er det ikke afklaret i praksis, i hvilket omfang den i en opløsningssituation kan udloddes til aktionærerne og forsikringstagerne, jf. afsnit 5.1.4.

Forsikringstagerne kan dog ikke, med henvisning til lov- eller vedtægtsbestemmelser om sikkerhedsfonde, gøre krav på disse midler, og i tilfælde af likvidation vil sikkerhedsfonden - efter fradrag af skat - tilfalde aktionærerne, forudsat forpligtelserne er opgjort korrekt. Efter den normale definition af "egenkapital", hvorefter denne bestemmes residualt som differencen mellem de samlede aktiver og de samlede forpligtelser, er sikkerhedsfonde derfor - med fradrag af skat - at betragte som egenkapital.

For *andre reserver*, hvortil der ikke er knyttet betingelser, der kan indicere, at de skal tilfalde forsikringstagerne, må antages, at de tilhører aktionærerne. Dette er i overensstemmelse med almindelige selskabsretlige principper.

5.3 Gensidige livsforsikringselskaber og pensionskasser.

De gensidige livsforsikringselskaber og de tværgående pensionskasser er en særlig form for andelselskaber, og har som alle selskaber en egenkapital. Der kan være en vis fremmedkapital i selskaberne/pensionskasserne, nemlig garantikapitalen. Den kan efter LFV alene tillægges en ret til forrentning, og tilbagebetaling sker i overensstemmelse med vedtægternes regler herom. Garantikapitalen hæfter, før forsikringstagerne gensidige hæftelse kan gøres gældende (i pensionskasserne hæfter medlemmerne ikke for pensionskassens forpligtelser). Forsikringstagerne har beslutningskom-

petencen på selskabets generalforsamling, men garantikapitalen kan også tillægges stemmeret.

Kollektivet af forsikringstagere som sådan er ejere af de gensidige livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser og kan udøve indflydelse via generalforsamlingen. I et i drift værende selskab/pensionskasse har den enkelte forsikringstager dog alene de krav på selskabet/pensionskassen, som følger af forsikringsaftalen, men intet krav på de midler, der modsvarer basiskapitalen. Dog udelukker LfV ikke, at det kan fastsættes i et selskabs/pensionskasses vedtægter, at restformuen ved opløsning af selskabet/pensionskassen tilfalder forsikringstagerne, når forpligtelserne er overdraget. I tværgående pensionskasser forholder det sig oftest således. Denne ret tillægges alene forsikringstagerne i deres egenskab af ejere af selskabet/pensionskassen og ikke i deres egenskab af forsikringstagere.

Dette harmonerer med den tilsvarende situation for andelsselskaberne, hvor et udtrædende medlem ikke har krav på nogen udlodning af formuen, jf. betænkning nr. 1071/1986 om andelsselskaber.

Forhold vedrørende ejerforhold vil ofte være aftalt i de overenskomster, der fastlægger pensionsordningen.

I firmapensionskasser skal vedtægterne indeholde regler om pensionskassens opløsning og anvendelse af pensionskassens midler.

5.4 Forretningsafdelinger **for udenlandske livsforsikringsselskaber.**

Som anført i afsnit 2.3 skal en forretningsafdeling for et udenlandsk forsikringsselskab med hjemsted inden for EF ikke have en basiskapital her i landet.

For en forretningsafdeling for et udenlandsk forsikringsselskab med hjemsted uden for EF er det, som anført i afsnit 2.3, et krav, at der her i landet skal være et kapitalgrundlag (basiskapital). Kapitalgrundlaget skal således være lokaliseret her i landet, og der må ikke rådes derover uden generalagentens medvirken, men kapitalen må anses for tilhørende det udenlandske selskab, idet det, som ikke er livsforsikringshensættelser eller modsvarer danske kreditorer, må anses som tilhørende selskabet.

5.5 Konsekvenser af indgreb i basiskapitalen.

Der er ikke i LfV eller andre love bestemmelser, der hjemler forsikringsta-

gerne krav på en del af de aktiver, der modsvarer basiskapitalen. Det må herved erindres, at basiskapitalen er en tilsynsteknisk størrelse. Den fremgår ikke af årsregnskabet.

I de tilfælde, hvor basiskapitalen stort set udgøres af aktiekapitalen i et livsforsikringsaktieselskab eller af garantikapitalen i et gensidigt livsforsikringsselskab, kan der naturligvis ikke blive tale om at udbetale beløb. Det vil ligeledes være tilfældet, såfremt basiskapitalen kun er lig mindstebeløbet for solvensmargenen, hvilket f.eks. kan være tilfældet i pensionskasser med et ringe medlemstal.

5.5.1 Et ubetinget krav på basiskapitalen.

Et krav på basiskapitalen som et led i forsikringsaftalen vil være i strid med definitionen om, at basiskapitalen skal være "fri for enhver påregnelig forpligtelse", hvorfor der ikke kan skabes en ubetinget ret til basiskapitalen.

Hvis man ved en lovændring ville give den enkelte forsikringstager et ubetinget krav på en del af basiskapitalen som et led i forsikringsaftalen, skulle den forpligtelse, der ville opstå, i øvrigt afsættes med en særlig reserve, eventuelt under livsforsikringshensættelserne. Herved ville der på en gang blive stillet større krav ikke blot til livsforsikringshensættelsernes størrelse, men også til størrelsen af den solvensmargen, som netop beregnes på grundlag af livsforsikringshensættelserne.

5.5.2 Et betinget krav på basiskapitalen.

Kan der tillægges forsikringstagerne en betinget ret til en del af basiskapitalen?

Da en betinget ret også er en forpligtelse, der skal opfyldes under nærmere bestemte omstændigheder, og et selskab mindst skal have en basiskapital (solvensmargen), der er frigjort for enhver påregnelig forpligtelse, ville en betinget ret derfor have samme konsekvenser som anført ved en ubetinget ret. Der ses derfor heller ikke en lovhjemmel til en betinget ret til basiskapitalen.

5.5.3 En skønsmæssig ydelse.

Kun i det omfang den betingede ret kan få karakter af en ikke på forhånd aftalt eller beregnelig ydelse, vil der ikke være tale om en forpligtelse. En situation kunne f.eks. være en ekstraordinær bonustildeling ud af basiskapitalen.

En række forhold taler dog mod en sådan ordning. F.eks. vil et selskab måske ikke til hver en tid have mulighed for at yde denne "udtrædelsesbonus", hvilket vil medføre en ulige retsstilling for forsikringstagerne.

Det må herefter konkluderes, at en sådan ordning med mulighed for skønsmæssige ydelser af en del af basiskapitalen til et enkelt medlem ikke bør tillades.

5.6 De forsikredes retskrav.

Som nævnt i afsnit 2.2.2 og 5.1.4 har de forsikrede i en forsikringsmæssig pensionsordning - alene som forsikrede betraget - udelukkende et krav på, at pensionsinstituttet opfylder sine forsikringsmæssige forpligtelser. I en overførselssituation har de forsikrede krav på en genkøbsværdi, der efter de gældende regler beregnes ud fra de enkelte (netto)livsforsikringshensættelser, som er den reserve, der modsvarer de forsikringsmæssige forpligtelser. Hvis de forsikrede tillige er ejere af ordningen, som det gør sig gældende i gensidige selskaber og tværgående pensionskasser, giver dette også nogle retskrav, jf. afsnit 5.3.

Der er særlige regler for hvorledes retskravene sikres i opløsningssituationer, jf. afsnit 5.1.2 og 5.1.3, samt ved overdragelse af bestande, jf. kapitel 7.

Der kan ikke tillægges de forsikrede retskrav på basiskapitalen, jf. afsnit 5.5.

Kapitel 6. Ufordelte og skjulte reserver

Kommissoriet pålægger udvalget at overveje, hvordan udtrædende medlemmer kan sikres en andel i ufordelte reserver og skjulte reserver eller tab.

Generelt kan anføres, at adgang til skjulte eller ufordelte reserver er en kontraktsregulering. Den giver enkelte, der udtræder, adgang til at sætte sig ud over de kontrakts- og vedtægtsregler, der gælder for kollektivet af forsikringstagere. Derfor måtte dens anerkendelse forudsætte regler, der modvirker, at der herved kan tjenes på de øvriges bekostning, f.eks. omkring svingende kurser. Dette gælder i øvrigt tilsvarende i forhold til den indtrædende.

Disse forhold skal afvejes over for ønsket om mobilitetsfremme.

Udvalget påpeger samtidig, at der omkring realrenteafgiften kan opstå et generationsproblem, idet realrenteafgiften kan medføre et ønske om at holde aktiverne til en lav bogført værdi i overensstemmelse med regnskabsreglerne. Ved at holde de samlede reserver nede, holdes friholdelsesbrøken oppe, hvorved der spares realrenteafgift. Herved opstår skjulte reserver, der kan komme senere generationer af forsikringstagere til gode. Udover konkurrenceforholdene begrænses disse muligheder dog af det regnskabsmæssige krav om et retvisende billede.

Vedrørende realrenteafgiften anførte en arbejdsgruppe i "Rapport om nye regler for forsikringsselskabers årsregnskaber", Finanstilsynet, juli 1988, følgende:

"Det er Finanstilsynets opfattelse på baggrund af drøftelserne i arbejdsgruppen, at der er væsentlige regnskabsmæssige hensyn (sammenlignelighed, forståelighed, koncernregnskabsaflæggelse, når der indgår livselskaber m.v.), som ikke tilgodeses i et ønskeligt omfang under de gældende regler for livsforsikringsselskabers regnskabsaflæggelse.

Beregningen af afgiftsgrundlaget er efter realrenteafgiftsloven gjort afhængig af selskabernes og kassernes årsregnskabsaflæggelse. Udviklingen af regnskabspraksis og fastsættelsen af regnskabsregler for livsforsikringsselskaber og pensionskasser foregår derfor under indtryk af, hvilken ændring i realrenteafgiftstilsvaret en given ændring vil indebære.

Realrenteafgiftsloven blokerer på denne måde for overvejelser om ændringer i regnskabspraksis for livsforsikringsselskaber og pensionskasser."

6.1 Erfaringer fra andre områder.

I betænkning 1071/86 om andelselskaber er spørgsmålet om udtræden og det økonomiske opgør i forbindelse hermed beskrevet således (s. 34 f):

"Det vekslende medlemstal, som er et kendetegn for andelselskaber bevirker, at udtræden kan ske, uden at et andet medlem træder i stedet. Udtræden i forbindelse med overdragelse af andelsretten kræver som hovedregel selskabets samtykke, men selskabet foretager ikke i forbindelse hermed en økonomisk opgørelse af andelen, således at dette alene er et spørgsmål imellem parterne. De nærmere regler for den "ensidige" udtræden og den økonomiske opgørelse i forbindelse hermed er oftest nøje reguleret i vedtægterne, men alligevel viser retspraksis, at der især tidligere har været fortolkningsvanskeligheder og særlig i forbindelse med den økonomiske opgørelse i selskaber med personlig hæftelse. Indeholder vedtægterne ingen regler om udtrædelsesadgangen, er det antaget, at der på trods af interessemod-sætningen mellem selskabet og medlemmerne kan udtrædes med et rimeligt varsel. (U 43, 738 HD, U 57, 403 ØLD.)

Udtræden kan være lovlig eller ulovlig, hvilket har betydning for opgørelsesmåden af medlemmets økonomiske andel af formue, henholdsvis gæld i selskabet. Vedtægtspraksis indenfor dette område er meget forskellig, og derfor kan der heller ikke udledes nogen bestemt retningslinje af domspraksis, hvor det først og fremmest er de konkrete vedtægter, der er blevet fortolket. Under den tidligere praksis med driftsperioder for selskabet var det antaget, at lovlig udtræden kun kunne ske ved en periodes udløb, hvorefter den udtrædende var berettiget til udbetaling af formueandel, d.v.s. at der skulle betales en andel af bruttogæld - andel af aktiver opgjort til likvidationsværdi. Andelen beregnedes på grundlag af omsætningen med selskabet i en vis periode (U 1911, 63 HD, U 62, 237 ØLD).

Bortset fra slagterisektoren anvendes periodedrift stort set ikke længere. Stigende krav til investering og konsolidering har desuden bevirket, at det personlige ansvar er afløst af et begrænset ansvar. Disse momenter taler for, at man ikke kan betragte reglen om andels-

havernes ret til formueandel som en naturlig følge af medlemskabet. Reglen kan derfor næppe længere være udtryk for retstilstanden ved manglende vedtægtsregler herom. Dette understreges af udviklingen i nyere vedtægtspraksis, hvor den økonomiske opgørelse ved lovlig udtræden som oftest ikke giver ret til formueandel. Såfremt der i selskabet er andelskonti, hvor en del af årets overskud hensættes, og som skal udbetales over en årrække, må formodningen snarere gå i retning af, at alene andelskontoen udbetales og ikke andel af selskabets øvrige formue. Imidlertid foreligger der ikke nyere retspraksis omkring disse spørgsmål, da vedtægterne som regel nøje beskriver reglerne for den økonomiske opgørelse både ved lovlig og ulovlig udtræden. Har medlemmet alene tegnet sig for et garantibeløb, som ikke er krævet indbetalt, kan det næppe i forbindelse med udtræden forlanges indbetalt, hvis selskabet er solvent (U 1918, 937 HD)..."

Inden for realkreditte verserer der for øjeblikket en sag ved Østre Landsret, der skal afklare ejerforholdet til seriereserverne.

6.2 Ufordelte reserver.

Som beskrevet i afsnit 2.2.2 udgør den enkeltes (netto)livsforsikringshensættelse det beløb, der modsvarer de forsikringsmæssige forpligtelser over for den enkelte, mens de samlede regnskabsmæssige livsforsikringshensættelser yderligere indeholder administrationsreserven samt eventuelt et fradrag for afholdte erhvervsomkostninger. Det er således kun den enkeltes (netto)livsforsikringshensættelse (nettoreserven), der er fordelt reserve, og det er denne, der tages udgangspunkt i ved beregning af beløb til overførsel/udtrædelsesgodtgørelse.

De øvrige forsikringsmæssige hensættelser samt øvrige passiver, der kan siges at tilhøre kollektivet af forsikringstagere, er ufordelte reserver. Bonusudjævningshensættelserne, som er den væsentligste post under de ufordelte reserver, har i 1989, 1990 og 1991 for livsforsikringselskaberne andraget henholdsvis 2,7%, 2,3% og 2,2% af livsforsikringshensættelserne og for de tværgående pensionskasser henholdsvis 1,1%, 1,2% og 1,0%. Næsten alle selskaber og pensionskasser ligger mellem 0% og 4%.

Som beskrevet i afsnit 3.2 hænger eksistensen af bonusudjævningshensættelser sammen med gennemsnitsrenteprincippet. Efter dette princip forrentes hensættelserne på baggrund af afkastet af den samlede aktivmasse og ikke på baggrund af enkelte aktiver knyttet til den enkeltes hensættelse.

Aktiverne kan således ikke fordeles individuelt, og bonusudjævningshensættelsen anvendes til sikring af en stabil forrentning (bonustildeling).

Havde man et system med individuelle konti, kunne man overveje, om en forsikringstager ved udtræden burde have en forholdsmæssig andel af den ændring, der måtte være sket i de ufordelte reserver, mens forsikringstageren havde deltaget i pensionsordningen. Individuelle krav på de ufordelte reserver ville - for at sikre en retfærdig fordeling mellem de enkelte forsikringstagere, udtrædende såvel som blivende -kræve individuelle konti til disse reserver; en sådan løsning ville modvirke spekulationsmuligheder.

En andel af ændringen i de ufordelte reserver kunne være såvel positiv som negativ. For en forsikringstager, der forbliver i en pensionsordning, vil de udbetalte pensionsydelse afhænge af de givne policemæssige tilsagn samt af tilskreven, d.v.s. fordelt bonus. En sådan forsikringstager har intet krav på andel af de ufordelte reserver, men er afhængig af pensionsinstituttets politik med hensyn til spørgsmålet om udlodning eller konsolidering. Såfremt en udtrædende får krav på en del af de ufordelte reserver, måtte man derfor også overveje, om udtrædende i en underskudssituation skulle dække en del af dette.

I et system med individuelle konti vil man ikke i samme grad som med gennemsnitsrenteprincippet kunne garantere renten.

Herudover må det påpeges, at spørgsmålet om udlodning af ufordelte reserver kan påvirke investeringspolitikken og bonusregler. Store forskelle i ufordelt bonus vil i øvrigt kunne give ubalance i overførselssystemet. Dette vil forstærkes på grund af EF-filialproblematikken, idet krav på de ufordelte (og skjulte) reserver kun kan pålægges de pensionsinstitutter, der er undergivet dansk tilsynslovgivning, jf. afsnit 9.7.

6.3 Skjulte reserver.

Ved skjulte reserver forstås forskellen mellem faktisk værdi og bogført værdi af aktiver og passiver. Primært tænkes der på forskellen mellem markedsværdi og bogført værdi af aktiverne. Disse skjulte værdier er nok skjulte, i den forstand at de ikke direkte fremgår af balancen, men de er dog kendte, idet de iflg. § 54 i regnskabsbekendtgørelsen skal anføres i en note. Eksistensen af forskellen mellem bogførte værdier og markedsværdier skyldes værdiansættelsesreglerne, som hænger sammen med gennemsnitsrenteprincippet og den garanterede rentefod, jf. afsnit 3.2.

Man kan som ved de ufordelte reserver stille spørgsmålet om, hvorvidt en forsikringstager ved udtræden bør have en forholdsmæssig andel af den ændring, der er sket i de skjulte reserver, i den tid forsikringstageren har deltaget i pensionsordningen. Også en sådan andel vil kunne være såvel positiv som negativ. En forsikringstager, der forbliver i pensionsordningen, har intet krav på andel af de skjulte reserver, men er afhængig af pensionsordningens investeringspolitik og dens værdiansættelse af aktiver inden for rammerne af værdiansættelsesreglerne i regnskabsbekendtgørelsen.

Nedenfor gives en oversigt over, hvor meget markedsværdien har udgjort i procent af de bogførte værdier i 1989-91. Der ses nogen variation mellem de enkelte selskaber. I 1991 ligger tallene for livsforsikringsselskabernes aktiver totalt mellem 93 % og 121 % og for de tværgående pensionskasser mellem 96% og 121 %. Vedrørende variationen for aktierne skal det erindres, at aktierne kun udgør fra 10 % til 20 % af de samlede aktiver. Andelen er dog stigende, men må for livsforsikringshensættelsernes vedkommende efter lovens krav ikke overstige 40 %.

Markedsværdi i % af bogført værdi:

	1989	1990	1991
Livsforsikring			
Obligationer	115%	109%	113%
Aktier	120%	106%	107%
Totalt	115%	109%	111%
Tvg. pensionskasser			
Obligationer	115%	109%	113%
Aktier	133%	120%	121%
Totalt	118%	112%	114%

Også her er der et problem om investeringspolitik og EF-filialer. Udlandet har nemlig meget varierende løsninger på dette problem.

I et system med garanterede renter og ydelser må der være midler, der opfanger svingninger, med mindre garantierne skal reduceres væsentligt.

Det kan ikke afvises, at de ovenfor nævnte forskelle mellem de skjulte reserver i nogle tilfælde kan udgøre et problem for flytninger. Det kræver

nærmere undersøgelser at afgøre betydningen af disse forskelle. Udvalget har ikke foretaget en sådan vurdering.

6.4 Sikring af adgang til fremtidig bonus.

Det skal understreges, at forsikringstageren aldrig har pligt til overførsel, men altid har mulighed for at få omskrevet sin police til en fripoliceordning, idet overførselsaftaler efter LFV forudsætter samtykke fra den enkelte. Forsikringstageren kan således få en fripolice, hvis forsikringstageren ikke ønsker at afskrive sig muligheden for at få del i den fremtidige bonus, herunder af de i dag ufordelte midler. Dette forhold kunne tænkes at medføre konkurrence på pengetanke, hvilket ville bringe forudsætningerne for jobskifteoverførselreglerne i fare, men problemet skønnes ikke - og har i praksis endnu ikke vist sig - at være stort. Man skal i den forbindelse endvidere være opmærksom på, at der kan være andre årsager til ikke at ønske overførsel, f.eks. helbredsproblemer eller forskelle i ydelsessammensætning.

6.5 Pengeinstitutordninger.

Pensionsopsparring i et pengeinstitut adskiller sig på flere måder fra pensionsordninger i forsikringsselskaber. I relation til overførselssituationen er de væsentligste forskelle, at pengeinstitutternes pensionsordninger ikke direkte indeholder forsikringselementer (invaliditets- og dødsfaldsrisici kan (kun) afdækkes ved tilknyttede forsikringsordninger) samt, at pengeinstitutter ikke anvender et gennemsnitsrentepincip, idet forrentningen følger markedsrenten. Disse forhold indebærer, at pengeinstitutterne ikke som forsikringsselskaber arbejder, med ufordelte reserver, ligesom opsparerne ikke kan have forventning om at få andel i reserver, der hidrører fra allerede indtrufne ændringer i aktivernes markedsværdi.

Ved udbetaling i utide eller overførsel af en pensionsordning fra ét pengeinstitut til et andet, har pensionsopsparringen derfor samme værdi som ved udbetaling i forbindelse med pension.

Pengeinstitutterne foretager omkostningsfradrag med en fast procentsats, der tages løbende af opsparringen. Genkøbsværdien er herefter lig med opsparringens værdi. Dette system afviger således væsentligt fra det, der anvendes ved forsikringsordninger, idet der ikke regnes med ubetalte startomkostninger. Systemet er imidlertid ligesom forsikringssystemet gennemsnitligt og uafhængigt af de faktiske omkostninger for den enkelte.

Pensionsordninger i pengeinstitutter kan anbringes på tre måder, jf. bank- og sparekasselovens § 42 a.

Når anbringelse af en pensionsordning sker i *særskilt depot*, er der for pengeinstituttet tale om en forvaltningsopgave på linie med anden rådgivning og forvaltning. Kunden ejer de enkelte aktiver og bærer omkostninger og risiko ved bl.a. køb og salg af værdipapirer.

Ved *puljeindlån* placeres de indskudte midler ved aftale mellem pengeinstituttet og kunden i én eller flere puljer med værdipapirer. Der er således ingen garanteret rente, idet pengeinstituttet straks fordeles tab og gevinst på kunderne. Dette indebærer, at værdien af en pengeinstitutordning kan variere meget fra år til år. Afkastet af de indbetalte midler beregnes i forhold til en portefølje af værdipapirer, som pengeinstituttet investerer pensionsopsparingen i. Værdipapirerne ejes af pengeinstituttet. Indskyderne vil til hver en tid kunne kræve sit tilgodehavende på pensionsopsparingen udbetalt eller overført til et andet pensionsinstitut med respekt af de udtrædelsesvarsler og arbejdsgeberbindinger, der måtte være aftalt.

Anbringes en pensionsopsparing kontant på en *indlånskonto*, forrentes midlerne med den til enhver tid gældende rente for sådanne kontantindskud. Udtræden eller overførsel til et andet pensionsinstitut kan ske til enhver tid. Da en indlånsaftale er et såkaldt "lån til eje", er der ingen investeringsrisiko, men renten er i gennemsnit lavere end f.eks. ved en puljeordning.

Der kan være knyttet forskellige opsigelsesvarsler til de enkelte pensionsordninger. Generelt gælder det, at flytning af en pensionsopsparing **til** et andet pengeinstitut kan foretages uden varsel, mens ophør i øvrigt kræver overholdelse af de aftalte opsigelsesvarsler.

6.6 Konklusion.

Et flertal af udvalget mener, set i lyset af gennemsnitsrenteprikket, jf. afsnit 3.2, samt investeringsmønstret i Danmark og den gældende praksis for bonustilskrivning, jf. afsnit 9.7, at det nuværende system er acceptabelt. Nogle af disse medlemmer lægger bl.a. til grund, at der ikke er pligt til udtræden/overførsel.

En del af udvalgets medlemmer ønsker dog at henlede opmærksomheden på de drøftelser, der skal finde sted mellem Assurandør-Societetet, Finanstilsynet, Pensionskasserådet og Foreningen af Firmapensionskasser om fra-

drag i forbindelse med pensionsoverførsler. Der henvises her til præmisserne for Finanstilsynets midlertidige godkendelse af Assurandør-Societetets ny overførselsaftale, der er omtalt ovenfor i afsnit 2.1.3 og 3.4.

Et mindretal af udvalget (Henrik Bjerre-Nielsen, Evelyn Jørgensen og Carsten Andersen) mener, at der ved udtræden skal gives den udtrædende en proportional andel af de ufordelte reserver, med mindre det sikres, at omfanget af ufordelte reserver er nogenlunde det samme for alle pensionsinstitutter. De samme medlemmer mener, at man ved ændring af regnskabsreglerne til anvendelse af markedskurs ved værdiansættelse af aktiver skal tilstræbe, at skjulte reserver ikke findes.

Kapitel 7.

Overdragelse af bestande

Overdragelse af bestande er begrebsmæssigt knyttet til overdragelse af forsikringsbestande og reguleres ikke af de nugældende overførselsregler. For pengeinstitutter sker overførsler af grupper ved, at den enkeltes saldo overføres efter de almindelige regler, jf. afsnit 3.4.

Lovgivningens regler vedrørende overdragelser og fusioner ses i lov om forsikringsvirksomhed, kap. 16 og 18, samt i lov om tilsyn med firmapensionskasser, kap. 8.

Hvis en enkelt forsikringstager (arbejdsgiver) eller en gruppe af forsikringstagere (arbejdsgivere) ønsker at overflytte en ordning/ordninger, sker dette efter de almindelige regler for genkøb. Dette sker frivilligt og efter aftale med forsikringsselskabet.

Hvis derimod forsikringsselskabet ønsker at overdrage en delbestand eller hele bestanden, følger dette reglerne om overdragelse eller fusion. Beslutning om overdragelse og fusion træffes således af forsikringsselskabet og skal godkendes af Finanstilsynet.

Hvis der er tale om overdragelse af en delbestand mellem livsforsikrings-selskaber eller tværgående pensionskasser, følges reglerne i kap. 16 i lov om forsikringsvirksomhed. I de situationer, hvor der sker en fuldstændig overdragelse af en bestand, anvendes fusionsreglerne i kap. 18 i lov om forsikringsvirksomhed.

Det fremgår af lovens bestemmelser, at overdragelser sker på pensionsinstitutternes initiativ og ikke på forsikringstageres initiativ. Finanstilsynets godkendelse forudsætter, at Finanstilsynet bedømmer, at overdragelsen er forsvarlig over for forsikringstagerne. Bedømmelsen heraf sker bl.a. ved en vurdering af den mellem selskaberne indgåede overenskomst om overdragelse af livsforsikringsbestanden. Finanstilsynet vil da som udgangspunkt lægge vægt på, at forsikringsvilkårene bevares intakte eller forbedrede, samt at bonusvilkårene ikke forringes, således at overdragelsen ikke er til ugunst for den enkelte forsikringstager. Endvidere påses, at aktiver og passiver bliver fordelt korrekt, og at omkostningerne bliver dækket af de korrekte parter.

I firmapensionskasser foregår overdragelse og fusion efter en delingsplan, der skal godkendes af Finanstilsynet.

Efter regnskabsreglerne har et selskab/tværgående pensionskasse mulighed for at opføre et negativt passiv (nedsættelse af hensættelserne) svarende til de ikke amortiserede afholdte omkostninger. Ved en deling af aktiver og passiver som følge af en overdragelse vil dette negative passiv kunne give samme effekt som det fradrag, der normalt foretages efter de sædvanlige genkøbsregler ved individuel udtræden.

Et livsforsikringselskab kan modtage en ordning fra et andet selskab eller en pensionskasse enten via fusionsbestemmelserne i kap. 18 i lov om forsikringsvirksomhed, hvorved samtlige aktiver og passiver som helhed overdrages til det modtagende (fortsættende) selskab, eller ved et samlet indskud efter de almindeligt gældende regler, hvorved der foretages en reduktion i indskuddene til dækning af tegningsomkostninger og eventuelt delvist til forøget solvenskrav. Flere selskaber har fået godkendt omkostningsbonusregler, således at belastningen bl.a. afhænger af ordningens størrelse.

Som eksempel på overdragelse af en bestand kan nævnes en situation, hvor f.eks. 40% af en medlemskreds af en pensionskasse udskilles for at overdrages til en nystiftet pensionskasse. Her kan det synes urimeligt, at denne kollektive, for forsikringstageren pligtmæssige, overdragelse (LFV § 157) af bestanden ikke sker med mindst det beløb, der svarer til den beregnede solvensmargen for denne bestand. I modsat fald må den nødvendige basiskapital i den ny pensionskasse normalt fremskaffes ved en garantikapital, der oftest vil kræve en forrentning. Herved vil den overdragne bestands bonusevne være forringet i forhold til den tidligere status.

Et andet eksempel vil være en overdragelse af en bestand til en eksisterende pensionskasse. Her vil denne pensionskasses bonusevne forringes såvel for de nye medlemmer som for de hidtidige medlemmer ved det forøgede krav til basiskapitalens størrelse, som skyldes den nye bestand.

En forudsætning, for at en pensionsordning skal afgive en del af basiskapitalen, må dog være, at den resterende basiskapital ikke bliver mindre end mindstebeløbet og den beregnede solvensmargen for restbestanden. De forsikringstagere, der bliver tilbage i pensionsordningen, skal endvidere stilles mindst lige så godt som de udtrædende.

Disse hensyn har Finanstilsynet mulighed for at varetage efter LFV § 157.

Finanstilsynet skal efter denne bestemmelse give tilladelse til overdragelse

helt eller delvis af en livsforsikringsbestand. Det er en forudsætning for tilladelsen, at Finanstilsynet finder, at overdragelsen er forsvarlig over for forsikringstagerne. Der er således tale om en skønsmæssig bestemmelse, der anses at give hjemmel for Finanstilsynet til at vurdere, om der skal ske overførsel af en del af basiskapitalen sammen med de aktiver, der i øvrigt modsvarer forsikringsbestandens forpligtelser.

Der kan være tale om tilfælde, hvor parterne (det overdragende og det modtagende selskab) er enige, eller hvor Finanstilsynet vil betinge overdragelsen af, at den nødvendige basiskapital er knyttet til bestanden.

For firmapensionskasser gælder tilsvarende regler, angivet i FPL § 54.

Det bemærkes, at i gensidige selskaber og pensionskasser er pensionsordningernes medlemmer med til at træffe beslutning om overdragelse af bestand, fusion og fission. Dette sker i kraft af deres egenskab som ejere og ikke i egenskab af at være forsikringstagere med et kontraktretligt krav på pension.

Det bør overvejes, om der er behov for særlige overførselsregler for overdragelse af bestande, hvor overdragelsen ikke sker på selskabets/pensionskassens foranledning og derved ikke efter reglerne i kapitel 16 og 18, men hvor overdragelsen f.eks. skyldes en virksomhedsoverdragelse.

Kapitel 8. Adgang til genkøb

8.1 Gældende regler.

Der er ingen lovbestemte regler, der ud fra hensynet til pensionsformålet begrænser retten til kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser. § 13 i bekendtgørelse nr. 700 af 16. oktober 1990 om firmapensionskassers tekniske grundlag m.v. giver nogle tekniske regler om begrænsning i retten til kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser. Disse regler svarer i store træk til dem, der er godkendt i livsforsikringsselskabernes og de tværgående pensionskassers tekniske grundlag.

Disse regler indebærer i hovedtræk, at der kun kan ske kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse/genkøbsværdi, hvis kapitalværdien af de ydelser, der ville være forfaldet ved dødsfald, er mindre end hensættelserne. Derudover kan der eventuelt være adgang til kontant udbetaling ved emigration, eller hvis man ikke indenfor et år er indtrådt i en ny pensionsordning, hvortil beløbet kan overføres.

8.2 Hidtidige overvejelser.

Spørgsmålet om behov for regulering af adgangen til kontant udbetaling af genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse blev behandlet i betænkning nr. 1096: "Revision af lov om tilsyn med pensionskasser", Industriministeriet, april 1987.

Der blev i betænkningen stillet forslag til bestemmelser i lov om forsikringsvirksomhed og lov om tilsyn med firmapensionskasser. Forslaget gik ud på, at livsforsikringsselskaberne og pensionskasserne skulle have regler om begrænsninger i adgangen til kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser, samt at Finanstilsynet kunne fastsætte nærmere regler herom. Siget hermed var at stramme reglerne for kontant udbetaling med det formål at sikre pensionsopsparingens bevarelse til pensionsformål.

De i betænkningen angivne overvejelser gengives her:

"5.7.

Udvalget har som udgangspunkt for sine overvejelser haft lovgivningens formål, der er at sikre, at de opsparede midler bevares til anvendelse i pensionsøjemed.

Udvalget kan tilslutte sig dette synspunkt. Udvalget finder anledning til at bemærke, at dette formål bliver opfyldt i langt det overvejende antal pensionsforhold, og at udvalgets øvrige forslag vil sikre, at pen-

sionsmidlerne fremover i endnu højere grad anvendes til deres formål.

På grund af regnskabstekniske forhold og det forhold, at en del af pensionsopsparingen finder sted i pengeinstitutter, er det meget svært at skønne over omfanget af problemet med udtræden "i utide". Hertil kommer, at problematikken ændres af udviklingen i en række samfundsmæssige forhold såsom ligestillingsbestrebelse i forhold til deltidsarbejde, delpension og efterløn, hensynet til mobilitet på arbejdsmarkedet og den fremtidige udvikling på arbejdsmarkedspensionsområdet.

5.2.

Udvalget har overvejet, om man burde foreslå et forbud mod kontant udbetaling af genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse, eventuelt med angivelse af de tilfælde, hvor kontant udbetaling undtagelsesvis burde være tilladt, eller om man omvendt burde blive stående ved de nuværende regler inden for LFV samt udvalgets forslag, der bl.a. medfører adgang til hvilende medlemskab i visse tilfælde.

Imidlertid har udvalget afstået fra at fremlægge forslag, der alene grunder sig på principielle betragtninger af til dels teoretisk art. Udvalget har i stedet gennemgået de tilfælde, hvor der i praksis kan tænkes at opstå problemer eller kritik, for derigennem at få et overblik over, om og hvor der måtte være behov for skærper.

På denne baggrund har udvalget drøftet følgende tilfælde, hvor der kan være problemer omkring kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser:

- 1) Ved overgang til deltidsansættelse er det i en række firmapensionskassers vedtægter fastsat, at der skal ske udtræden af pensionskassen. I andre tilfælde kan udtræden ske. Det kunne tænkes, at medlemmer overgår til deltidsansættelse for derved at kunne udtræde af pensionskassen, således at et beløb frigives til forbrug. Det må endvidere antages, at kvinder oftere end mænd udtræder på denne måde f.eks. efter barselsorlov.
- 2) Tilfælde, hvor medlemmer udtræder af en pensionsordning med løbende ydelser umiddelbart før tidspunktet for pensionering

(enten ved overgang til deltidsansættelse eller ved fratræden fra virksomheden), således at beløbet udbetales på en gang i modsætning til den løbende regelmæssige udbetaling efter pensioneringstidspunktet. Dette kan være "interessant" i samspil med efterløn og i visse tilfælde deltidspension.

- 3) Ved overgang til en situation uden pensionsordning, enten på grund af arbejdsløshed, etablering af selvstændig virksomhed eller ved ansættelse uden tilknyttet pensionsordning.
- 4) Udbetaling i forbindelse med emigration.
- 5) Udtrædelsesgodtgørelser med en beskeden kontant værdi.

5.3.

Hvis der skal gennemføres en stramning af de nuværende regler, er det udvalgets opfattelse, at kontante udbetalinger bør begrænses til de tilfælde, hvor dette tilsiges af hensynet til medlemmets pensionsmuligheder, eller hvor god administration gør dette rimeligt. På denne baggrund har udvalget drøftet de 5 tilfælde, der er opregnet under 5.2.

Ad 5.2.1. (deltid).

Udvalget finder, at der ikke bør kunne udtrædes med kontant udbetaling ved overgang til deltidsansættelse. I sådanne tilfælde vil udtrædelsesgodtgørelsen normalt kunne omskrives til en fripolice eller overføres til en fripoliceordning i et livsforsikringsselskab. Udvalget peger på, at det endvidere kan overvejes at udvide adgangen til hvilende medlemskab af en firmapensionskasse, jf. kapitel 5.3.

Imidlertid vil der være en restgruppe, der hverken kan opnå hvilende medlemskab af en pensionskasse, og ej heller kan overføre udtrædelsesgodtgørelserne til en forsikringsmæssig ordning navnlig på grund af forringet helbred. Denne restgruppe er ikke af en sådan størrelse, at det kan retfærdiggøre indgreb, ej heller i form af et loft over størrelsen af den konstaterede genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse. Det må dog kræves, at pensionskassen, inden kontant udbetaling sker, har påset, at de nævnte betingelser er opfyldt, d.v.s. at medlemmet tilhører restgruppen, og at udbetaling først sker efter en karenstid. Dette må præciseres i pensionskassens regulativ.

Ad 5.2.2. (efterløn og deltidspension).

Samspilsproblemerne mellem efterløn og pensionsudbetaling kan medføre, at det for forsikringstageren kan synes attraktivt at ophæve sin forsikrings- eller pensionskasseordning i utide for derved at hindre en reduktion af de offentlige ydelser.

Udvalget er bekendt med, at mulighederne for at undgå reduktion ved udbetaling og ændret kapitalanvendelse i disse tilfælde for tiden er til bedømmelse ved domstolene.

Udvalget vil endvidere pege på, at de tværgående pensionskasser i 1983 fik tilladelse til - udover de løbende ydelser - at udbetale éngangsydelser af begrænsede størrelser ved visse nærmere fastsatte situationers indtræden, f.eks. når betingelserne for alderspension er til stede. Denne adgang har udvalget foreslået overført til firmapensionskasserne, jf. betænkningens kapitel 7.1., og en del af problemet vil være løst herved.

Udvalgets *flertal* foreslår, at der for alle ordninger indføres en forudgående karenstid, således at der i fem år før det forudsete pensioneringstidspunkt ikke kan ske ophævelse af en forsikringsmæssig pensionsordning eller udtræden fra en pensionskasse med kontant genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse, og at der for firmapensionskassernes vedkommende indføres en karenstid på 12 måneder fra udtræden af pensionskassen og til tidspunktet for udbetaling. Dette forslag svarer til reglerne i de tværgående pensionskasser og forsikringsselskaberne, og vil efter udvalgets opfattelse fjerne det element af "impulsivitet", der muligvis tidligere har været ved firmapensionskasseordninger.

Et *mindretal* (...) finder, at der bør indføres et forbud mod udbetaling af genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelser i disse tilfælde efter de samme retningslinier, som flertallet skitserer ad 5.2.3.

Ad 5.2.3. (overgang til situation uden pensionsordning).

I tilfælde af overgang til en situation uden pensionsordning er det udvalgets opfattelse, at kontant udbetaling straks ved fratræden principielt er uheldig. Den hidtidige administrative praksis har også været i overensstemmelse hermed.

Et *flertal* (...) foreslår denne praksis udbygget, således at der ej heller efter en karenstid kan ske udbetaling af genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse kontant. Arbejdsmarkedspensionssystemet har som formål at sikre personens senere liv, dels at sikre at pensionsopsparingen kommer til udbetaling fortrinsvis som en løbende ydelse.

Herfra skal gælde undtagelser i tilfælde af emigration og beskeden kontant værdi, jf. ad 5.2.4. og ad 5.2.5., samt i de tilfælde, hvor der ikke kan opnås hvilende medlemskab eller overførsel af udtrædelsesgodtgørelse som omtalt i ad 5.2.1.

Et *mindretal* (...) finder, at de regler, som lovudkastet foreslår, i lighed med reglerne for de tværgående pensionskasser, er tilstrækkelige og bør bibeholdes. Efter disse regler kan kontant udbetaling tillades efter udløbet af en karenstid på 12 måneder både ved arbejdsløshed og ved overgang til ansættelse uden pensionsordning. Mindretallet finder dog, at der bør være en karenstid på de sidste 5 år før pensioneringstidspunktet, som det er tilfældet i dag efter pensionskasselovens § 9, stk. 3, in fine, og som det er forudsat ved lovforslaget under ad 5.2.2. Mindretallet finder endvidere, at genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse ikke bør kunne udbetales kontant, når den pågældende i mellemtiden har fået nyt arbejde med en pensionsordning, hvortil udtrædelsesgodtgørelsen kan overføres.

Nogle af udvalgets medlemmer (...) har endvidere peget på, at det i lyset af det overordnede formål, nemlig at sikre, at de opsparede midler rent faktisk anvendes til pensionsmæssig forsørgelse, vil være nærliggende at undersøge, om der kunne være situationer, hvor adgangen til genkøb/udtrædelsesgodtgørelse blev erstattet af en adgang til at få den løbende pensionsudbetaling påbegyndt tidligere. F.eks. kunne disse situationer være dér, hvor

1. den fratrådtes arbejdsløshedsperiode har varet i mindst xx måneder, og/eller
2. den straks begyndende pension har en sådan størrelse, at udbetaling vil betyde en væsentlig bedring af den fratrådtes økonomi.

Det forudsættes, at pensionsbeskatningslovens regler for tidligste udbetaling af pensionsordninger med løbende udbetaling gøres tilsvarende fleksible (nedsættelse af 60 års-grænsen i særlige tilfælde).

Ad 5.2.4. (emigration).

Lovudkastet overlader det til den enkelte pensionskasses regulativ at fastsætte de nærmere betingelser for kontant udbetaling ved emigration. Udvalget finder ikke behov for at ændre denne regulering, selv om det teknisk er muligt at forvalte midlerne i en dansk pensionsordning og løbende at overføre pensionsbeløbet til udlandet. Udvalget lægger vægt på, at man ved emigration mister tilknytningen til det danske samfund, og at der kan være et praktisk behov for, at emigranten medtager sin genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse.

Ad 5.2.5. (beskeden kontant værdi).

Udvalget finder det rimeligt at tillade udtrædelsesgodtgørelser udbetalt kontant i overensstemmelse med vedtægterne, når disse godtgørelser har en beskeden kontant værdi...."

Forslagene blev fremsat i Folketinget (L 139 og L 140, 1988-89) med følgende lovbemærkninger:

"Det foreslås i nr. 6, at pensionsregulativet skal indeholde regler om begrænsninger i adgangen til kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser. En tilsvarende bestemmelse er foreslået i det samtidigt fremsatte forslag til ændring af lov om forsikringsvirksomhed. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med den foreslåede bemyndigelsesbestemmelse i § 21, stk. 4. Der henvises til bemærkningerne hertil.

I nr. 4 gives der Finanstilsynet bemyndigelse til at fastsætte regler om begrænsning af adgangen til kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser fra pensionsordninger. En tilsvarende bemyndigelsesbestemmelse for ordninger, der er tegnet eller aftalt som led i et ansættelsesforhold, er foreslået i det samtidigt fremsatte forslag til ændring af lov om forsikringsvirksomhed.

Lovgivningen tager allerede i dag højde for, at de opsparede midler så vidt muligt bevares til anvendelse i pensionsøjemed. Det regelsæt, som denne bemyndigelsesbestemmelse sigter til, skal sikre, at pensionsmidlerne i endnu højere grad anvendes efter deres formål. Kontante udbetalinger skal herefter alene finde sted i de tilfælde, hvor dette tilsigtes af hensynet til opsparenes pensionsmuligheder, eller hvor god administration gør dette rimeligt."

I januar 1989 besluttede regeringen imidlertid, at forslagene skulle trækkes tilbage, og at spørgsmålene skulle behandles i pensionsoverførselsudvalget, jf. bilag 2.

8.3 Udvalgets overvejelser.

Udvalgets overvejelser har angået, om de argumenter, der blev anført i 1987 og 1988, stadig er gældende.

Vedrørende det i afsnit 8.2 under "Ad 5.2.1" citerede skal det nævnes, at firmapensionskasserne nu efter lov om tilsyn med firmapensionskasser kan vælge at have adgang til hvilende medlemskab, jf. afsnit 4.4.2, og vedrørende det under "Ad 5.2.2" citerede skal det nævnes, at firmapensionskasser nu har samme adgang til at udbetale éngangsydelser af begrænset størrelse, som de tværgående pensionskasser har.

Siden betænkning nr. 1096 blev udarbejdet i 1987, er der endvidere sket en opstramning af skattereglerne. Skattereglerne går fra 1991 ud på, at der sker almindelig indkomstbeskatning af de udbetalte beløb. For små beløb (d.v.s. ordninger, der kun giver en årlig udbetaling på for tiden under 6.200 kr.) betales 40% i afgift, hvis hele beløbet udbetales på én gang ved pensioneringen. Dette har betydning for overvejelserne, fordi pensionskasseudvalgets overvejelser i nogen grad angik en regulering til afhjælpning af "huller" i skattelovgivningen.

Udvalget finder, at det er rigtigst at drage omsorg for, at pensionsmidler normalt ikke kan udbetales ved udtræden i utide, idet midler, der er indbetalt til en pensionsordning som led i et ansættelsesforhold, bør anvendes til pensionsformål. Dette kan ske gennem lovgivning, gennem aftaler mellem arbejdsmarkedets parter eller gennem pensionsregulativer. *Klaus Grünbaum* ønsker dog at understrege, at afgrænsningen af pensionsformålet falder uden for Finanstilsynets egentlige tilsynsopgaver.

Et flertal (udvalget bortset fra Carsten Andersen, Erik Adolphsen, Jørgen Rønne, Ole M. Olsen, Jette Nielsen og Klaus Grünbaum) anbefaler, at der kun gives adgang til kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse i tilfælde af emigration og ved mindre godtgørelser ved udtræden af pensionsordninger i utide (enten beløbsbegrænset eller begrænset af medlemsperioden), hvor der ikke sker optagelse i ny pensionsordning inden for f.eks. et år. Ved jobskifte, hvor man optages i ny pensionsordning, bør man således ikke kunne få kontant udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse. Små løbende ydel-

ser bør fortsat kunne konverteres til engangsydelse ved pensionsbegivenhedens indtræden.

Jette Nielsen går ind for, at kontant udbetaling kan tillades efter udløbet af en karenstid på 12 måneder både ved arbejdsløshed og ved overgang til ansættelse uden pensionsordning, dog ikke de sidste 5 år før pensioneringstidspunktet. Endvidere finder hun, at genkøbsværdi/udtrædelsesgodtgørelse ikke bør kunne udbetales kontant, når den pågældende i mellemtiden har fået nyt arbejde med en pensionsordning, hvortil udtrædelsesgodtgørelsen kan overføres.

To medlemmer (Henrik Bjerre-Nielsen og Evelyn Jørgensen) indstiller, at de oprindelige lovforslag genfremsættes, dog således at begrænsningerne også omfatter alle individuelle ordninger.

Nogle medlemmer (Carsten Andersen, Jørgen Rønnest, Ole M. Olsen, Jakob Smith, Anne Thuen, Claus Blendstrup, Erik Adolphsen og Lene Larsen) peger på, at begrænsninger på disse områder bør fastsættes ved aftaler m.v. i lyset af pensionsformålet (sådan som det allerede sker i mange arbejdsmarkedspensionsordninger), og at der ikke skal lovgives på dette område. Disse medlemmer peger endvidere på, at det skattemæssige incitament til at ophæve pensionsordninger i utide er fjernet.

To medlemmer (Birte Toft Nielsen og L. O. Bogstad) indstiller, at flertallets anbefaling om begrænsninger på disse områder inden for de kollektive, arbejdsmarkedsmarkedsrelaterede pensionsordninger sker ved lovgivning.

Anne Flindt indstiller, at flertallets anbefaling om begrænsninger på disse områder sker ved lovgivning for så vidt angår alle ordninger, der er oprettet som led i et ansættelsesforhold.

Kapitel 9. Tjenesteydelsesvirksomhed inden for EF

9.1 Indledning.

I det foregående er det danske marked betragtet isoleret, d.v.s. uden at vurdere den faktiske åbning af markedet for livs- og pensionsforsikring, der vil ske i løbet af det næste årti.

Der er tale om tjenesteydelsesvirksomhed, når en person tegner forsikring i et andet land end bopælslandet, d.v.s. forsikringen tilbydes over grænsen og forpligtelsen ligger således i en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvor det etablerede forretningssted er. Der kan også være tale om, at et udenlandsk selskab etablerer en filial her i landet. I begge tilfælde vil det i fremtiden være undergivet hjemlandets forsikringslov og -tilsyn. Det gælder også med hensyn til tekniske reserver og lignende.

Spørgsmålet er i første række aktuelt ved de såkaldte "grænsegængere", altså personer, der arbejder i et land, men bor i et andet, samt for personer med bopæl i Danmark, der er ansat i danske eller multinationale selskaber, hvor der er en fælles pensionsordning tegnet i et udenlandsk pensionsinstitut.

Det fremgår af EF-domstolens domme af 4.12.1986 (*Co-assurancedomme*), jf. side 21, at adgangen til at tegne forsikring i form af tjenesteydelser i andre medlemsstater i princippet har været muligt længe, idet den blev liberaliseret efter EØF-traktaten med overgangsperiodens udløb. Det gælder også for de nødvendige kapitalbevægelser. Domstolens afgørelse i coassurancesagen er i overensstemmelse med en fast og langvarig praksis, hvorefter traktaten forbyder alt, der aktuelt eller potentielt, direkte eller indirekte, kan hindre den "nyttige virkning", som traktatens regler om frie varebevægelser og tjenesteydelser tilsigter. Dette fraviges kun, hvis det beviseligt er retfærdiggjort af tvingende hensyn i ufravigelig lovgivning, som fremmer en for Domstolen anerkendelsesværdig interesse, der ikke er passende tilgodeset i hjemlandets lov. Det eneste kendte eksempel er, at hvis en medlemsstat giver fradrag for indbetalte pensionsbidrag mod beskatning ved udbetalingen, kan de "på fællesskabsrettens nuværende stade", hvor skatte-reglerne er helt uharmoniserede, kræve, at disse skattebegünstigede indbetalinger betales til et pensionsinstitut, der er etableret i samme land.

9.2 EF's livsforsikringsdirektiver.

EF's livsforsikringsdirektiver dækker, efter vedtagelsen af det 3. livsforsikringsdirektiv den 10. november 1992, livsforsikringssselskaberne og de tværgående pensionskasser, men ikke firmapensionskasser og lovbestemte

sociale pensionsordninger. I hvilket omfang de to sidstnævnte ordninger kan operere uden for Danmark, vil afhænge af lovgivningen i Danmark og i de øvrige lande. Den nuværende danske lovgivnings krav til de tværgående pensionskassers organisationsform, formål og medlemsskare medfører, at disse ikke kan operere uden for Danmark.

Anvendelsesområdet i livsforsikringsdirektiverne vil, når de er gennemført i dansk lov, indebære, at alle øvrige individuelle og kollektive livs- og pensionsforsikringer meget lettere end i dag kan tilbydes af udenlandske livsforsikringsselskaber.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at captive selskaber, d.v.s. hvor ejeren er den samme som forsikringstageren, betragtes som ethvert andet forsikringsselskab med hensyn til rettigheder og pligter ved tegning af direkte forsikringer. Dette betyder, at udviklingen med hensyn til captive selskabers ret til at udbyde tjenesteydelser vil følge samme regler, som der er gældende for de øvrige forsikringsselskaber.

Det 3. livsforsikringsdirektiv skal realisere det indre forsikringsmarked. Efter dette vil et forsikringsselskab kun skulle have koncession af sit hjemlands tilsyn for at kunne drive livsforsikringsvirksomhed i hele EF, hvad enten denne virksomhed udøves i henhold til reglerne om fri etableringsret eller i henhold til reglerne om fri udveksling af tjenesteydelser. Hjemlandets tilsynsmyndighed skal føre tilsyn med selskabets samlede virksomhed.

9.3 Virkningen af et åbent marked.

Hvordan åbningen af markedet vil påvirke det danske pensionsmarked, er vanskeligt at vurdere. Men dette øgede udbud af pensionstilbud vil givet påvirke de danske forsikringstageres valg, ligesom det vil indvirke på det udbud af pensionsydelser, der gives fra de danske livsforsikringsselskaber.

Man vil således i fremtiden se jobskift, der medfører skift mellem danske pensionsinstitutter og udenlandske pensionsinstitutter, der er etableret i Danmark, men med hjemsted uden for Danmark, og således under udenlandsk tilsynslovgivning. Det understreges, at man selvsagt ikke kan forbyde at forsikre sig i udenlandske livsforsikringsselskaber, ej heller selv om forsikringen er lovpligtig.

Overførselsproblematikken får på denne måde en ny dimension, idet man også må se på *de øvrige EF-landes regulering* af sådanne forhold, herunder

udtrædelsesgodtgørelser, bonus, omkostningsberegninger, ufordelte reserver og teknisk grundlag. De offentligretlige regler herom går efter selskabets hjemlands tilsynslovgivning.

Omfanget af disse problemer hænger imidlertid også sammen med beskattningen. Under de nuværende regler kan fradrag for præmien betinges af, at præmien indbetales til en national etablering. Dette formindsker problemet, omend det ikke udelukker det for filialer af udenlandske selskaber.

9.4 Privatretlig lovgivning.

I 2. livdirektiv gives der mulighed for, at forsikringstagere kan foretage et lovvalg, der indebærer anvendelse af *et andet lands privatretlige lovgivning*, d.v.s. kontraktsret. Med hensyn til aftalemæssige forsikringsforpligtelser finder landenes internationale privatretlige regler anvendelse, d.v.s. man anvender direkte aftalens indhold inkl. lovvalg både for individuelle aftaler og kollektive aftaler. Direktivet har dog en bestemmelse om, at de ufravigelige regler i lovgivningen i den medlemsstat, hvor forpligtelsen består, kan anvendes, hvis de skal anvendes, uanset hvilken lovgivning der i øvrigt gælder for aftalen. Meningen med bestemmelsen er navnlig, at landene kan opretholde de ufravigelige beskyttelsesregler, der er i landenes forbruger-, arbejds- eller sociallovgivning, hvis de har til formål at sikre arbejdstagernes rettigheder. Dette medfører, at man i Danmark kan opretholde danske ufravigelige regler også over for kontrakter indgået med forsikringselskaber, som har hjemsted uden for Danmark.

I denne forbindelse skal bemærkes, at lovvalget kun omfatter den privatretlige lovgivning, men derimod ikke den lovgivning, der er offentligretlig lovgivning efter lovgivningen i domstolslandet. Den følger principielt en territorial afgrænsning. Den offentligretlige lovgivning kan til gengæld være harmoniseret, som det netop er tilfældet for forsikringsloven.

9.5 Offentligretlig lovgivning.

Det under 9.4 anførte viser, at det kan få betydning, om en lovgivning om overførsler anses for offentlig- eller privatretlig. Det kan få betydning blandt andet ved bedømmelse af udenlandske prospekter og udenlandske tilsagnsordninger.

Spørgsmålet er, om de danske overførselsregler kan anses som offentligretlige, og om de vil kunne håndhæves helt eller delvis over for forsikringssel-

skaber etableret i udlandet. Andre lande kan have offentligretlige lovbestemmelser om dette spørgsmål.

I den forbindelse bør det nævnes, at artikel 4 i 2. livsforsikringsdirektiv fastslår, at alle aftaler om tegning af forsikringer underkastes lovgivningen i den medlemsstat, hvor forpligtelsen består. Parterne har ikke mulighed for at unddrage sig anvendelsen af de ufravigelige regler i lovgivningen i domstollandet, der gælder for forholdet. En erklæring optaget i Rådets mødeprotokol fremhæver, at ordene ufravigelige regler i lovgivningen i den medlemsstat, hvor forpligtelsen består i forbindelse med forsikringer, der er tegnet på grundlag af arbejdskontrakten eller den erhvervsmæssige virksomhed, navnlig dækker de ufravigelige bestemmelser i denne stats arbejds- eller sociallovgivning, der har til formål at sikre arbejdstagernes rettigheder.

Imidlertid er det også et andet element at tage i betragtning. Det er i fællesskabsretten klart anerkendt, at de offentligretlige regler om tilsyn og lignende i hjemlandet skal anvendes. Såfremt overførselsregler anses for tilsynsretlige, er hjemlandets regler og forsikringstilsyn efter 3. livsforsikringsdirektiv afgørende.

Det er herefter usandsynligt, at domstolene vil tilsidesætte andre landes overførselsregler som stridende mod grundlæggende ufravigelige retsprincipper, "ordre public", da de formentlig vil blive anset af domstolene som teknisk og fordelingsmæssigt lige så rimelige som vore. Det kan få betydning, hvis en pensionsordning er tegnet i et land, hvor arbejdsgiverordninger normalt er tegnet som non-tarifordninger. Det er f.eks. tilfældet i U.K. Her vil udtrædelsesgodtgørelsen/genkøbsværdien i de første mange år være af beskeden størrelse, da den er beregnet på den retrospektive reserve.

9.6 Arbejdsmarkedspensioner tegnet i udlandet.

Som nævnt i afsnit 3.1 er beregningen af det beløb, der skal overføres, et af de væsentlige problemer, når der skal laves overførselsregler, der sikrer mobiliteten.

Problemet ligger i non-tarifordningerne, der er det normale for arbejdsmarkedspensioner i andre EF-lande. Som beskrevet i afsnit 3.1 er der i disse ordninger ikke en entydig sammenhæng mellem tilsagn og hensættelse, og det kan derfor ikke ved overførsel sikres, at pensionstilsagnet bevares.

Der er næppe noget problem ved jobskifte til en virksomhed, der har en pensionsordning, som er tegnet i et udenlandsk pensionsinstitut, idet den ansatte kan vælge ikke at overføre sin opsparing, såfremt denne ikke kan anvendes til indkøb af et tilsvarende pensionstilsagn i det udenlandske pensionsinstitut.

Derimod opstår der problemer for personer, der forlader en virksomhed med en udenlandsk pensionsordning, hvor en udtrædelsesgodtgørelse ikke er tilstrækkelig til, at pensionstilsagnet kan bevares. Hvorvidt tilsagnet kan bevares i form af en fripolice i det udenlandske pensionsinstitut, vil afhænge af reglerne i det pågældende land. Spørgsmålet er, om det danske overførselssystem skal begrænses til kun at gælde de ordninger, hvor udtrædelsesgodtgørelserne er tilstrækkelige, til at pensionstilsagnene kan bevares.

9.7 Udtræden af pensionsordninger.

Det følger af co-assurancedømmene, jf. side , at spørgsmålene om basiskapitalen m.v., som behandles i denne betænkning, for EF-selskaber er underlagt hjemlandslovgivningen; også i det omfang, der forefindes lovgivning i værtslandet, der regulerer bonusudlodning m.v. Det samme vil efter EØS-aftalen gælde i forhold til EFTA-landene.

Dette gælder både ved egentlige grænseoverskridende tjenesteydelser og i relation til herværende filialer af udenlandske selskaber.

Dette forhold har betydning, idet der er forskellig praksis med hensyn til opbygningen af reserveerne i de forskellige lande. Mens man i Danmark almindeligvis tilskriver bonus løbende, således at midlerne ligger i de enkelte livsforsikringshensættelser (der danner basis for beregning af genkøbsværdier), er det andre steder kendt praksis, at en større del af bonus først tilskrives og udbetales ved forsikringens udløb.

Man skal i denne forbindelse være opmærksom på, at der er en sammenhæng mellem investeringsmønstret og bonustilskrivningspolitikken. Det danske system er baseret på vort store obligationsmarked, der muliggør en stor investeringsandel i obligationer, der giver et relativt stabilt afkast, hvorved det er muligt løbende at udbetale overskuddet i form af rentebonus. Dette system er ikke så hensigtsmæssigt i lande, hvor investeringerne i højere grad er baseret på aktier, hvis afkast er mere svingende.

Der er i dette ikke blot det problem, at danske forsikringstagere ikke kan

gives rettigheder i forbindelse med udtræden af udenlandske selskaber i kraft af dansk ret. Der er også et problem, hvis dansk lov giver ret til at udtage dele af basiskapitalen ved udtræden, mens de, der kommer til danske selskaber fra udenlandske, systematisk ikke medbringer noget.

9.8 Risikoudligning.

Vedrørende spørgsmålet om helbredsbedømmelse og økonomisk dækning af de forskelle i risici, som følger af helbredsforskelle har udvalget overvejet, om en *risikoudligning*, som gennemgået i afsnit 4.4.6-4.4.8, kunne tilvejebringes uden at give problemer med EF-reglerne. Udligningsordningen skulle gælde alle arbejdstagere på det danske arbejdsmarked, uafhængigt af om pensionsordningen er tegnet i et dansk eller udenlandsk pensionsinstitut.

Hvis betaling til risikoudligningen er en integreret del af præmiebetalingen, vil man sandsynligvis ikke kunne opkræve udligningsbidrag af præmier, der betales i/til udlandet.

Hvis det derimod lægges som en i Danmark opkrævet afgift ved siden af præmiebetalingen, vil alle i Danmark, eller for hvem der betales dansk arbejdsmarkedspension, komme til at betale, uanset om de har pensionsordninger i danske eller udenlandske pensionsinstitutter. Hermed bliver afgiften en parafiskal afgift. Juridisk kan der ikke rettes indvendinger, når blot provenuet ikke bruges som statsstøtte til danske selskaber, men gives til enkeltpersoner.

De tekniske vanskeligheder ved en sådan ordning er imidlertid betydelige. Der vil være betydelige forskelle på, om udligningen skal anvendes på "bestande", på "overførsler" eller på den enkelte, og det er tvivlsomt, om udligningen bør ske ved overførsler eller, når det har vist sig at gå galt. Det hænger bl.a. sammen med forskelle i invaliditetsrisiko og vanskeligheder med at bestemme udenlandske selskabers risikoforhold.

9.9 Udviklingen inden for EF.

Kommissionen har generelt udtalt, at livsforsikringsmarkedet skal være så åbent som muligt inden 1. januar 1993. Som opfølgning af dette har Kommissionen også fremlagt forslag til et direktiv om pensionskasser.

Pensionskassedirektivet skal gøre det muligt for pensionskasser frit at vælge formueforvaltning inden for EF. Direktivet vedrører derudover investere-

ringsreglerne, men direktivet vil ikke som livsforsikringsdirektiverne gøre det muligt at drive virksomhed over grænserne inden for EF.

Som nævnt vil de danske tværgående pensionskasser blive omfattet af reglerne i 3. livsforsikringsdirektiv. Pensionskassedirektivet vil således i Danmark udelukkende vedrøre firmapensionskasserne.

Herudover arbejdes der på at muliggøre medlemskab af pensionskasser på tværs af grænserne i EF.

Kapitel 10.

Etableringsproblemer for nye ordninger

Der vil i forbindelse med de nye arbejdsmarkedspensionsordninger aftalt ved overenskomsterne i 1991 være nogle problemer, dels i opbygningsfasen for de nye ordninger, og dels i forholdet mellem de nye og de eksisterende ordninger.

10.1 Opbygning af nye ordninger.

De nye arbejdsmarkedspensionsordninger tænkes opbygget over en årrække, startende med små bidrag. De ved overenskomstforhandlingerne i 1991 aftalte bidrag er kun på 0,9% af lønnen. Bidragene er kun bindende aftalt for en toårig overenskomstperiode, men i de driftsplaner, pensionsinstitutterne har indleveret til Finanstilsynet, forudsættes, at de ved senere overenskomstforhandlinger kommer op på et højere bidrag. Af dette foreløbigt lave bidrag vil administrationen kunne forbruge en relativ stor del, hvis ordningen omfatter omkostningskrævende ydelser.

I en opbygningsfase kan det således være relevant med en mere snæver ydelsessammensætning, end den man ender med, når opbygningsfasen er overstået. Der ses stor forskel på, hvordan man vælger at anvende det lave bidrag. Nogle ordninger vælger en traditionel ydelsessammensætning, mens andre vælger en snæver ydelsessammensætning. F.eks. kan man vælge at starte med at lægge mest vægt enten på invaliditetsdækningen eller på alderspensionsopsparingen. Dette vil i en overgangsperiode kunne nødvendiggøre specielle overførselsregler for overførsler til eller fra ordninger under opbygning. Der kan endvidere være et problem vedrørende helbredsbedømmelse af personer, der i en høj alder indtræder i en ordning.

Endelig kan der opstå særlige problemer i relation til tjenestemandssystemet på grund af bidragenes ringe størrelse.

10.2 Forholdet til de eksisterende ordninger.

Da de fleste nye arbejdsmarkedspensionsordninger er oprettet som ordninger, der dækker et stort overenskomstmråde, vil der være relativt få overførsler. De mulige problemer i forbindelse med overførsel mellem de nye og de eksisterende ordninger er ikke afdækket endnu.

Anvendte forkortelser.

LFV	Lov om forsikringsvirksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 511 af 16.juni 1992.
FPL	Lov om tilsyn med firmapensionskasser, jf. lovbekendtgørelse nr. 266 af 22. april 1992.
c-rapporten	Pensionsoverførsler - redegørelse fra arbejdsmarkedspensionsudvalgets underudvalg c, Industriministeriet, august 1988.
ligebehandlingsdirektivet	Rådets direktiv af 24. juli 1986 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder inden for de erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger (86/378/EØF).

overførselsregler

Regelsættet gælder for danske livsforsikringsselskaber, generalagenturer for udenlandske forsikringsselskaber der driver livsforsikringsvirksomhed her i landet, og pensionskasser omfattet af lov om forsikringsvirksomhed.

Ved selskaber forstås i det følgende livs- og pensionsforsikringsselskaber, generalagenturer og tværgående pensionskasser. Ved pensionsordninger forstås pensionsforsikringer og pensionskasseordninger.

1. Overførselsreglerne finder anvendelse i forbindelse med individuel overgang til anden ansættelse (jobskifte) ^{x)}, hvis pensionsordningen såvel i det afgivende som modtagende selskab opfylder følgende 2 betingelser:
 - 1.1 Pensionsordning med løbende udbetalinger, enten almindelig ordning omfattet af pensionsbeskatningslovens § 2, nr. 4, litra a-d, ordning med garanterede ydelser, som opfylder betingelserne i pensionsbeskatningslovens § 5 eller ordning, der er omfattet af overgangsreglerne i pensionsbeskatningslovens § 7.
 - 1.2 Pensionsordningen er obligatorisk, d.v.s. ordningen er oprettet som led i et ansættelsesforhold, hvor en arbejdsgiver efter fastsatte kriterier skal pensionsforsikre sine medarbejdere i henhold til en **aftale/kontrakt** med et selskab eller i henhold til en overenskomst.
- x) **Overførselsreglerne** gælder således ikke i forbindelse med fusion, fission og virksomhedsoverdragelse m.v. Tiltrædelse af det nye ansættelsesforhold behøver ikke ske i umiddelbar **forlængelse** af det hidtidige ansættelsesforhold, men anmodning om overførsel skal ske inden den i afsnit 6 anførte frist på 12 måneder.

2. Et selskab har pligt til at overtage en pensionsordning fra et andet selskab, hvis samtlige nedennævnte betingelser i 2.1 - 2.3 er opfyldt:

2.1 Arbejdstageren ansættes på grund af jobskifte hos en arbejdsgiver, der stiller krav om, at en eventuel pensionsordning skal tegnes i et bestemt selskab i henhold til en bestående pensionsaftale mellem arbejdsgiveren og det pågældende selskab eller i henhold til en overenskomst. Den overførte pensionsordning skal indgå som en del af pensionsordningen i det modtagende selskab.

2.2 Det modtagende selskabs ordning afviger ikke væsentligt fra det afgivende selskabs ordning med hensyn til risiko, og helbredsoplysningerne, som arbejdstageren har afgivet til det modtagende selskab, ved overførslen er tilfredsstillende.

Der skal ske fornyet helbredsbedømmelse, hvis den nye pensionsordning afviger væsentligt fra den gamle pensionsordning på et af de følgende 2 punkter:

2.2.1 Risikosummen forøges med mindst 25 pct. Er der valgmuligheder i den nye pensionsordning, skal risikoforøgelsen vurderes i relation til den maksimale dækning, der vil kunne opnås i den nye pensionsordning uden supplerende helbredsoplysninger. Der kan dog ikke stilles krav om mere omfattende helbredsoplysninger, end hvad der gælder for arbejdstagere uden tidligere pensionsordning, og som skal optages i den nye ordning.

2.2.2 Der stilles krav om mere omfattende helbredsoplysninger ved optagelse i den nye pensionsordning end ved optagelsen i den tidligere pensionsordning. Til dette formål inddeles helbredsoplysningerne i 4 former: 1) helbredsattest, 2) helbredserklæring, 3) kortfattet erklæring og 4) ingen helbredsoplysninger. Helbredsattesten indeholder de mest omfat-

tende helbredsoplysninger, herefter helbredsexklæringen o.s.v. En eventuel overstået karenperiode kan ikke sidestilles med afgivelse af helbredsoplysninger.

2.3 Arbejdstageren har underskrevet en erklæring, der indeholder en accept af overførslen af pensionsordningen.

3. Det påhviler det afgivende selskab at meddele det modtagende selskab alle nødvendige og aftalemæssige oplysninger om den pågældende pensionsordning, herunder tidligere afgivne helbredsoplysninger.
4. Det afgivende selskab er berettiget til inden overførsel at foretage et fradrag i nettoreserven på 850 kr., dog højst 70 promille af nettoreserven. Fradraget reguleres svarende til det i beregningsgrundlaget (G 82) fastsatte GEBYR.

Det modtagende selskab kan ikke fastsætte noget gebyr.

5. Ved overførsel af en pensionsordning har det afgivende selskab pligt til at overføre pensionsordningens nettoreserve beregnet på det tekniske grundlag, jfr. § 30, stk. 1 i lov om forsikringsvirksomhed, samt den bonus der er knyttet til pensionsordningen med fradrag som nævnt ovenfor i afsnit 4 (tarifordninger). Det modtagende selskab har pligt til at modtage nettoreserven beregnet på det tekniske grundlag, jfr. § 30, stk. 1 i lov om forsikringsvirksomhed, samt den bonus der er knyttet til pensionsordningen med fradrag som nævnt ovenfor i afsnit 4 (tarifordninger). Værdien af arbejdstagerens eventuelle frivillige bidrag til pensionsordningen er ikke omfattet af overførslen. For så vidt angår ikke-tarifordninger, er der pligt til at overføre en tilsvarende værdi (dvs. den til selskabets forpligtelse svarende nettopræmiereserve)•
6. For at overførselsreglerne kan finde anvendelse, skal anmodning om overførsel være fremsat over for det afgivende selskab senest 12 måneder efter fratrædelsen.

7. Overførslen sker den 1. i **måneden** efter arbejdstagerens accept af overførslen, dog tidligst på tidspunktet for arbejdstagerens optagelse i det modtagende selskab. Beløbet overføres kontant pr- nævnte dato **mød** en betalingsfrist på 14 dage. Risikoen i det afgivende selskab opretholdes indtil overførselsdagen, **mød** mindre andet er aftalt. Overførsel sker **dog** ikke, hvis arbejdstageren inden overførselstidspunktet afgår ved døden, bliver berettiget til invalidepension eller aldersbetinget pension.

8. Overførselsreglerne forhindrer ikke selskaberne i **mød** Finanstilsynets godkendelse af fastsætte mere liberale regler eller at indgå mere liberale aftaler indbyrdes.

AFTALE

om

overførsel af pensionsordninger mellem selskaber i forbindelse med en arbejdstagers overgang til anden ansættelse

§ 1

For de selskaber, der gensidigt har indgået denne aftale, finder overførsel af pensionsordninger sted efter nedennævnte regler.

Stk. 2. Ved selskaber forstås i det følgende livs- og pensions forsikrings selskaber og tværgående pensionskasser. Ved pensionsordninger forstås pensionsforsikringer og pensionskasseordninger.

§ 2

Overførselsreglerne finder anvendelse i forbindelse med individuel overgang til anden ansættelse (jobskifte) jf. stk. 2 og 3, hvis ordningen i såvel det afgivende som det modtagende selskab er obligatorisk, jf. stk. 4.

Stk. 2. Overførselsreglerne finder ikke anvendelse, hvis arbejdstagerens skift af ansættelsesforhold sker i forbindelse med fusion, fission, virksomhedsoverdragelse m.v.

Stk. 3. I forbindelse med arbejdstagerens overgang til anden ansættelse behøver arbejdstageren ikke at tiltræde det nye ansættelsesforhold i umiddelbar forlængelse af det hidtidige ansættelsesforhold. Arbejdstagerens anmodning om overførsel skal dog ske senest 12 måneder efter fratrædelsen.

Stk. 4. Ved en obligatorisk pensionsordning forstås en ordning, hvor en arbejdsgiver efter fastsatte kriterier skal pensionsforsikre sine medarbejdere i henhold til enten en lønoverenskomst eller en aftale med et selskab.

§ 3

Et selskab har pligt til at overtage en ordning fra et andet selskab, hvis samtlige nedennævnte betingelser i 1-3 er opfyldt :

- 1) Arbejdstager ansættes på grund af jobskifte hos en arbejdsgiver, hvor der stilles krav om, at en eventuel ordning skal tegnes i .et bestemt selskab i henhold til en bestående pensionsaftale mellem arbejdsgiveren og det pågældende selskab eller i henhold til en lønoverenskomst. Den overførte ordning skal indgå som en del af pensionsordningen i det modtagende selskab.
- 2) Det modtagende selskabs ordning afviger ikke væsentligt fra det afgivende selskabs ordning med hensyn til risiko, og helbredsoplysningerne, som arbejdstageren eventuelt har afgivet til det modtagende selskab, ved overførslen er tilfredsstillende.
Der kan kræves fornyet helbredsbedømmelse, hvis den nye pensionsordning afviger fra den gamle ordning på et af de følgende 2 punkter:
 - 1) Risikosummen forøges med mindst 25 pct. Er der valgmuligheder i den nye ordning, skal risikoforøgelsen vurderes i relation til den maksimale dækning, der vil kunne opnås i den nye ordning uden supplerende helbredsoplysninger. Der kan dog ikke stilles krav om mere omfattende helbredsoplysninger, end hvad der gælder for arbejdstagere uden tidligere ordning, og som skal optages i den nye ordning.
 - b) Der stilles krav om mere omfattende helbredsoplysninger ved optagelse i den nye ordning, end ved optagelsen i den tidligere ordning. Til dette formål inddeles helbredsoplysningerne i 4 former: 1) helbredsattest, 2) helbredserklæring, 3) kortfattet erklæring, 4) ingen helbredsoplysninger. Helbredsattest indeholder de mest omfattende helbredsoplysninger, herefter helbredserklæring osv. En eventuel overstået karenperiode kan ikke sidestilles med afgivelse af helbredsoplysninger.
- 3) Arbejdstageren har underskrevet en erklæring, der indeholder en accept af overførslen af ordningen.
 - 1) Ved risikosummen forstås risikoforløbet (dvs. den største risiko, som selskabet har for den enkelte forsikrede, hvad enten det er dødsrisiko eller invaliderisiko) med fradrag af præmiereserven.

§ 4

Det påhviler det afgivende selskab at meddele det modtagende selskab alle nødvendige tekniske og aftalemæssige oplysninger om den pågældende ordning, herunder tidligere afgivne helbredsoplysninger .

§ 5

Ved overførsel af en ordning har det afgivende selskab pligt til at overføre dels ordningens nettoreserve beregnet på det tekniske grundlag, jf. § 30, stk. 1 i lov om forsikringsvirksomhed, dels den bonus der er knyttet til pensionsordningen. Det overførte beløb indgår som nettoreserve i det modtagende selskab.

Stk. 2. Ved overførsel af ikke-tarifordninger overføres en tilsvarende værdi, dvs. den til selskabets forpligtelse svarende nettopræmiereserve.

Stk. 3. Ved overførsel af en ordning er værdien af arbejdstagerens eventuelle frivillige bidrag ikke omfattet af aftalen, med mindre andet aftales.

§ 6

Overførsel sker på tidspunktet for arbejdstagerens optagelse i det modtagende selskab. Modtages arbejdstagerens accept senere end 2 måneder efter optagelsen, sker overførslen den 1. i måneden efter arbejdstagerens accept af overførslen. Overførsel af beløbet, herunder betalingsfrist, sker efter aftale mellem selskaberne. Risikoen i det afgivende selskab opretholdes indtil overførselsdagen, med mindre andet er aftalt. Overførsel sker dog ikke, hvis arbejdstageren inden overførselstidspunktet afgår ved døden, bliver berettiget til invalidepension eller aldersbetinget pension.

§ 7

Aftalen tages op til revision inden den 01.01.1992 og kan af det enkelte selskab opsiges med 3 måneders varsel til udgangen af et kalenderår. I tilfælde af opsigelse af aftalen behandles anmodninger om overførsel fra arbejdstageren, som er modtaget i det modtagende selskab inden aftalens udløb, efter reglerne

i denne aftale. Anmodninger, som modtages efter dette tidspunkt, er ikke omfattet af aftalen.

Stk. 2. Opsigelse meddeles til Assurandør-Societetet og Pensionskasserådet .

§ 8

Overførselsreglerne forhindrer ikke selskaberne i at fastsætte mere liberale regler eller at indgå mere liberale aftaler indbyrdes eller behandle konkrete sager mere liberalt.

Den 21.12.1992

J.nr. 06.1-02

SK/LH.14

UDKAST

Aftale
om
fastsættelse af fradrag
i forbindelse med overførsel af
nettoreserver mellem
livs- og pensionsforsikringsselskaber

§ 1

I nærværende aftale benyttes de i stk. 2-4 anførte definitioner og den i stk. 5 anførte terminologi.

Stk. 2

Ved et forsikringsselskab forstås et livs- eller pensionsforsikringsselskab med koncession til forsikringsklasse I-IV eller en pensionskasse med koncession til forsikringsklasse V, jf. Industriministeriets bekendtgørelse nr. 454 af 10. september 1981 om koncession til livsforsikringsvirksomhed.

Stk. 3

Ved det afgivende henholdsvis det modtagende forsikringsselskab forstås det selskab, med hvilket forsikringsaftalen opsiges henholdsvis indgås.

Stk. 4

Ved nettoreserven forstås nettoreserven således som denne er defineret i beregningsgrundlaget G 82.

stk. 5

Ved en forsikringsaftale forstås såvel en livsforsikrings- som en pensionsforsikringsaftale.

§ 2

Denne aftale anvendes i de tilfælde, hvor en forsikringsaftale opsiges med henblik på indgåelse af en forsikringsaftale med et andet forsikringsselskab, og hvor der ønskes en overførsel fra det ene selskab til det andet af forsikringens nettoreserve.

Stk. 2

Aftalen angiver dels størrelsen af fradraget ved overførsel af nettoreserven, dels den metode, hvorefter fradraget fordeles mellem det **afgivende** og det modtagende selskab.

Stk. 3

De forsikringsselskaber, som tilslutter sig nærværende aftale, er forpligtet til gensidigt at fastsætte fradraget ved overførsel af nettoreserver som anført i §§ 5-6, jf. dog § 8. .

Det er alene forsikringsselskaber, som omtalt i § 1, stk. 2, som kan tilslutte sig nærværende aftale.

Uanset bestemmelsen i stk. 4, kan kun de forsikringsselskaber, som ubegrænset kan eller i betydeligt omfang vil kunne overføre nettoreserver til andre selskaber, tilslutte sig denne aftale.

§ 3

Et modtagende selskab kan beslutte ikke at afkræve helbredsoplysninger i forbindelse med overførsel af en nettoreserve.

§ 4

Denne aftale omfatter alene livs- og pensionsforsikringer, som er tegnet på beregningsgrundlaget G 82, og som kan tilbagekøbes.

Uanset bestemmelsen i stk. 1 omfatter aftalen ikke

- a) livs- og pensionsforsikringer, ved hvis overførsel der udløses provision, herunder provision af fremtidige præmier.
- b) livs- og pensionsforsikringer, hvis tilskrivning af rentebonus ikke sker på grundlag af den for det enkelte selskab som helhed opnåede forrentning (gennemsnitsrenteprikket).

Ved afgrænsningen i henhold til stk. 2, litra a) ses dog bort fra provision af præmiestigninger som følge af (egentlige) forhøjelser af forsikringens ydelser i forbindelse med overførslen.

§ 5

Fradraget ved overførsel af nettoreserven udgør summen af PROCFRADRAG og GEBYR, jf. st. 2-6.

Er forsikredes fyldte alder mindre end 54 år, andrager PROCFRADRAG 8 pct. af nettoreserven.

Stk. 3

Er forsikredes fyldte alder 54 år, andrager PROCFRADRAG 7 pct. af nettoreserven.

Stk. 4

Er forsikredes fyldte alder 55 år, andrager PROCFRADRAG 6 pct. af nettoreserven.

stk. 5

Er forsikredes fyldte alder 56 år eller derover, andrager PROCFRADRAG 5 pct. af nettoreserven.

Stk. 6

GEBYR er identisk med det i beregningsgrundlaget G 82 omtalte tilbagekøbsfradrag og reguleres i lighed hermed.

§ 6

Fradraget fordeles mellem det modtagende og det afgivende selskab i henhold til stk. 2-3.

Stk. 2

Det modtagende selskab oppebærer et beløb svarende til 4 pct. af differencen mellem forsikringens nettoreserve og PROCFRADRAG som nævnt i § 5.

Stk. 3

Det afgivende selskab oppebærer et beløb svarende til fradraget som nævnt i § 5 med fradrag af det modtagende selskabs andel, jf. stk. 2.

§ 7

Denne aftale kan af det enkelte selskab opsiges med 3 måneders varsel. Kortere varsel kan altid opnås efter forelæggelse for Finanstilsynet.

§ 8

Dersom udviklingen i kurserne på forsikringsselskabernes fondsaktiver gør det berettiget, kan formandskabet for det af Assurandør-Societetets komite nedsatte Livsforsikringsudvalg med Finanstilsynets tilladelse med øjeblikkelig virkning suspendere nærværende aftale.

Stk. 2

Ved suspension efter stk. 1 kan formandskabet for Livsforsikringsudvalget beslutte at forhøje den i § 5, stk. 2-5, omtalte procent-sats og dernæst at sætte aftalen i kraft påny.

Stk. 3

Ved suspension efter stk. 1 kan denne aftale af det enkelte forsikringselskab opsiges uden sædvanligt varsel, jf. § 7.

§ 9

Formandskabet for Livsforsikringsudvalget træffer efter forelæggelse for Livsforsikringsudvalget afgørelse i alle spørgsmål vedrørende fortolkningen af denne aftale.

§ 10

Aftalen tages op til revision inden den 1. januar 1994.

§ 11

Aftalen træder i kraft den 1. november 1992.

PRESSEMEDDELELSE

Datos

25. januar 1989

Pensionsudbetalingsregler

Regeringen har drøftet de problemer, der har været fremført i anledning af, at forslaget om firmapensionskasselov og ændring af forsikringsloven giver hjemmel til at begrænse adgangen til at få kontant udtrædelsesgodtgørelse eller genkøbsværdi.

Regeringen ønsker størst mulig frivillighed omkring pensionsopsparingen.

Derfor vil industriministeren ved ændringsforslag trække de nævnte hjemmelbeholdninger tilbage.

For at afklare behovet for regulering af udtrædelsesgodtgørelse eller genkøb vil sagen blive drøftet i del udvalg, som industriministeren vil nedsætte vedrørende pensionsoverførsler. I udvalget vil være repræsentanter for myndigheder og organisationer, herunder arbejdsmarkedets parter.

Industriministeriet
Slotsholmsgade 12
1216 København K

18 NOV. 1987
J. nr. F. 809
GA/lh

I skrivelse af 23. marts 1987, j.nr. 87-255-1, har Industriministeriet bedt Forsikringstilsynet om at redegøre for basiskapitalen set i relation til pensionsoverførsler.

Det fremgår af sagen, at industriministeren i september 1986 nedsatte en tværministeriel arbejdsgruppe, der havde til opgave at belyse de forhold, der vedrører overførsel mellem pensionsordninger.

Arbejdsgruppen afsluttede sit arbejde i december 1986 ved udgivelse af "Pensionsoverførsler - rapport fra en tværministeriel arbejdsgruppe".

Under arbejdsgruppens afsluttende møder blev der af budgetdepartementets repræsentant rejst spørgsmål, om der i forbindelse med en overførsel af nettoreserven fra en pensionsordning til en anden pensionsordning også burde overføres en del af basiskapitalen.

Arbejdsgruppen fandt, at dette spørgsmål faldt uden for arbejdsgruppens kommissorium.

Finansministeren rettede i marts 1987 henvendelse til industriministeren for at få en nærmere analyse af spørgsmålet om "ufordelte reserver" i relation til pensionsoverførsler. Ved skrivelsen af 23. marts 1987 blev opgaven videregivet til Forsikringstilsynet.

Sagen har været drøftet på Forsikringsrådets møde den 17. november 1987.

I det følgende redegøres for Forsikringstilsynets opfattelse af disse problemer.

Redegørelsen omfatter forholdene i tværgående pensionskasser under lov om forsikringsvirksomhed, gensidige livsforsikrings-selskaber, livsforsikringsaktieselskaber, samt forretningsafdelinger for udenlandske livsforsikringsselskaber. For firmapensionskasserne henvises til betænkning nr. 1096/1987 om revision af lov om tilsyn med pensionskasser, specielt kap. 9.

Lov om forsikringsvirksomheds (LFV's) regler om gensidige livsforsikringsselskaber finder normalt anvendelse på tværgående pensionskasser. Omtalen af de gensidige livsforsikringsselskaber gælder derfor også pensionskasserne, med mindre andet specielt er fremhævet.

1. Basiskapitalen

Basiskapitalen er en begrebsmæssig størrelse. Basiskapitalen er således ikke en post på balancen. Derfor kan der ikke gøres krav på basiskapitalen.

Basiskapitalen skal efter § 3 i bekendtgørelse nr. 456 af 10. september 1981 om solvensmargen og kapitalgrundlag for livsforsikringsvirksomhed mindst svare til en beregnet solvensmarginen. Solvensmargen beregnes på grundlag af selskabets præmiereserve og risikosum. Størrelsen af den kan groft sættes til ca. 5% af premiereserven. For pensionskasser benyttes en mere præcis beregningsmåde svarende til 3% af forsikringsfonden. Der gælder dog et mindstebeløb for solvensmargen, idet basiskapitalen for et aktieselskab ikke må være under ca. 6,3 mio.

kr. og ca. 4,7 mio. kr. for et gensidigt selskab.

Selskabets basiskapital modsvares af dets egenkapital efter, at enhver påregnelig forpligtelse er fradraget, og uden immaterielle værdier, jfr. § 4 i solvensbekendtgørelsen.

Udover egenkapitalen kan der til dækning af basiskapital efter tilladelse af Forsikringstilsynet medregnes beløb, der ikke står på status. Efter § 4 i solvensbekendtgørelsen kan således medregnes indtil halvdelen af fremtidigt overskud og den del af lovaktivet (LFV § 132), der ikke måtte være optaget på selskabets status. Der er her tale om to størrelser, som ikke modsvares af aktiver, der kan "udbetales".

Forsikringstilsynet kan endvidere tillade, at der som en del af basiskapitalen medregnes beløb, der hidrører fra undervurdering af aktiver eller overvurdering af passiver (bortset fra premiereserven). Der er også her tale om størrelser, der ikke kan danne grundlag for "udbetaling".

Begrundelsen for et krav om basiskapital er, at der under hensyntagen til virksomhedens art og omfang skal være en passende kapital til sikring af forsikringstagerne mod tab i tilfælde af systematiske eller tilfældige afvigelser fra beregningsgrundlagets forudsætninger. Et selskab behøver endvidere en anlægs- og driftskapital til dækning af stiftelses- og organisationsomkostninger samt engangsudgifter. Basiskapitalen bør opfangende svingninger, der som følge af reglerne om værdiansættelse i LFV § 124 kan opstå på aktivsiden, samt opfangende tab på enkelte investeringer.

Forretningsafdelingen for et livsforsikringsselskab med hjemsted inden for EF skal ikke have en basiskapital her i landet, og man kan ikke stille et sådant krav, jfr. co-assurance-domraene. Kontrol med beregning af solvensmargen og konstatering af, om den nødvendige basiskapital er til stede, henhører under tilsynsmyndigheden i den medlemsstat, hvor forsikringsselskabet har sit hjemsted, og omfatter selskabets samlede virksomhed, herunder dets virksomhed her i landet.

Forretningsafdelingen for et livsforsikringselskab med vedtægtsmæssigt hjemsted uden for EF skal have et kapitalgrundlag, der alene vedrører virksomheden her i landet. Ved forretningsafdelingens kapitalgrundlag forstås de under afdelingen hørende aktiver med fradrag af de tilsvarende tekniske reserver og andre forpligtelser her i landet. Beregning af **solvensmargenen** sker på samme måde som for danske selskaber.

2, Opbygning af reserverne

Af bruttopræmien i et forsikringselskab anvendes 89% (nettopræmien) til risikodækning og til afsættelse af tekniske reserver, der modsvarer forsikringselskabets forpligtelser over for forsikringstagerne. De resterende 11% anvendes til udgifter til tegning, administration, inkasso samt eventuel opbygning af selskabets øvrige reserver, som sammen med aktiekapitalen eller garantikapitalen udgør selskabets egenkapital. For private pensionsordninger og visse arbejdsgiverordninger betales endvidere et styktillæg, som for tiden er på 231,- kr., til årspræmien.

Af engangsinnskud anvendes henholdsvis 93% og 7% af indskuddet til teknisk reserve og tegning m.v., mens der ved engangsoverførsler fra en obligatorisk pensionsordning med løbende udbetaling omfattet af LFV til en tilsvarende pensionsordning kun ved særlig tilladelse af Forsikringstilsynet kan kræves et gebyr jfr. LFV § 30, stk.1, nr. 10.

Selskabets egenkapital forøges endvidere med den del af årets overskud, der ikke anvendes til betaling af bonus, realrenteafgift, udbytte m.v. Det understreges, at det er en af Forsikringstilsynets hovedopgaver at sørge for, at den væsentligste del af et forsikringselskabs indtjening kommer forsikringstagerne til gode.

3. Beskrivelse af reserverne

LFV § 125 opdeler et selskabs passiver i forsikringsmæssige forpligtelser (tekniske reserver), anden gæld og egenkapital.

Egenkapitalen kan opdeles i den frie egenkapital og den bundne egenkapital.

Den bundne egenkapital for aktie- og gensidige livsforsikringselskaber kan omfatte aktiekapital; garantikapital; grundfond; beløb, der opnås ved udstedelse af aktier til overkurs (LFV § 60); sikkerhedsfond og en særlig fond ved nedsættelse af aktiekapitalen (LFV § 38).

4. Ejendomsretten til reserverne

4.1. Fælles begrænsninger

Det følger af de selskabsretlige regler, at der ikke helt eller delvist kan gøres indgreb i de aktiver, der modsvares af aktie- eller garantikapitalen, uden at de sædvanlige selskabsretlige procedurer følges.

Kravet om, at et selskab skal have en mindste basiskapital, udelukker endvidere, at Forsikringstilsynet kan tillade ubegrænsede udbetalinger.

4.2. Livsforsikringsaktieselskaber

Livsforsikringsaktieselskaberne funderes på en aktiekapital, som ejes af selskabets aktionærer. Aktionærerne er ejere af selskabet og har via generalforsamlingens bestemmelser den bestemmende indflydelse på selskabet. Forsikringstagerne har ingen indflydelse på selskabet, men et krav på selskabet, der er bestemt af den enkelte forsikringsaftale, forsikringsaftaleloven og det godkendte grundlag.

På grund af aktiekapitalens tilstedeværelse i aktieselskaberne opstår problemet, hvem reserverne kan siges at tilhøre

- aktionærerne eller kollektivet af forsikringstagere.

Spørgsmålet kan belyses ved at se på reglerne for udbetaling af udbytte sammenholdt med reglerne for bonusudbetaling samt reglerne for administration af en forsikringsbestand m.v.

4.2.1. Udbetaling af udbytte - bonusudbetaling

Udbyttebetalingen reguleres af bestemmelserne i Lfv §§ 140-142. Som det fremgår heraf, sker udbetaling på grundlag af overskud og fri reserver efter diverse fradrag, herunder bonus (overskud til forsikringstagerne).

Regler for beregning og fordeling af bonus (bonusregulativer) indgår som en del af det tekniske grundlag, som Forsikringstilsynet godkender. Forsikringstilsynet påser herved, at beregningsgrundlag m.v. er betryggende. Der er ikke til lovbestemmelserne knyttet nærmere kriterier for, hvilke krav, der kan sættes.

Den praksis, der ligger til grund for godkendelsen, kan karakteriseres ved, at det er søgt tilstræbt, at aktionærerne får en rimelig forrentning af den indskudte aktiekapital, medens resten tilfalder forsikringstagerne i form af bonus eller afsættes som reserver. De disponible beløb anvendes således ikke kun til udbytte og reservefastsættelse, men også til bonustildeling. Dette kan illustreres ved at se på basiskapitalens størrelse i procent af solvensmargen for livsforsikringselskaber og skadesselskaber. I 1986 var tallene henholdsvis 175% og 830%.

Tildeling af bonus medfører, at forsikringstagerens tilsagn efter forsikringsaftalen bliver forhøjet. Dette kræver en større præmiereserve i forsikringsfonden, men bevirker samtidig, at kravet til basiskapitalen vokser, jfr. afsnit 1.

Sammenfattende kan det anføres, at Forsikringstilsynets administrative praksis vedrørende bonustildeling indirekte sætter grænser for udbyttebetalingen, og derved anvendelsen af de fri reserver, som i øvrigt må anses for tilhørende aktionærerne.

4.2.2. Administration af en livsforsikringsbestand m.v.

Forsikringstilsynet kan efter Lfv § 151, stk. 4, udover, hvad der måtte mangle i forsikringsfonden, på et administrationsboes vegne kræve, hvad der svarer til den basiskapital, der modsvarer den for selskabet beregnede solvensmargen, som måtte være i behold ifølge en status opgjort ved administrationsboets begyndelse.

Bestemmelsen er et supplement til § 151, stk. 2 og 3, hvorefter Forsikringstilsynet tager samtlige værdipapirer, der er båndlagt til dækning af forsikringsfonden eller sikkerhedsfonden, i besiddelse. Forsikringstilsynet har således i en specialsituation udtrykkelig hjemmel til på forsikringstagernes vegne at kræve den basiskapital, der modsvarer den beregnede solvensmargen.

Begrundelsen for denne adgang skyldes, at det forbedrer muligheden for at overdrage forsikringsbestanden eller stifte et nyt selskab, når der til bestanden knyttes den dertil beregnede basiskapital. Den udvidede adgang til at udtage midler kan også forsvares ved, at der ikke i denne situation er så stort et hensyn at tage til aktionærerne..

Da bestemmelsen positivt opremser, hvad Forsikringstilsynet kan kræve på administrationsboets vegne, må det modsætningsvis antages, at Forsikringstilsynet ikke kan kræve yderligere aktiver.

I Lfv § 168, specielt stk. 2 sammenholdt med Lfv § 140, stk. 3, er anført regler om frivillig opløsning ved likvidation af et livsforsikringsselskab.

Herefter forudsætter en likvidation enten et samtykke fra hver enkelt forsikringstager til opløsningen, at hele forsikringsbestanden er overdraget til et andet selskab eller at forsikringsbestanden er taget under administration. Bestemmelserne fastslår således ikke, hvad der kan udloddes til aktionærerne, men sætter herved visse grænser for, hvad der kan udlod-

des.

4.2.3. De enkelte reserver (egenkapitalen)

Spørgsmålet om hvorvidt egenkapitalen ud over aktiekapitalen må anses at tilhøre aktionærerne, må således bestemmes på grundlag af selskabsrettens almindelige regler, suppleret med de specielle regler angående bonusudbetaling og administration af livsforsikringsbestande.

Den enkelte reserve må vurderes på grundlag af, hvilke betingelser der vedtægtsmæssigt eller lovmæssigt er knyttet til reserven.

Til de enkelte reserver kan bemærkes følgende:

For bonusreservens vedkommende må fordelt bonus være omfattet af forsikringsfonden, der jo netop modsvarer selskabets forsikringsDssige forpligtelser. Denne reserve tilhører således forsikringstagerne og ikke aktionærerne.

Ufordelt bonus er hensat, men endnu ikke fordelt bonus. Denne reserve betegnes bonusreguleringsfonden og har til opgave at udjævne tilfældige svingninger i det beløb, selskabet årligt kan fordele som bonus.

I solvensmarginbekendtgørelsen er bonusreguleringsfonden nævnt i S 4, stk. 1, som en af de reserver, som basiskapitalen kan omfatte. Under hensyntagen til, at reserven efter sin betegnelse skal anvendes til fordel for forsikringstagerne, kan der rejses spørgsmål om, hvorvidt reserven ikke samtidig er blevet "øremærket" i en sådan grad, at selskabet har fraskrevet sig retten til at disponere over denne reserve på anden måde uden Forsikringstilsynets samtykke. Forsikringstilsynet har i praksis henstillet, at selskaberne ikke benytter bonusudligningsfonden som en del af basiskapitalen. Tilsynet kan anbefale, at dette forhold afklares ved en ændring af bekendtgørelsen, således at bonusudligningsfonden betegnes som en teknisk reserve ved siden af forsikringsfonden.

For sikkerhedsfondens vedkommende er det i LFV § 138, stk. 2 anført, at midler, der er henlagt til sikkerhedsfonden, ikke kan fraføres denne, og at der ikke kan foretages vedtægtsændringer med den virkning, at midler, der allerede er henlagt til sikkerhedsfonden, kan fraføres denne. Hvis sikkerhedsfonden overstiger den beregnede solvensmargen, kan det overskydende beløb dog i stedet henlægges til de tekniske reserver.

På dette grundlag kunne sikkerhedsfonden betragtes som tilhørende kollektivet af forsikringstagere og ikke aktionærerne. Det må dog fremhæves, at grundlaget for sikkerhedsfonden er skattemyndighedernes accept af, at man kan henlægge ubeskattede midler til denne reserve. Den særlige klausulering skal således alene sikre, at der ikke udbetales ubeskattede midler fra sikkerhedsfonden til aktionærerne.

Det må derfor antages, at Forsikringstilsynet i en opløsningssituation efter overdragelse af bestanden må acceptere, at sikkerhedsfonden bliver udloddet til aktionærerne.

For andre reserver, hvortil der ikke er knyttet betingelser, der kan indicere, at de skal tilfalde forsikringstagerne, må modsætningsvis antages, at de tilhører aktionærerne. Dette er også i overensstemmelse med almindelige selskabsretlige principper.

4.3. Gensidige livsforsikringsselskaber

De gensidige livsforsikringsselskaber er en særlig form for andelsselskaber. Disse selskaber har lige som aktieselskaberne en egenkapital.

Der kan være en vis fremmedkapital i selskaberne, nemlig garantikapitalen. Den kan efter LFV alene tillægges en ret til forrentning, og tilbagebetaling sker i overensstemmelse med vedtægternes regler herom. Garantikapitalen hæfter, før forsikringstagerens gensidige hæftelse kan gøres gældende (i pensionskasserne hæfter medlemmerne ikke for pensionskassens forpligtelser). Forsikringstagerne har beslutningskompetencen på selskabets generalforsamling, men garantikapitalen kan også

Kollektivet af forsikringstagere som sådan er ejere af de gensidige livsforsikringsselskaber. I et i drift varende selskab har den enkelte forsikringstager dog alene de krav på selskabet, som følger af forsikringsaftalen, og dermed intet krav på de reserver, der modsvarer basiskapitalen. Dog udelukker LfV ikke, at det kan fastsættes i et selskabs vedtægter, at restformuen ved opløsning af selskabet tilfalder forsikringstagerne, når forpligtelserne er overdraget. Denne ret tillægges alene forsikringstagerne i deres egenskab af ejere af selskabet og ikke i deres egenskab af forsikringstagere.

Dette harmonerer med den tilsvarende situation for andelsselskaberne, hvor et udtrædende medlem ikke har krav på nogen udlodning af formuen, jfr. betankning nr. 1071/1986 om andelsselskaber.

4.4. Forretningsafdelinger for udenlandske livsforsikringsselskaber

Som anført i afsnit 2 skal en forretningsafdeling for et udenlandsk forsikringsselskab med hjemsted inden for EF ikke have en basiskapital her i landet. Dette medfører samtidig, at forsikringstagerne ikke har krav på en del af basiskapitalen, idet der i modsat fald ville være bestemmelser i direktivet om, at basiskapitalen skulle være lokaliseret i vartslandet.

For en forretningsafdeling for et udenlandsk forsikringsselskab med hjemsted uden for EF er der, som anført i afsnit 1, et krav om at der her i landet skal være et kapitalgrundlag (basiskapital). Kapitalgrundlaget skal således være lokaliseret her i landet, og der må ikke rådes derover uden generalagentens medvirken, men kapitalen må anses for tilhørende det udenlandske selskab. Det, som ikke er tekniske reserver eller modsvarer danske kreditorer, må anses som tilhørende selskabet.

5. Konsekvenser af et eventuelt krav på basiskapital

I dette afsnit bruges begrebet basiskapital som pseudonym for de reserver, der ikke modsvarer forpligtelser, jfr. afsnit 2. Basiskapitalens særkende er netop, at det er en kapital fra-draget enhver påregnelig forpligtelse.

Der er ikke i LFV bestemmelser, der hjemler forsikringstagerne krav på en del af basiskapitalen. Forsikringstagerne har efter LFV alene et krav på en del af forsikringsfonden, som er den reserve, der modsvarer de forsikringsmassige forpligtelser.

I de følgende afsnit vurderes hvilke konsekvenser, et eventuelt "krav" på basiskapitalen ville have.

5.1. Et ubetinget krav

Hvis man ved en lovændring ville give den enkelte forsikrings-tager et ubetinget krav på en del af basiskapitalen, ville der herved opstå en forpligtelse, som måtte afsattes med en særlig reserve, eventuelt under de tekniske reserver (forsikrings-fonden). Herved ville der på en gang blive stillet større krav til forsikringsfondens størrelse, men også til størrelsen af den solvensmargen, som netop beregnes på grundlag af praeierveserven (forsikringsfonden).

Det må herefter konkluderes, at et krav på basiskapitalen vil-le medføre selvmodsigende konsekvenser. Der kan derfor ikke skabes lovhjemmel til en ubetinget ret til basiskapitalen.

5.2. Et betinget krav

Spørgsmålet er herefter, om der kan tillægges forsikrings-tagerne en betinget ret til en del af basiskapitalen.

Der må her lagges vægt på, at en betinget ret også er en for-pligtelse, der skal opfyldes under nærmere bestemte omstændig-heder. Man må herefter tage samme udgangspunkt som ovenfor an-ført, at et selskab mindst skal have en basiskapital (solvens-margen), der er frigjort for enhver påregnelig forpligtelse.

En betinget ret ville derfor have samme konsekvenser som anført ved en ubetinget ret. Det må herefter konkluderes, at der heller ikke kan skabes lovhjemmel til en betinget ret til **basiskapitalen**.

5.3. En skønsmæssig ydelse

Kun i det omfang den betingede ret kan få karakter af en skønsmæssig ydelse, vil der ikke være tale om en forpligtelse. En sådan tildeling kunne ligestilles med en ekstraordinær bonustildeling. Dette måtte forudsætte, at udbetalingen skulle ske efter nærmere regler **godkendt** af Forsikringstilsynet.

En række forhold taler dog mod en sådan ordning. Et selskab ville måske ikke altid have mulighed for eller "lyst" til at yde denne **"udtrædelsesbonus"**. Dette ville medføre en ulige retsstilling for forsikringstagerne, alt efter hvilket forsikringsselskab de var tilknyttet.

Det ville være lovmæssigt umuligt at udbetale **beløb** i de tilfælde, hvor basiskapitalen stort set udgøres af aktiekapitalen i et livsforsikringsaktieselskab eller af garantikapitalen i et gensidigt livsforsikringsselskab. Det vil ligeledes være tilfældet, såfremt basiskapitalen kun er lig mindstebeløbet for solvensmargenen, hvilket f.eks. kan være tilfældet i pensionskasser med et ringe medlemstal.

Der vil også være tilknyttet tekniske problemer til et sådant system. Erfaringerne med udbetaling af udtrædelsesgodtgørelser fra firmapensionskasser viser, at ordninger behæftet med **tilfældigheder** giver anledning til uoverensstemmelser og kræver et betydeligt administrativt apparat.

Det må herefter konkluderes, at en sådan ordning med mulighed for skønsmæssige ydelser af en del af **basiskapitalen** til et enkelt medlem ikke kan anbefales.

Det må i den forbindelse erindres, at forsikringstageren har mulighed for at få omskrevet sin police til en fripolicyordning, idet overforselsaftaler efter LFV forudsætter samtykke fra den enkelte. Forsikringstageren kan således få en fripolicy, hvis forsikringstageren ikke ønsker at afskrive sig muligheden for at få del i en ufordelt bonus.

6. Overdragelser af livsforsikringsbestande

I specielle tilfælde kan der foreligge omstændigheder, der taler for en pligt for selskabet til at yde en del af basiskapitalen efter Forsikringstilsynets skøn. Disse tilfælde har imidlertid intet med stillingsskift at gøre.

Som eksempel kan nævnes en situation, hvor f.eks. 40% af en medlemskreds af en pensionskasse udskilles for at overdrages til en nystiftet pensionskasse. Her kan det synes urimeligt, at denne kollektive, for forsikringstageren pligtmæssige, overdragelse (LFV § 157) af bestanden ikke sker med mindst det beløb, der svarer til den beregnede solvensmargen for denne bestand. I modsat fald må den nødvendige basiskapital i den ny pensionskasse normalt fremskaffes ved en garantikapital, der oftest vil kræve en forrentning. Herved vil den overdragne bestands bonusevne være forringet i forhold til den tidligere status.

Et andet eksempel vil være en overdragelse af en bestand til en eksisterende pensionskasse. Her vil denne pensionskasses bonusevne forringes såvel for de nye medlemmer som for de hidtidige medlemmer ved det forøgede krav til basiskapitalens størrelse, som skyldes den nye bestand.

En forudsætning, for at en pensionsordning skal afgive en del af basiskapitalen, må dog være, at den resterende basiskapital ikke bliver mindre end mindstebeløbet og den beregnede solvensmargen for restbestanden. De forsikringstagere, der bliver tilbage i pensionsordningen skal endvidere stilles mindst lige så godt som de udtrædende.

Disse hensyn har Forsikringstilsynet mulighed for at varetage efter LFV § 157.

Forsikringsrilsynet skal efter denne bestemmelse give tilladelse til overdragelse helt eller delvis af en livsforsikringsbestand. Det er en forudsætning for tilladelsen, at Forsikringstilsynet finder, at overdragelsen er forsvarlig over for forsikringstagerne. Der er således tale om en skønsmæssig bestemmelse, der anses at give hjemmel for Forsikringstilsynet til at vurdere, om der skal ske overførsel af en del af basiskapitalen sammen med de aktiver, der i øvrigt modsvarer forsikringsbestandens forpligtelser.

Der kan være tale om tilfælde, hvor overenskomstparterne (det overdragende og det modtagende selskab) er enige, eller hvor Forsikringstilsynet vil betinge overdragelsen af, at den nødvendige basiskapital er knyttet til bestanden.

P.D.V.

E.B.

Pensionsoverførselsudvalget

25. januar 1991

Industriminister Anne Birgitte Lundholt
Industriministeriet

Indledning.

I skrivelse af 8. oktober 1990 fra finansministeren til industriministeren, udsendt til udvalget samme dato, er pensionsoverførselsudvalget anmodet om at udtale sig over et notat af 26. september 1990 fra budgetdepartementet med nogle spørgsmål, der skal afklare behovet for eventuelle lovgivningsinitiativer på pensionsområdet forud for overenskomstfornyelsen i foråret 1991.

I sin skrivelse anfører finansministeren, at der er mulighed for, at der vil blive indgået aftaler om nye arbejdsmarkedspensionsordninger på en række overenskomstråder som led i overenskomstfornyelsen i 1991.

Finansministeren anmoder om snarest at modtage udvalgets tilkendegivelser. Udvalget har drøftet finansministerens skrivelse på sine møder den 10. og 24. oktober 1990, den 7. november 1990 og den 16. januar 1991.

En fortegnelse over udvalgets sammensætning den 16. januar 1991 er vedlagt som bilag.

Generelle bemærkninger.

Nogle af finansministerens spørgsmål behandles i pensionsoverførselsudvalget, mens andre af spørgsmålene ligger uden for udvalgets kommissorium. Nogle af spørgsmålene (navnlig nr. 3 og 7) vil derfor blive grundigt belyst i udvalgets betænkning.

Spørgsmålene vedrører dels problemer i forbindelse med overførsler og dels andre emner, der angår pensionsordninger. Spørgsmålene om overførsler vedrører dels jobskiftebetingede overførsler og dels de andre overførsler, de såkaldte "frie" overførsler, dvs. overførsler, som sker helt på pågældende persons eget initiativ og efter eget ønske.

De hidtidige overenskomstbaserede pensionsordninger er obligatoriske ord-

ninger, som alle, der er dækket af den pågældende overenskomst, skal deltage i. Dette er en forudsætning for, at disse ordninger kan anvende de såkaldt kollektive beregningsgrundlag, samt for at det ikke er nødvendigt med så omfattende krav til helbredsoplysninger som ved individuel forsikringstegning (evt. ingen krav til helbredsoplysninger). Såvel anvendelse af kollektivt beregningsgrundlag som det mindre behov for omfattende helbredsoplysninger har stor betydning for at holde administrationsomkostningerne på et lavt niveau. Da de "frie" overførsler ikke sker i obligatoriske pensionsordninger, har spørgsmål vedrørende disse "frie" overførsler ikke relevans i forbindelse med overenskomstfornyelsen.

Repræsentanterne for DA og Finansrådet ønsker at udtale, at situationen imidlertid er anderledes, hvis eventuelle nye typer arbejdsmarkedspension aftales som ordninger med valgfrihed for den enkelte virksomhed eller medarbejder mellem forskellige pensionsinstitutter.

Besvarelse af de konkrete spørgsmål.

Spørgsmål I:

Det første spørgsmål, der stilles, er, om der er yderligere behov for lovgivning i forbindelse med jobskiftebetingede overførsler fra og til firmapensionskasser, herunder især vedrørende hvilende medlemskab.

Udvalgets svar på spørgsmål I:

Udvalget finder, at problemet er af en sådan art, at der ikke er behov for ændret lovgivning inden overenskomstfornyelsen i 1991.

Udvalgets overvejelser ved besvarelsen af spørgsmål I:

Overførselsproblemet for firmapensionskasser er reduceret ved lov nr. 326 af 24. maj 1989 om tilsyn med firmapensionskasser. Denne lovs §12, nr. 6, indeholder en bestemmelse om overførselsregler, der er enslydende med reglen i § 30, stk. 1, nr. 10, i lov om forsikringsvirksomhed. For de enkelte firmapensionskasser vil overførselsregler blive godkendt, når koncession gives efter loven. Overførselsreglerne vil svare til de gældende for livsforsikringsselskaber og tværgående pensionskasser.

Medlemmerne i firmapensionskasserne kan selv sikre deres rettigheder ved at udforme vedtægter, der giver mulighed for hvilende medlemskab. Der vil kun være problem ved de firmapensionskasser, der vælger ikke at åbne mulighed for hvilende medlemskab (fripolicer). Det må her erindres, at

medlemmerne af en firmapensionskasse formodes at have særlig tilknytning til bestemte virksomheder. Foreningen af Firmapensionskasser ønsker ikke, at der under alle omstændigheder skal være adgang til hvilende medlemskab, men ønsker visse begrænsninger mht. anciennitet, alder og helbred.

I de fleste tilfælde vil manglende mulighed for hvilende medlemskab ikke betyde forringede pensionsforhold, idet man ved overførsel kan bevare pensionsrettighederne. Kun i de tilfælde, hvor der ifølge overførselsreglerne vil blive stillet krav til fornyede helbredsoplysninger, og personen ikke kan leve op til helbredskravene, vil overførslen medføre forringede pensionsrettigheder.

Spørgsmål 2:

Det andet spørgsmål vedrører *tjenestemandspension*. Problemet er, at der inden for tjenestemandspensionssystemet ikke er mulighed for overførsel ved overgang fra privat ansættelse til tjenstemandsansættelse.

Derudover vil udvalget pege på, at der kan være enkelte problemer ved overførsel fra tjenstemandspensionssystemet til anden pensionsordning.

Udvalgets svar på spørgsmål 2:

Udvalget vil anbefale, at Administrations- og Personaledepartementet, Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen overvejer disse problemer. Udvalget finder dog ikke at spørgsmålene har så stor betydning, at det vil være afgørende med en afklaring inden overenskomstforhandlingernes afslutning i foråret 1991.

Udvalgets overvejelser ved besvarelsen af spørgsmål 2:

Det rejste problem vedrørende tjenestemandspension er, at der ikke er almindelig adgang til overførsel til tjenestemandspensionssystemet fra pensionsordninger for privatansatte. Der er i dag alene mulighed for overførsel fra pensionsordning fra overenskomstmæssig offentlig ansættelse.

Overførsel fra tjenestemandspensionssystemet til anden pensionsordning kan kun ske, såfremt den nye ordning har løbende, livsvarig alders-, invalide- og ægtefællepension samt børnepension. Flere pensionsordninger begrænser ægtefællepensionen, og det forventes, at ægtefællepensionen får mindre betydning, hvis arbejdsmarkedspensioner bliver mere udbredt, således at alle selv er sikret. Dette vil kunne give både principielle og tekniske

problemer ved overførsler fra tjenestemandspensionssystemet. Endvidere indeholder mange pensionsordninger en bredere ydelsessammensætning, bl.a. med sumydelser. Der kan ske overførsler fra tjenestemandspensionssystemet til pensionsordninger med sumudbetalinger i begrænset omfang, svarende til sumudbetalingerne i de tværgående pensionskasser.

Spørgsmål 3:

Udvalget har forstået, at det tredje spørgsmål vedrører muligheden og hensigtsmæssigheden i at udforme et *nyt omkostningssystem*, således at den beregningsmæssige reduktion af reserverne ved frie overførsler kan formindskes. Ved job skifteoverførsler har overførselsreglerne mellem tværgående pensionskasser og livsforsikringselskaber sikret, at der i disse tilfælde ikke sker nogen reduktion af betydning. Det samme gælder for firmapensionskasser, jf. dog det under besvarelsen af spørgsmål 1 anførte.

Udvalgets svar på spørgsmål 3:

Der er i udvalget ikke enighed om, hvorvidt et nyt omkostningssystem vil være hensigtsmæssigt. Udvalget finder ikke, at der er behov eller mulighed for en afklaring inden overenskomstfornyelsen i 1991.

Udvalgets overvejelser ved besvarelsen af spørgsmål 3:

Ved overførsel af en pensionsordning er der omkostninger, der skal dækkes. Der er især de omkostninger, den forsikrede tidligere har givet anledning til (tegningsomkostninger i forbindelse med akkvisition og helbredsbedømmelse), og som endnu ikke fuldt ud er betalt. Derudover er der de omkostninger, der er direkte knyttet til administrationen af overførslen.

Det nuværende system omtales ofte, som om det er fastsat således, at overførsel systematisk tilsigter at give overskud. Dette er ikke rigtigt. Systemet er fastlagt således, at det *samlet* giver dækning. Problemet er, at nogle på denne måde betaler for meget, mens andre betaler for lidt.

Det nugældende omkostningssystem er karakteriseret ved, at dækningen af omkostningerne er jævnet ud over hele den beregnede forsikringstid. Idet en forholdsmæssig stor del af udgifterne ligger ved tegning af en forsikring, reterer der således ofte ubetalte omkostninger, hvis man går "i utide". Grundproblemet er at opgøre og navnlig at fordele disse omkostninger. Når det skal overvejes at løse overførselsproblemerne, må man bl.a. søge at tilgodese både medlemmerne i den overtagende ordning og de tilbageblevne i den afgivende ordning. En almindelig regel om, at omkostningerne skal

dækkes af de tilbageværende medlemmer, vil ikke være rimelig eller i overensstemmelse med forsikringstanken i den form, den i dag har i dansk ret eller i EF-direktiverne. Udvalget vil derfor nærmere forklare det gældende system.

Ved jobskiftebetingede overførsler mellem obligatoriske pensionsordninger antages der at være balance på den måde, at der over et tilstrækkelig langt tidsforløb er lige mange personer, der flytter ind og ud af ordningerne. Da der her ikke er tale om, at man vælger, hvor man i givet fald vil flytte sin pensionsordning hen, har vi denne balance. Man kan sige, at ordningerne i det lange løb blot "bytter" medlemmer, der fortsætter hinandens omkostningsbetaling, hvorved dækningen af de ubetalte omkostninger fortsættes.

Ud over spørgsmålet om de ubetalte etableringsomkostninger skal man være opmærksom på, at ordningernes struktur og dermed flytningernes antal har betydning for administrationsomkostningernes størrelse.

Den omtalte balance kan ikke antages at eksistere ved frie overførsler, idet flytning her sker helt på pågældende persons eget initiativ og efter eget ønske.

Ved fri overførsel af større grupper, f.eks. en hel firmapensionsordning, tegnet i et livsforsikringselskab, kan en sådan balance heller ikke forventes.

I arbejdsmarkedspensionsordninger, hvor der ved indtræden i forbindelse med et jobskifte er valg mellem en på forhånd fastlagt kreds af pensionsinstitutter, eller hvor der er fri flytteret imellem disse, vil man heller ikke kunne forudsætte, at der er balance, idet forskellige ydelsessammensætninger eller forskelle i præstation vil kunne medføre systematiske valg. Det skal endvidere anføres, at et sådant system kan blive mere omkostningskrævende, idet konkurrencen vil give akquisitionsomkostninger. Desuden kan der næppe anvendes kollektive beregningsgrundlag, og der vil være behov for mere omfattende eller i hvert fald ensartede helbredsoplysninger. Konkurrencen kan til gengæld medføre øget effektivitet.

Overførsler af større grupper og overførsler mellem arbejdsmarkedspensionsordninger med valg mellem forskellige pensionsinstitutter må således som udgangspunkt behandles som frie overførsler.

Ved de frie overførsler tilstræbes det i dag, at det er de overførte selv, der

(tilsammen) betaler omkostningerne, ved at der foretages en reduktion i forsikringens reserve.

Reduktionen skal dække afholdte, men endnu ikke amortiserede udgifter, og samtidig skal den dække den selektionsrisiko, dvs. mulighed for spekulation, der er ved, at udtrædelser ikke sker "tilfældigt". Reduktionen er en del af beregningsgrundlaget, som er godkendt af Finanstilsynet. Den andrager på det i øjeblikket hyppigst benyttede tegningsgrundlag 7 % af reserven; for tværgående pensionskasser fra 0% til 10%. Reduktionen er uafhængig af den konkrete forsikring, idet den er fastsat ud fra nogle gennemsnitsbetragtninger. For nogle forsikringer vil de faktisk afholdte, men endnu ikke amortiserede udgifter derfor overstige de anvendte reduktionssatser, mens udgifterne for andre forsikringer vil være mindre.

På ældre beregningsgrundlag har man anvendt et andet omkostningssystem, hvor reduktionen ved genkøb blev beregnet ved den såkaldte zillmering. Herved forstås, at den forsikringstekniske kapitalværdi af de ikke-amortiserede omkostninger fratrækkes forsikringens reserve, således at reduktionen formindskes relativt, i takt med at forsikringen løber. Herved bliver genkøbsværdien først efter nogle år positiv, og man får således intet udbetalt ved flytning inden for de første år.

Andre omkostningssystemer kan tænkes, f.eks. hvor omkostningerne betales løbende, når udgifterne påløber.

Finanstilsynet påser ved behandling af ansøgninger fra livsforsikringselskaber og pensionskasser om godkendelse af omkostningssystemer, at omkostningerne bliver dækket - altså om niveauet for omkostningsbelastningen er rimeligt - og om de bliver rimeligt fordelt.

En eventuel lovgivning, der yderligere bestemmer, hvordan omkostningssystemerne skal udformes, kan i øvrigt efter nogle år blive udviklingshæmmende eller teknisk problematiske.

Ved jobskiftebetingede overførsler er det system for omkostningsfordeling, der følger af overførselsreglerne, af praktiske grunde at foretrække.

For pengeinstitutter fører Finanstilsynet ikke et tilsvarende tilsyn med pensionsopsparingen, herunder godkendelse af regler for opgørelse og fordeling af omkostninger. Repræsentanten for Finansrådet finder til gengæld, at

gennemsigtighed og frie overførselsmuligheder giver større sikkerhed for en markedsmæssig kontrol i pengeinstitutordninger. Omkostningerne dækkes ved løbende gebyrbetaling. Der bliver ikke opkrævet særligt gebyr ved flytning af pengeinstitutordninger.

Spørgsmål 4:

Det fjerde spørgsmål vedrører oplysninger om præstation med hensyn til forhold som omkostninger og forrentning.

Udvalgets svar på spørgsmål 4:

Udvalget er positivt indstillet til udbyggede oplysninger om præstation, men finder ikke, at nye tiltag på dette område vil være rimelige på nuværende tidspunkt. Der er i 1990 udarbejdet retningslinier for bonusprognoser i henholdsvis pengeinstitutter og livsforsikringselskaber og i 1989 nye regnskabsregler. Erfaringer herfra bør først høstes og vurderes.

Udvalgets overvejelser ved besvarelsen af spørgsmål 4:

Det må først påpeges, at det centrale i dette spørgsmål indeholder konkurrence- og markedsføringsmæssig overvejelser, som ligger uden for kommissoriet (og udvalgets sammensætning), og som udvalget ikke har haft mulighed for at gennemgå inden for den givne frist.

Præstationsmåling kan eksempelvis ske på to måder. Man kan betragte passiv siden og se, hvor meget et give pensionstilsagn er vokset ved bonustilskrivninger gennem tiden. Sammenholdt med bonusprognoser kan man herved få et slags mål for, hvor godt pensionsinstituttet klarer sig.

Man kan også betragte aktivsiden og vurdere pensionsinstituttets formåen ud fra forrentningen af aktiverne. Forskellige forrentnings- og regnskabsprincipper gør sammenligning vanskelig på dette punkt.

Udvalget skal her henvise til de af Forbrugerombudsmanden og Finanstilsynet i februar 1990 udstedte "Retningslinier for afgivelse af bonusprognoser og prognoser for pensionsopsparing i livsforsikringselskaber og pengeinstitutter". I forhold til, at der ikke tidligere har været regler på området, må de udstedte retningslinier betragtes som et stort fremskridt. Man bør afvente erfaringerne fra, hvordan de nye retningslinier virker i praksis, førend det kan angives hvilke tiltag, der kan sikre større gennemsigtighed på markedet.

Pensionskasser er ikke omfattet af bonusprognoseretningslinierne. Pensionskasser driver ikke akkvisition, og for tilsagnskassernes medlemmer har bonusprognoser ingen relevans.

Bekendtgørelse nr. 724 af 27. november 1989 om livsforsikringsselskabers og pensionskassers årsregnskaber indebærer i øvrigt en væsentlig forbedring af den enkelte forsikringstagers mulighed for at føre "opsyn" med pensionsinstitutts ledelse. Repræsentanterne for lønmodtagerorganisationerne og for Finansrådet ønsker at pege på, at denne mulighed vil kunne udvides yderligere, såfremt regnskabsreglerne for pensionsinstitutternes investeringsvirksomhed harmoniseres på grundlag af regnskabsreglerne for investeringsforeninger. Dette vil teknisk set være muligt, men nogle af de øvrige medlemmer mener ikke, at det vil være hensigtsmæssigt, da det vil medføre betydelige ændringer i ordninger med garanteret mindsterente. Der kan her henvises til rapport om udarbejdelse af nye regler for forsikringsselskabers årsregnskaber, Finanstilsynet, juli 1988.

Øget opsyn derudover bør ske via den almindelige selskabsrets regler om ledelse og revision. Såfremt det ønskes, bør det tages op i Industriministeriets selskabsretspanel.

Spørgsmål 5:

Det femte spørgsmål vedrører muligheden for, at den enkelte person kan have *indflydelse på aktivsammensætningen*.

Udvalgets svar på spørgsmål 5:

Udvalget finder ikke, at det vil være hensigtsmæssigt med videre rammer for den enkeltes investeringsmuligheder, end der er i den nugældende lovgivning.

Udvalgets overvejelser ved besvarelsen af spørgsmål 5:

Formålet med pensionsopsparring er at sikre, at der er midler til stede til dækning af den enkeltes leveomkostninger i alderdom og i tilfælde af invaliditet samt eventuelt de efterladte i tilfælde af død. Dette formål er også baggrunden for fradragsretten for indbetalinger til pensionsordninger. Hvis en person frit kan investere pensionsmidlerne, vil der ikke være nogen garanti for midlernes tilstedeværelse, og forsikringsselskaberne hverken vil eller må afgive et pensionstilsagn.

Aktivsammensætningen er i dag reguleret ved lovgivningens placeringsreg-

ler. Disse placeringsregler skal sikre, at midlerne ikke investeres så risikabelt, at de fremtidige, garanterede pensioner bringes i fare.

Placeringsreglerne er for pengeinstitutordninger angivet i kapitel 3 i bekendtgørelse nr. 732 af 17. oktober 1986 om beskattningen af pensionsordninger m.v.

For firmapensionskasser er placeringsreglerne angivet i kapitel 6 i lov om tilsyn med firmapensionskasser. Da de fleste pensionsordninger i firmapensionskasser er tilsagnsordninger, hvor tilsagnet er lønafhængigt og ikke afhængigt af investeringsresultatet, har spørgsmålet dog ikke relevans for disse firmapensionskassers medlemmer.

For de tværgående pensionskasser og livsforsikringsselskaberne er placeringsreglerne angivet i kapitel 14a i lov om forsikringsvirksomhed. Man kan i et vist omfang give grupper af pensionsopparere indflydelse med hensyn til investeringerne. Investeringerne for sådanne grupper skal dog holdes inden for rammerne af placeringsreglerne, og det bør erindres, at det i sidste ende er bestyrelsen/direktionen, der har ansvaret for formueforvaltningen. Det skal sikres, at en eventuel fejlslagen investering ikke kommer øvrige pensionsopparere til skade.

For individuelle forsikringstagere er der endvidere mulighed for at tegne forsikringer i investeringslivsforsikringsselskaber.

Spørgsmål 6:

Det sjette spørgsmål vedrører, om det er ønskeligt med en politisk tilkendegivelse omkring *ydelssammensætning*.

Udvalgets svar på spørgsmål 6:

Et flertal af udvalgets medlemmer finder, at de kommende arbejdsmarkeds-pensioner overvejende bør bestå af løbende livsvarige ydelser som erstatning for lønindkomst, der bortfalder som følge af opnåelse af pensionsalder, invaliditet eller dødsfald. Spørgsmålet om begrænsninger på dette område er dog et politisk spørgsmål, og udvalget ønsker ikke på nuværende tidspunkt at anmode om en regeringstilkendegivelse herom.

Udvalgets overvejelser ved besvarelsen af spørgsmål 6:

På trepartsmødet den 6. januar 1989 tilkendegav statsministeren, at det er "regeringens opfattelse, at det på lang sigt vil være af væsentlig betydning

for en aflastning af de offentlige kasser, at arbejdsmarkedspensioner i overvejende grad består af løbende livsvarige ydelser. Det gælder såvel i alderspensionen som den også meget vigtige invalidedækning".

Udvalget har ikke ønsket at skabe tvivl om regeringens udtalelser om ydelsessammensætning ved at udtrykke behov for, at tilkendegivelserne gentages.

Repræsentanterne for Finansrådet og for DA ønsker endvidere at udtale, at en udbredelse af arbejdsmarkedspensionsordninger bedst sikres ved at give så stor frihedsgrad til overenskomstparterne som muligt. De finder, at der ikke bør lovgives om ydelsessammensætningen, når det i øvrigt er op til arbejdsmarkedets parter at aftale, "hvorvidt der skal etableres yderligere pensionsordninger.

Spørgsmål 7:

Det syvende spørgsmål vedrører ønskeligheden af et system til *risikoudligning*.

Udvalgets svar på spørgsmål 7:

Et flertal af udvalget er af den opfattelse, at risikoudligning er et for omfattende apparat at etablere med det formål alene at løse overførselsproblemerne.

Udvalget har ikke i øvrigt taget stilling til det hensigtsmæssige i en udligningsordning til fordel for personer med ugunstig invaliditets- og dødelighedsrisiko. Udvalget finder imidlertid, at der er behov for nærmere overvejelser og analyser, og opfordrer til, at der tages initiativ hertil. Man mener dog ikke, at det vil være muligt at nå til bunds i problemstillingen inden overenskomstfornyelsen i 1991.

Udvalgets overvejelser ved besvarelsen af spørgsmål 7:

Teoretisk set kan risikoudligning anvendes til løsning af helbredsproblemet i forbindelse med overførsler (og evt. også overførselsomkostninger). Helbredsbedømmelse kan undværes - såvel ved indtræden som ved overførsler - såfremt der foretages risikoudligning mellem ordningerne. Risikoudligning fordrer imidlertid ensartethed i ordningerne, da man ikke kan have, at nogle ordninger har ydelsessammensætninger med et stort risikoelement, som derefter skal dækkes af andre.

Risikoudligning kræver endvidere, at der er tale om obligatoriske ordninger, og at alle ordninger tvinges med, da risikoudligningen ellers kun vil få deltagelse af dem, der forventer at være nettomodtagere og ikke -ydere af bidrag. Risikoudligning vil således ikke kunne fungere, hvis den ikke er obligatorisk.

Hvis man får arbejdsmarkedspensionsordninger med samme obligatoriske grundpension og en valgfri overbygning, vil risikoudligning kunne anvendes på den eller de obligatoriske dele af pensionen. Der vil dog være overgangsproblemer i forhold til de eksisterende arbejdsmarkedspensionsordninger.

Såfremt de nævnte betingelser er opfyldt, kan risikoudligning anvendes såvel over for tilfældige forskelle i dødelighed og invaliditet som over for systematiske forskelle, der skyldes forskellige erhverv eller køn.

I praksis må det antages, at risikoudligning vil nødvendiggøre en omfattende regulering og administration, herunder ensartet helbredsbedømmelse og ensartet praksis med hensyn til tildeling af invalidepension.

Endelig skal det bemærkes, at hvis omfordelingen er omfattende, bliver ordningen ikke en forsikringsordning.

Andre spørgsmål.

Udover de i brevet nævnte spørgsmål er der en række andre væsentlige spørgsmål vedrørende arbejdsmarkedspension, som udvalget ønsker at pege på.

Udvalget ønsker først at gøre opmærksom på, at en udvidelse af området for de eksisterende lempelige overførselsregler ikke vil løse overførselsproblemerne i relation til spørgsmålene vedrørende *helbredsoplysninger*. Der eksisterer pensionsordninger med meget forskellige risikoforhold, og en væsentlig ændring i risikoforholdene som følge af en ændret ydelsessammensætning kan udløse krav om fornyede helbredsoplysninger ved overførsler.

En tilstrækkelig forudsætning for, at man i obligatoriske ordninger altid vil kunne undvære fornyet helbredsbedømmelse ved overførsel, er, enten at alle ordningernes risikoforhold (ydelsessammensætning og omfang af helbredsoplysninger) er nogenlunde ens, eller at der udelukkende er tale om

ordninger, hvor der heller ikke ved nyoptagelse er behov for og heller ikke foretages helbredsbedømmelse.

Repræsentanterne for lønmodtagerorganisationerne ønsker at løse helbredsproblemet ved at forbyde fornyet helbredsbedømmelse ved de jobskiftebetingede overførsler.

På trepartsmødet den 6. januar 1989 gav statsministeren tilsagn om opfølgende lovgivning på pensionsområdet, hvis det måtte vise sig ønskeligt - herunder især om indbetaling af pensionsbidrag ved sygdom, barsel og ledighed. ATP's bestyrelse har udarbejdet et forslag om etablering af en sådan ordning for ATP-bidragets vedkommende og opfordret regeringen til at fremsætte lovforslag herom sammen med øvrige moderniseringer af ATP-ordningen. Repræsentanterne for lønmodtagerorganisationerne samt for DA og de kommunale arbejdsgivere kan tilslutte sig denne opfordring. Repræsentanterne for DA ønsker dog at påpege, at der ikke derved er taget stilling til betaling af præmier ved evt. nye arbejdsmarkedspensionsordninger i tilfælde af sygdom, barsel og ledighed, ligesom de henviser til forslaget fra ATP's bestyrelse vedrørende finansieringen af ATP-bidrag i omhandlede situationer.

De kommunale arbejdsgiveres repræsentanter har tilkendegivet, at kommunernes tilslutning til opfordringen sker ud fra den forudsætning, at de merudgifter, der måtte påføres (amts)kommunerne ved gennemførelse af lovforslaget, kompenseres i overensstemmelse med det udvidede totalbalanceprincip.

De øvrige medlemmer ønsker ikke at udtale sig vedrørende de to sidstnævnte spørgsmål.

Pensionsoverførselsudvalget skal ifølge sit kommissorium overveje, hvordan udtrædende medlemmer sikres en andel af *ufordelte og skjulte reserver*. I Finansministeriets notat anføres vedrørende de ufordelte reserver: "...disse problemer har ikke en sådan størrelse, at det kan hævdes, at mobiliteten på arbejdsmarkedet nedsættes af denne grund." Flertallet af udvalgsmedlemmerne ønsker ikke at ytre sig herom for nærværende. Repræsentanterne for lønmodtagerorganisationerne og for Finansrådet er uenige i dette udsagn og finder det muligt og hensigtsmæssigt, at dette spørgsmål løses sammen med de øvrige overførselsproblemer. Repræsentanten for Aktuar-

foreningen finder, at disse problemer ikke kan løses retfærdigt eller på en teknisk rimelig måde.

Repræsentanterne for lønmodtagerorganisationerne og for Pensionskasserådet ønsker i øvrigt at henlede opmærksomheden på, at beregningen af *real-renteafgiftssatsen* og beregningsgrundlaget for realrenteafgiften bidrager til at begrænse konkurrencen imellem pensionsinstitutterne ved at modvirke etablering af nye pensionsforsikringsinstitutter. De øvrige medlemmer ønsker ikke at udtale sig herom.

Repræsentanterne for DA ønsker at pege på, at en afklaring af samordningsproblemerne vil være af væsentlig betydning for en generel udbredelse af arbejdsmarkedspension.

Endelig henleder udvalget opmærksomheden på, at der efter EF's regler for tjenesteydelser vil gælde hjemlandslovgivning og hjemlandstilsyn, hvad angår de finansielle tilsynslove. Disse og andre EF-bestemmelser kan muligvis medføre forskellige begrænsninger i muligheden for at regulere med hensyn til ydelsessammensætning, omkostningsfordeling og risikoforskelle. Der henvises her også til Stormflodsudvalgets betænkning nr. 1208, oktober 1990, side 10-12, samt til de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 36 af 10. oktober 1990 om en stormflodsforsikring.

p. u. v.

C. Boye Jacobsen
formand for udvalget

Finanstilsynet

11. januar 1993

Redegørelse for omkostningsbelastningen ved udtræden af pensionsordninger.

Pengeinstitutordninger.

Ved udtræden.

Ved overførsel af en pensionsopsparingsordning fra et pengeinstitut overføres hele det opsparede beløb uden noget procentfradrag. Overførselsvilkårene kan reguleres ved opsigelsesvarsler, bestemmelser om rentedekort samt eventuelt overførselsgebyr.

Opsigelsesvarsel.

I de fleste pengeinstitutter gælder et opsigelsesvarsel på op til et år. For opsparing i puljeordninger gælder under alle omstændigheder et opsigelsesvarsel, således at overførsel alene kan finde sted i forbindelse med puljeopgørelse ved udgangen af en måned eller et kvartal.

Rentedekort.

Overførsel af opsparingsmidler, der er anbragt som kontantindlån, kan normalt gennemføres uden overholdelse af opsigelsesvarsler. I sådanne tilfælde kan der fradrages en rentedekort.

Gebyr.

Såfremt der opkræves overførselsgebyr beregnes dette på baggrund af de afholdte omkostninger i forbindelse med selve overførslen. Ingen af de større pengeinstitutter opkræver t. overførselsgebyrer. I de banker og sparekasser, der opkræver overførselsgebyr, udgør gebyret typisk mellem 100 kr. og 1.000 kr. afhængig af ordningens størrelse og placering.

Overførselsaftale mellem pengeinstitutter.

De fleste pengeinstitutter har indgået en aftale om, at overførsel mellem pengeinstitutter kan ske uden overholdelse af opsigelsesvilkår og uden rentedekort. For opsparing i puljeordninger gælder dog de opsigelsesvarsler, der er betinget af puljens opgørelsestidspunkter.

Ved indtræden.

Der opkræves ingen gebyrer eller andre omkostninger i forbindelse med

overførelse af en pensionsordning til et pengeinstitut. Det gælder uanset, om ordningen overføres fra et forsikringselskab eller et andet pengeinstitut.

De forsikringsmæssige ordninger.

I de forsikringsmæssige pensionsordninger, dvs. ordninger i livsforsikringselskaber og pensionskasser, kan der være betydelige startomkostninger bl.a. i form af provision og udgifter til helbredsbedømmelse. Disse omkostninger betaler man i det gældende system løbende af på, så længe man har forsikringen. Denne betaling sker i form af nogle procentvise fradrag i præmier og indskud, nogle mindre gebyrer som faste kronebeløb, samt ved at en del af forrentningen kan anvendes som et såkaldt omkostnings- og sikkerhedstillæg. Typisk kan højst anvendes $_$ % af livsforsikringshensættelserne.

Hvis man vælger at udtræde af ordningen "i utide", dvs. før det i kontrakten aftalte tidspunkt, reterer der derfor normalt ubetalte omkostninger. For at sikre, at de forsikringstagere, der forbliver i ordningen, ikke kommer til at betale disse endnu ikke tilbagebetalte startomkostninger for de forsikringstagere, der forlader ordningen "i utide", foretages der en reduktion af opsparingen. Det er i de senere år blevet fremført, at i de tilfælde, hvor der er kursforskelle mellem forskellige ordninger, har reduktionen yderligere den effekt, at den virker som et kurs værn mod spekulation.

Reduktionen består af en procentvis reduktion i opsparingen samt i nogle ordninger et mindre gebyr. Nedenfor gives en oversigt over den procentvise reduktion, der er gældende ultimo 1992 i livsforsikringselskaberne og de tværgående pensionskasser for udtræden, der ikke er omfattet af gældende overførselsregler eller -aftaler. I de fleste ordninger aftrappes reduktionen efter alder 53 år og bortfalder helt efter alder 60 år.

Livsforsikringselskaber:

AP Pension	7% .
Aktiva	4 % samt et eventuelt kursværn
Alka	7 %
Alm. Brand	7 %
Bikuben Pension	7 %
Codan	7 %
Danica Liv	7 %
Danica Liv I	7 %
Danica Pension	7 %
Danica-Baltica	7 %
Danica-Baltica II	7 %
Danske Liv og Pension	7 %
Fagpension	7 %
Hafnia II	7 %
Hafnia Invest	7 %
Hafnia Liv	7 %
Hafnia Pension	7 %
KP	7%
Kgl. Brand	7 %
PFA Int.	7 %
PFA Invest	7 %
PFA Pension	7 %
PFA Pension II	7%
PMF Forsikring	7 %
Pen-Sam Liv	7 %
Progressiv Liv	0 %
Topdanmark	7 %
Trekroner	7 %
Tryg Invest	7 %
Tryg Liv	7 %
Tryg Liv II	7 %
Tryg Pension	7 %
Utrecht	7 %
Vita	7 %
Winterthur	7 %

Tværgående pensionskasser:

Agronomerne	10 %
Apotekerforeningen	7 %
Apoteksassistenterne	7 %
Arkitekterne	7 %
Børne og Ungdomspæd.	10%
Chauffører	10 %
Dyrlægerne	10 %
Farmaceuterne	7 %
Finanssektoren	0 %
Ingeniør-Foreningen	7 %
Ingeniør-Sammenslutningen	7 %
Jurister og Økonomer	7 %
Lægerne af 1987	0 %
Lægerne u. afv.	0 %
Magistrene	10 %
PKA kasserne	5 %
PKS	0 %
Pen-Sam kasserne	10 %
Provinsbankerne	0 %
Sparekassesektoren afv.	0 %
Værkstedsfunktionærerne	0 %

Tilsvarende har nogle grupper som led i ansættelsesforholdet i det private erhvervsliv og i det offentlige opbygget obligatoriske pensionsordninger i tværgående pensionskasser.